

భారతి

మాసపత్రిక

శివలెంక శంభుప్రసాద్

సంపాదకుడు
(1938-1972)

అక్టోబరు 1973

సంపుటము : 50 :

నంబిక : 10 :

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

వి ష యా ను క్ర మ ణి క

అక్టోబరు 1973

అక్షరాంశ	డా. ముదిగొండ శివసోసాద్	1
శ్రీ దేవి లాలిత్యము - సౌందర్యము	శ్రీ దోర్నల విశ్వనాథ శర్మ	4
'యువతాండవం'	శ్రీ పులికంటి కృష్ణారెడ్డి	11
ప్రతిబింబం	శ్రీ ఆర్. ఎన్. సుదర్శనం	13
సంశోధిత మహాభారతము - శాంతిపర్వము	శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు	19
అవ్యక్తమధురం	శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళి శాస్త్రి	29
వర్ణనృపన్ధ - వృత్తులు	శ్రీ బి. విద్యాధర రావు	30
టౌన్ సేకరించిన సుమతి శతకము :		
దాని ఆంగ్లానువాదము	శ్రీ డి. రామలింగం	38
సౌందరనందము - ఒక పరిశీలనము	శ్రీ మల్లంపల్లి శరభయ్య	42
ధారల పెరుగుదల	డా. ఎమ్. ఎస్. కాంతారావు	47
"కవ్యః కనః వడి కాదు"	శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర	52
కలగూర గంప		55
గ్రంథ విమర్శలు		58

అక్షరాల శ

డా. ముదిగొండ శివప్రసాద్

అవిగో, అక్షరాలు ఇటువంటివి నిబంధనలు —

ప్రతి వర్ణ రసాయనంగా,

ఇవిగో అక్షరాలు దోసపాదుల్లా¹ పారాదాయి—

పొక్కిల్లాన్ని నూచిస్తూ,

అక్షరాలు పారవడాల్లా దశదిశలకూ ఎగిరాయి తెల్లని రెక్కలతో

—‘కృత’యుగ సిద్ధి కై

అక్షరం ‘సీలకంఠ’మై అమృత నృత్యం చేసింది

మనోక్షీర సాగర మథనంలో—కథనంలో—

* * *

కులాయంవంటి మనస్సునిండా

రేయిం బనర్ల అక్షర శకుంతలాల కుహూకుహూ నాదాలు—

ప్రణవ ప్రణయ నివాదాలు—

కోశగ్రంథమైన కృషణు నిలా కృపాణలా

సార్వకత్వానికై నిరీక్షణాలు

అక్షర మనోధ వ్యోమ జ్యోతిర్లినుండి

ఐంద్రీ చాసాలు—ప్ర-పంచసాయకాలు

అక్షరం పూనకం పూనినప్పుడు

అతీంద్రియ రసోన్మత ప్రసంగ ప్రసారాలు

*

అక్షరమంటే ఇంతకూ ఏమిటి?

అవి లేఖనితో నీవు గీచే గీత కాదు

ఒక రిపే సంజ్ఞకాదు.

అక్షరం ఒక సజీవ చైతన్య సౌందర్యమూర్తి!

రసానంద గాత్ర!

1. “ఉర్వరుక మివబంధనా స్మృత్యోర్ముక్తి యమామృతాత్”

నీతి అక్షరానికి రంగూ, రుచీ, వాసనా, వుంటుంది
 లఘిమా-గరిమా, సంకోచమూ-వ్యాకోచమూ వుంటుంది.
 నీతి అక్షరమూ కదులుతుంది-కదిలిస్తుంది
 కల్లా కల్లా కలిపి కథలెన్నో చెపుతుంది-
 కవీనూ చాస్తుంది.

అక్షరం ఐరావతం లాంటిది
 ఇంపుడు మాత్రం ముగాని కొకడా

అక్షరంనుండి ఉన్న శవ హయవేష-రస సూష
 రోతుకొద్దీ గురం మరి!
 అక్షరం ఉపాసకులకు ఆనందవల్ల-
 శివం !

అర్థ గౌరవంలేని ఉత్తర కుమారులకు అది
 శమివృక్షంమోది శవం! జడం!!

అక్షర వేదానికి ఉద్గాత ధీరు వ్యుత్పన్నుడు
 అక్షరాంతలో నవాంశమూ చూచేవాడు ప్రతిభాశాలి
 అక్షరాసి ఒడుపు తెలిసి ముట్టడం వేరే సాధన
 సాధనా-ఉపాసనా లేని చిత్రానికి అక్షరం
 అపొలి కోరే యజ్ఞకుండం-అగ్నిభాండం !!

అందుకే ఓ కవీ!
 ముందుగా అక్షరాన్ని ఉపాసించడం నేర్చుకో!
 అమ్మలా అమ్మత వాస్తంతో నీ ఎద నిమిదిసేద తీర్చుతుంది
 అంతరంగంలో ఆనంద తరంగం పొంగిస్తుంది-
 అక్షరోపాసకుని రోజూ
 'నవ' కాయ పిండివంటలతో విందు భోజనాలు
 వందన సుందర 'శయ్యా' విలాసాలు-

అరుగో!

అక్షరలింగం చుట్టూ అనేక వేల వ్యాసులు-యాస్కులు-
 అక్షర మధువుకోసం అనంతఖాతులు-ఉమర్ ఖయ్యాములు
 అక్షర సధువుకోసం పినవీరభద్రులు-సిగ్గాలియన్

శిల్పార నద్యకులు-

అక్షర యజ్ఞంలో సమిధల్లా
అనేకులు-గుణాధ్యులు-షానామా కర్తలు!

అక్షరమే బిల్వంగా
ఆ పైన జ్యోతిర్లింగా
అన్నింటికీ చివర నీవే అక్షరాంశగా గుర్తించ గలిగినప్పుడు
(అరాధనా-అరాధ్యమా-అరాధకుడూ
అన్నింటినీ అక్షరంలోనే చూడగలిగినప్పుడు)
అదేనయ్యా నీ ఉపాసనలో ఖిరాగ దశ,
సరా విద్య !!

శ్రీదేవి లాటత్యము - సౌందర్యము

శ్రీ దోర్బల విశ్వనాథ శర్మ

(గత సంచిక తరువాయి)

లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమందలి ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయ నామములు శ్రీ మాలా శ్రీ మహారాజ్ఞీ శ్రీ మత్స్యిహాసనేశ్వరీ అనునవి లక్ష్మీధర సమ్మత మైన షోడశియగు 'శ్రీం' ప్రాధాన్యమును బోధించును. ప్రథమనామ ప్రథమ పదమగు శ్రీ శబ్దములో శివశక్త్యైక్య రూపిణీ అను అంతిమ వాహంతిమ పదమగు రూపిణీ శబ్దమును కలిపినచో 'శ్రీ రూపిణీ' అని యేర్పడుటచే ల. స. నామ స్తోత్రము శ్రీ రూపిణీయే యని యేర్పడుచున్నది. వీనిలోని శకార రేఫము లకు చివరి యీ కారమును కలిపినచో 'శ్రీ' యగుటచే మొత్తము స్తోత్రము 'శ్రీ' యే యగుచున్నది. 'శ్రీ'యందు ఈ ప్రస్థితి మై యుండుటచే గుప్త షోడశియగు 'ఈ' లీనమై యుండినట్టి శ్లోకము నందలి 'లక్ష్మీం' అను శబ్దమునను 'ఈ' లీనమై యుండుట 'శ్రీ' 'ఈ' ల ఐక్యము పొందించును. ఇట్టి శ్లోకము శ్రీ విద్యా వంచదశి శ్రీ షోడశాక్షరీ విద్యయగుటను గుప్తమైన ఈ కారము ద్వారమున బోధించుచున్నదనుట స్పష్టము. ఈ శ్లోకమందలి మహాభోగరసికా అను పదమునందలి మహాభోగ శబ్దము మహాభోగ (219) నామార్థకమగుటయు స్పష్టమే.

శ్రీ శంకరులు సౌందర్యలహరియందు శ్రీ దేవి శరీర సౌందర్యమును వలుబది రెండవ శ్లోకము మొదలు తొంబది యాఱవ శ్లోకమువఱకు మొత్తమే బదియారు శ్లోకములలో కిరీటాది పాదాంతముగా వర్ణించిరి. ఈ పద్యతి ల. స. నా స్తోత్రారంభమున నవలంబింపబడిన పద్యతియే అన్ని శ్లోకములలోను

ల. స. నామముల యర్థమును వమ్యుగావహింప మున విస్తరించి మనోహరముగ శంకరులు వర్ణించి వారని తొల్యి పరిశీలనమున స్పష్టమగును.

ల. స. నా స్తోత్రమున కురువిందమణి శ్రేణి కవచ్ఛోటిమండితా (14) నామము శ్రీదేవి కిరీటము వణిగణముతో నొప్పునదిగా వర్ణించును. శంకరులు వలుబది రెండవ శ్లోకమున గగనమణులై (సూర్యులై) మణులుగా పాదుగబడిన బంగరు కిరీటమును వర్ణించివారు. అందలి చంద్రశకలము ఇంద్ర ధనుర్బుద్ధిని కలిగించుటకు కనకమణికాంతులు హేతువులుగా ముత్యేక్షించివారు. ల. స. నా స్తోత్రమున శిరః స్థితా (592) చంద్రవిభా (593) ఇంద్రధనుః ప్రభా (595) నామములు దేవికది విడిగా శ్రీదేవిని పేర్కొను నట్టివి. ఈ నామముల నుండి బాలచంద్రదవిభ పాలస్త బాలచంద్రుని శిరః కిరీటమను జేసి యాతడింద్ర ధనువుగా తోచుటకు కిరీటమణికాంతులు కారణములను భావము నఖండముగా భావించుట మిక్కిలి రమణీయముగ మున్నది.

కిరీటమును విశాంతి వసుయమున లీనచేయుగా తెల్లనిపూలతో నల్లని కురులతో వ్రకాశించు శ్రీ దేవి శిరము చందకా శోక పున్నాగ సౌగంధికల సత్కవా (13) నామమునందువలెనే సౌందర్యపారిలోని 43 వ శ్లోకమున వర్ణింపబడినది. పై నామమందలి పుష్పములు నీలవికుర (185) యగు శ్రీదేవి నల్లని కురులచే ఇంద్రుని వందనోద్యమము నుండి నహణ సౌగంధ్యహేతువున తత్రాప్తి కొఱకు ఆకర్షింపబడి అందు వివసించుచున్నట్లు త్రేక్షించుట నామార్థమును రమణీయ తర

ముగ సాక్షాత్కరింపజేయుట కొఱకే. నల్లని కురు లంధకారమును తొలగించు గాక యనుట తమోహా (361) బంధమోహనీ (547) నామములందలి తమోబంధములు మోక్షప్రతిబంధకా జ్ఞానరూపము లని చెప్పబడె.

అష్టమీచంద్ర విభాజనలిక స్థల శోభితా (15) నామము అష్టమీ చంద్రనివతైతక అష్టమీ చంద్రునితో ప్రకాశించు ఫలమును బోధించును ఈ రెండర్థములను భావించి 46 వ శ్లోకమున చంద్రుని యొక్క అష్టమిచాటి యా రెండర్థములు సుధా లేపమున తలక్రిందులుగా వ్రతుకబడగా శ్రీదేవి ముఖము పూర్ణబింబముగా దర్శనీయమయినట్లు చెప్పట విశిష్టముగా నున్నది. రాకాహిమకరః అను పదము రాకేందు వదనా (314) నామమునకు స్మారకముగా నున్నది.

ల. స. నా స్తోత్రమున సుమతీ (460) నళిని (461) కామములు నన్నిహితములుగా నున్నవి. కాని వాని యర్థములు మాత్రమే నన్నిహితములుగా కనపించవు. అట్లే కాలకంఠి (465) కాంతి మతీ (466) నామార్దవిషయము కూడ కాలకంఠ మున కాంతి సూహించుకొనినప్పుడు వాని సాన్నిహిత్యము నమంజనమే. శ్రీదేవి సుముఖి యగుగాక! మఱి నళిని యెట్లుగును? అన్న ప్రశ్న మిగిలిపోవును. ఆమె ముఖము నళిన మనుకొనిన ఆమె నళినియగును. కాని నాళము లేనిదే ముఖము నళిన మెట్లయ్యెను? అన్నచో ఆమె గ్రీవము నాళకాంతిని ధరించినదని సమాధానము. నాళములకు కంటకములుండును గ్రీవమునకు కంట కములు లేనచో అది నాళ శ్రీధరమగుట యెట్లు అన్నచో శివు నాలింగ్యమున దానికి కంటకము లేర్పడిన వట! ఇట్లే నాలుగు నాళములకు సాన్నిహిత్యము యొక్క సామంజస్యము (68) వ శ్లోకమున నమ ర్థింపబడినది. ఇంతేగాక నళిని మృణాలిని కూడ నగును. శ్రీదేవి కూడ కంఠమున ధరించిన హారలికతో మృణాలిని యగుచున్నది. మృణాలము జంబాలమలినము శ్రీదేవి శివమూర్తి (407) యగుటచే కాలకంఠి, ఆ కంఠమందలి కాంతిహారలికపై పడి దానికి మృణాలి

లాలిత్యము కలిగినది. విభిన్ననామముల రమణీయ నమై కృభావనమున కీది మరొక నిదర్శనము.

ఉన్నేషనిమిషోత్పన్న విపన్న భువనావళిః (281) అను నామముయొక్క యర్థమును ఏబదియైదవ శ్లోకముయొక్క పూర్వార్థమున నిరూపించి ఉత్తరార్థ మున జగత్పరయము కలుగకుండటకే నీ చూపులు నిమేషమును వలచారించినవని యుత్పేక్షించుట కాన నగును. ఇందరి యుత్పేక్ష కరుణారస సాగరా (326) నామార్థభావనా ఫలము. ఇందలి పరిపూరితనిమేష శబ్దము దేవతీ (608) పరదేవతా (369) నామ ప్రతిపాద్య దేవతాత్వభావన నావిష్కరింపజేయును.

దరాందోలిత దీర్ఘాక్షీ (602) లోలాక్షీ (454) నామగతశబ్దార్థాను వాదము ఏబదియేడవ శ్లోకమందలి 'దృశ్యాదా ఫీ యస్యధర దలిత నీతోత్పలరుచా' అను ప్రధమ పాదమున నీతోత్పలరుచి నమేతమై సాక్షాత్క రించును.

ఏబదియవ శ్లోకమందలి ప్రధమ పాదము 'కపినాం నందర్పస్తబక మకరందైక రసీకమ్' అనునది. ఇది కావ్యాలాప విరోధి (614) రసజ్ఞా (800) నామార్థ మును కర్ణయుగల పరముగా యోజించును. ఆ కర్ణ యుగలమును నవ (నూతన) రసాస్వాద చావ్యము గల కటాక్ష వ్యాక్షేపములనేడి తుమ్మెద కొదమలతో తాకుచున్న నేత్రములనుచూచి ఫలనేత్ర మనూయచే నెట్లనైనదను మిగిలిన మూడు పాదములయందు చేయబడిన రమణీయమగు సుత్పేక్షచేత కటాక్షా శ్రయములైన నేత్రములకు ఎఱుపురంగులేని తెల్లని నల్లని కమలములతోడి సామ్యము వ్యక్తమగును.

యేబది మూడవ పద్యమందలి విభేక్ష త్రైవర్ణ్యం వ్యతికరిత లీలాంజన తయా అను ప్రధమ పాదము మూడు నేత్రములును మూడు రంగులకు నిలయుములైనట్లు చెప్పును. అందుచేత పద్యవయనా (247) పుష్కరేక్షణా (806) రాజీవరోచనా (308) నామత్రయ ప్రతిపాద్య త్రివిధకమల సాదృశ్యము స్ఫురించును ఈ పద్య

మందలి మిగిలిన మూడు పదములందా రంగులు రజ సృత్వ తమో గుణములని బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులను మరల మరల సృజించు సామర్థ్యము గలవనియు చెప్పబడెత త్రిగుణా (985) త్రిణయనా (453) త్త్యంబికా (768) త్రిగుణాత్మికా (764) నామార్థముల సమ్మేళ్య భావమును వ్యంజింపజేయును.

ఏబది యొకటవ శ్లోకము రససేవధి (801) నామార్థము నవ్వరస విధాన దృష్టి సరమునుగా యోజించును. ఏబది రెండవ శ్లోకము తృప్త్యా క్షయ రూపమగుటచే విలక్షణమైన శాంతరసమును శివా శ్రితమైన దానిని అష్టరసవిధాన దృష్టికా శయమైన నేత్రవ్యంద్యము సెరగద్రోలుటను చెప్పబడె తృతీయ మగు ఫలనేత్రము శాంతరసాశ్రయమని జ్ఞానరూప మని శివరూపమనియు వ్యక్తమగును. ఇంతేగాక ఆ నేత్రములు స్మరశర విలాస కలనములని చెప్పబడె మన్మథునియును బాణములతో మొదటిదగు అర వింద సామ్యమును వ్యక్తమగును. ఈ శ్లోక సంబోధనమునందలి కలికా శబ్దము ఆనంద కలికా (730) నామమును సమర్పించెజేయును.

నలుబది యెనిమిదవ శ్లోకమీ నేత్రములను మార్యచంద్రాగ్న్యాత్మకములని అహోరాత్రి సంధ్యా కారకములనియు చెప్పును. ఇందలి అహశృబ్దము విశ్వ రూపా (256) జాగరణీ (257) నామములను త్రియా మా శబ్దము సుప్తా (260) ప్రాజ్ఞా త్మికా (261) నామములను సంధ్యా శబ్దము స్వప్నీ (258) తైజసాత్మికా (259) నామములను నేత్రవరములనుగా వ్యాఖ్యానించుచు మహాకలీ (753) నామముచే చెప్పబడు అహోరాత్రి సంధ్యా రూప త్రికాలములయొక్క నేత్రకార్యత్వమును వివరించుచున్నది. ఇందలి సంధ్యామ్ అను శబ్దము సంధ్యా (422) నామముయొక్క ద్వితీయా విభక్త్యంత రూపమే. దివసవిశయోః అంతరచరీం అను రెండు సమస్త పదములుగల సంధ్యావిశేషణము దినసనిశా ద్యంద్యమునందలి క్రమము ననుసరించి మొదట సాయం సంధ్యను వ్యతిక్రమము ననుసరించి ప్రాత

స్పంద్యను పిమ్మట ఆ ద్యంద్యమునందలి ప్రత్యేక పదముతోడి యన్వయము ననుసరించి మాధ్యాహ్నిక విశిధ సంధ్యలను సూచించి దరదలిత హేమాంబుజ రుచి యనెడి దృష్టి విశేషణ బలమున ప్రాత స్పాయం సంధ్యలయందు సంధ్యా శబ్దమునకుగల రాధిని తెలుపుచున్నది. ఏబదియొకవ శ్లోక మీ నేత్రములయందలి అరుణ ధవల శ్యామరుచి భూధ్యమున గంగానదీ యమునానదీ శోణానదములనెడి తీర్థత్రయముయొక్క సంగమమని చెప్పమ నామ నయనము యమ నానది దక్షిణనయనము గంగానది ఫలనేత్రము శోణనది యని సూచించుచున్నది.

'స్ఫురద్గండా భోగప్రతి ఫలిత తాటంక యుగ లమ్' అను 59 వ శ్లోకమునందలి ప్రథమ పాదమున గల ప్రతిఫలిత శబ్దము గండస్థలములందలి దర్పణ స్పర్శలను తెలుపుటచే పద్మగా గ శిలాదర్ప వరిభావి కపోల భాః (23) అను నామమును తాటంకయు గల శబ్దము తాటంకయుగ లీ భూత తపనోడవ మండలా (23) అను నామమునుండి గైకొనబడిన యెత్తు గడను సూచించును. మిగిలిన మూడు పదములు ఈ రెండు నామములయొక్క సమ్యగ్యవహాసమైన ముఖ గత మన్మథ చతుశ్చక్ర రథత్వోత్పేక్షను తద్వారా ఆ రథమ నందలి శివరథ సామ్యమును తద్వారా మహావీర మన్మథునకు శివు డోడిపోవునను సామ్యము నిర్భా పించును.

61 వ శ్లోకము నవచంపక పుష్పిభ నాసాదండ విరాజితా (19) నామమునందలి నాసాదండము నాసా వంశదండమేమని తారాకాంతి తిరస్కారి నాసాభరణ భానురా (20) నామమునందలి నాసాభరణము ముక్తా మణియే యని చెప్పి ఆ నాసావంశదండమునుండి జన్మించినదే యీ ముక్తామణియని యీ రెండు నామముల సమ్మేళ్యభావనమును తెలుపును.

నవవిద్రుమ బింబ శ్రీన్యక్కారి దవచ్చదా (24) నామము నరువదిరెండవ శ్లోకము వ్యాఖ్యానించుచు విద్రుమ శబ్దమును విద్రుమలితాఫల పరముగ పూర్వార్థ మున యోజించి యుత్తరార్థమున బింబఫలన్యక్కా

(తిరప్పా)రమును ప్రతిపాదించును. రదనచ్చదశబ్దము ఛందోను గుణతిత్తై దంతచ్చదముగా పరివర్తితమైనది. శోభనదంతములు గలది యను సర్పముగల సుదతియను సంబోధనాంత పదమున కవ్యవహితముగా ద్విరుక్తమైన దంతచ్చద శబ్దమునందలి దంతశబ్దము (25) వ నామ మందలి దంత వర్ణయమైన ద్విజశబ్దమును స్మరింప జేయును.

అరువదిమూడవ శ్లోకము చారుహాసా (242) మందస్మిత ప్రభావూర మజ్జత్కామేశ మానసా (28) మహాకామేశ నరునకుముదాహ్లాద కౌముది (403) దరహాసోజ్జ్వలస్మశీ నామార్ద నమాహరణము.

జపాపుష్పనిభాకృతిః (767) రంజనీ (209) నామార్దము నరుచి నాల్గవ శ్లోకము జిహ్వసరముగా వ్యాఖ్యానించును. తాంబూలపూరితముశీ (560) కర్పూర పిటికామోద సమాకర్షదీగంతా (26) నామ ద్వయ సమాహరణ మరువదియైదవ శ్లోకము.

నిజసల్లావమాధుర్య వినిర్భర్తికృత కచ్చనీ (27) నామార్దము సంధాన మరువది యారవ శ్లోకము అనాకళితసాదృశ్య చిబుక శ్రీ విరాజితా (29) నామము నందలి అనాకలిత సాదృశ్యము నావమ్యరహిత శబ్దముచే పేర్కొని చిబుకమును ముఖముకుర వ్యతమునుగా విరూపించుట 67 వ శ్లోకమున కాన నగును.

ఇట్లే 47 వ శ్లోకము సుభ్రూ (462) నామార్దమును మనోహరముగ సుత్రేషించును. 89 వ శ్లోకము కామేశబద్ధ మాంగల్య మాత్ర శోభిత కంధరా (30) నామార్ద పరిచయమును వ్యక్తము చేయును.

గుహజన్మభూః (607) గుహంబా (707) గణాంబా (720) నామములు విడివిడిగా కుమార గణనాథులస్తవ్యసానమును వ్యంజింపజేయును. కుమార గణ నాథాంబా (442) నామము వారిరువురి స్తవ్య సాన సాహచర్యమును వ్యంజింపజేయును. కుమారు డనగా కుమారస్వామి (స్కందుడు) స్కంద సోదరు డగుట గణనాథుడుగూడ కుమారుడే వీరిరువురు మాణిక్యకుతువములవంటి శ్రీదేవి వ్రతములయందలి

యన్మత రసమును గ్రోలి వధూనంగరసము నెరుగని వారై నేటికిని కుమారులుగానే యున్నారని 73 వ శ్లోకము కుమార శబ్దమును గణనాథునియందును సమన్వయంప జేయును. 72 వ శ్లోకముకూడ నీ స్తవ్య సాన సాహచర్యమును తెలుపుచు గణముఖుడు స్వకుంభ సాదృశ్యమును గాంచినాడని గణనాథుని గజముఖత్వము యొక్క పరిహాస జనకత్వమును వివరించును. 74 వ శ్లోకమున కామేశ్వర ప్రేమ రత్నమణి ప్రవణాంతనీ (33) నామందలి ప్రేమకు నిదర్శనముగా శివుడు గణానురుజంపి వాని కుంభమునుండి రాలిన ముత్తై ములతోకూర్చి యొసగిన బింబాధరకాంతి బింబితమైన ప్రతాపవ్యామిశ్రమైన యాతని కీర్తియో యన నొప్పు ముక్తాహారమును ధరించిన శ్రీ దేవి వక్షోజ మండలము వర్ణింపబడినది.

శింజానమణి మంజీరమండిత శ్రీ వదాంబుజా (46) నామముచే జెప్పబడిన మంజీరశింజితము మన్మధుని నవ్వుగా 86 వ శ్లోకమున సుత్రేషింపఁ బడినది. పదవ్యాస పరిచయముగోరి విడువక వెంబ డించు హంసలకు పదవికేసమును శిషించు పాదకమ లము 91 వ శ్లోకమున వర్ణింపఁబడుటచే మరాళి మందగమనా (47) నామార్దము పూర్వపక్షముచేసి నట్లైనది. అనగా ఉపమానమైన మరాళము యొక్క యాధిక్యము తిరస్కరింపఁబడినది.

ఈ పాదకమలమునందలి పరమాల్య ధూళి లేకమును బ్రహ్మ జగత్తుగా సృజించును. విష్ణువు ఆ జగమును మోయును. శివుడు దానిని మెదిసి ఒంటి నిండ పులుముకొనును. ఈ ధూళి శ్రుతి సీమంత సిందూరీ కృత పాదాబ్జ ధూళికా (289) నామము నందలిది. రెండవ శ్లోకముందీ విధముగా వర్ణింపఁ బడిన ధూళికి ఆశ్రయమైన పాదములు 84 వ శ్లోకముందలి శ్రుతీనామ్ మూర్తానోదధతి తవయా శ్శిరకయా అను ప్రధమ పాదమున శ్రుతి సతీశేఖర ముఖగా పేర్కొనఁబడినది. శేఖరశబ్దము శిరోభూషణ నాచకము. మణిపుష్పదులు శిరోభూషణములు. అబ్జము గూడ కుసుమమే. శ్రుతిసీమంత సిందూర విశాసాధ

బృహమునందలి ధూళియే. శ్రుతి సంస్కృత వైభవా (930) అను శ్రుతి పదార్థబాహుమును సర్వ వేదాంత సంవేద్యా (646) అను శ్రుతి శిరోనామక వేదాంత ఘటిత నామమును స్మరింపజేయును.

మొత్తము మీద శ్రీదేవి కేశములందు వక్రత మంద హసితమునందు సరళత గాత్రమున శిరీష మార్దవము కుచతటమున శిలాకతోరత మధ్యమున కృశ భావము జఘనమున విశాలత అను పరస్పర విరుద్ధ ధర్మములు గలిగియున్నవని 93 వ శ్లోకము చెప్పుటచే సూచింపబడిన విరోధాభాసము వ్యక్తవ్యక్త స్వరూపిణీ (399) విద్యావిద్యా స్వరూపిణీ (402) ఉరాక్షరాత్మికా (758) పరావరా (791) ఇత్యాది నామార్థ విరోధా భాసమును వ్యంజింపజేయును. ఇందలి నాల్గవ పాదము జగత్తాతుంశంభోర్జయతి కరుణా కాచి దరుణా అనునది నవ్వారుణా (49) సాంద్రకరుణా (198) నామార్థముల సంయోజింపజేయును. కాచిత్ శబ్దము ఆరుణ్యముతోని సర్వాతిశయ భావము కరుణతోని సాంద్రత్యమును మనము చెప్పజాలమని వ్యంజింపజేయును.

95 వ శ్లోకము శ్రీ దేవి యలంకార సామగ్రిని వివరించుచు ముఖచంద్ర కలంకాభ మృగనాభి విశేషకా (16) నామముతోని కలంకాభ మృగనాభి శబ్దములచే చెప్పబడిన సాదృశ్యమును కలంకః కన్సూరీ యని యభేద రూపముగా పరిణమింపజేయును. చంద్రుడు వన్నీరుగా కలలు కర్పూర శకలములుగా ఆకాసము బొట్టుపెట్టెగా నిరూపింపబడుట ఇందలి అపూర్వ విశేషము. 99 వ శ్లోకము శంభుమోహిని (955) నామ వ్యాఖ్యానము.

శ్రీ దేవి సిందూర తిలకాంబిత (636) ఈ యంశమును భావించి శంకరులు సృష్టించిన సౌందర్య లహరీ పరీవాహమున మనము తల మున్నులగుట తప్పదు. ఇట్లు ప్రతి శ్లోకము నుదహరించి నామార్థ మెట్లు రఘుణీయతరముగ విస్తరించి వర్ణింపబడినదో చెప్పుచు బోయినచో ప్రత్యేక గ్రంథమే యగును.

ఇక ల. స. నా ప్రోత్రమందు వర్ణింపబడిన

షట్పాద కమలచేదన శ్రీ చక్రవర్తనా శ్రీ దేవి స్వరూప ధ్యానా ద్యంశములను గూర్చి స్వల్పముగ వివరించి యీ వ్యాసము నుపసంహరించెదను.

మూలాధారము మొదలు ఆజ్ఞాచక్ర పర్యంతముగల సుషుమ్నానూర్గము కుల పదమని చెప్పబడును. కుండలినీశక్తి అంతవఱకు కులయోగిని (95) ఆ తరువాత కుల పదమును భేదించి కులోత్తీర్ణ (715) యగును. ఈ రెండు నామములను వివరించిన తొమ్మిదవ శ్లోకము కుండలినీ (110) నామమును గుప్తముగనే యుంచినది. అయినను ప్రకాశింపజేయుచునే యున్నది. ఇందలి నాల్గవ పాదము 'సహస్రారే పద్మే' అని సహస్రదళ పద్మస్థా (529) నామమును వివరించును. సుధాధారసారైః అని ఆరంభింపబడిన పదవ శ్లోకము సుధాసారాభి వర్షిణీ (106) కులకుండాలయా (440) నామ ద్వయమునకు వ్యాఖ్యానము.

పమనోకండవ శ్లోకము శ్రీ చక్రరాజనిలయా (997) చక్రరాజ నికేతనా (245) వామద్వయ మందు శ్రీ దేవి శరణ (నివాస)ముగా చెప్పబడిన శ్రీ చక్రమునందలి కోణముల వర్ణించును. వానిలో ఊర్ధ్వశీర్షములు శాక్తములు అయిదు అధః శీర్షములు శైవములు నాలుగు మూల ప్రకృతు లనబడు నీ తొమ్మిది కోణములలో అయిదు శాక్తములనుటచే శ్రీ కంఠార్క శరీరిణీ (392) నామార్థమును వ్యంజింపజేయును. ఈ శ్లోకము చతుర్విధ శ్రీ కంఠైః అని ఆరంభింపబడుట ఆ నామ సంబంధమును స్పష్టతరము చేయుచున్నది. పదునాల్గవ శ్లోకము భూమి (మూలాధారమున)యందు 56 జలము (మణి పూరము)నందు 52 అగ్ని (స్వాధిస్థానము) యందు 62, వాయువు (అనాహతము) నందు 54, ఆకాశము (విశుద్ధము) నందు 72, మనస్సు (అజ్ఞ) నందు 64 మొత్తము 360 కిరణములకు పైన శ్రీదేవి పాదములుండును అని చెప్పబడుటచే 360 చంద్ర మాస సంవత్సర తిథులు సూచింపబడినవి. ప్రతి పశుమృత్యురాశాంత తిథిమండల పూజితా (611)

చంద్ర విద్యా (239) నామార్థముతోపాటు కిరణముల కాల స్వరూపత నూచింపబడి దేశకాలా పరిచిన్న (702) కాలహంతి (558) యు నగు శ్రీదేవి సాదమునందలి కాలాలిత్యముకూడ వ్యక్తము చేయబడినది. ఇట్లే శ్లోకము శ్రీ చక్ర సింహాంధ్ర బ్రహ్మాండ సంకేతమును ల. న. నా స్తోత్రానుగుణముగ తెలుపుచున్నది.

శ్రీ చక్రమునకు భూపురము ద్వారము వంటిది. అక్కడ అణిమాది సిద్ధులుండును. తతుర్ముఖులును ఆ అణిమాది సిద్ధులచేతనే తృప్తిపడు వారేయైనచో చంచలేంద్రియులైన వారి కామె సాదసేవ యెట్లు లభించును. అణిమాది సిద్ధులచే ప్రలోభమునందని వారు మాత్రమే యాశ్రీ చక్ర గృహంతర్భాగమున ప్రవేశించి దేవి సాదసేవచేయు సౌభాగ్యము. వంద గలరని 96 వ శ్లోకము అణిమాది సిద్ధులు భూపుర ద్వారగతములను శ్రీ చక్రవిజ్ఞానాంశమును బోధింపును.

బ్రహ్మజ్ఞానము పరవిద్య దానిని పాండగోరి శ్రీ విద్యోపాసనాదులను చేయు భక్తుల కీంకమ ఆ పరవిద్య లేకపోవుటచే వారు అవిద్యులే. అట్టి అవిద్య దృక్తుల హృదయమందలి అవిద్యాంధకారమును భేదించుటకా శ్రీదేవి తిమిరమిహిర ద్వీపనగరియగు ననుటచే ప్రథమ సాదమున భక్తహృద్ తమ భేద భాను మద్రాసు సంతతి (404) నామమును బ్రహ్మజ్ఞానేతర శాస్త్రాది జ్ఞానము గూడలేని జడుల కామె చైతన్య మకరంద స్రుతి రురియనుటచే ద్వితీయ సాదమున చిచ్ఛక్తి (416) చేతనరూప (417) జ్ఞానదా (644) జ్ఞానవిగ్రహ (645) చిత్కలా (769) ది నామములను దర్శింపకామె చింతామణి గణనిక యగుటచే మూడవ సాదమున దౌర్భాగ్యతూల వాతూలా (745) భాగ్యాబ్ధి చంద్రికా (774) రాజ్యదాయినీ (686) సామ్రాజ్య దాయినీ (694) నామములను సంసార జలధి నిమగ్నుల కామె మురరిపు నరూపాదంష్ట్ర యనుటచే నాల్గవ సాదమున సంసారపంక నిర్మగ్న సముద్ధరణ పండితా (881) దంష్ట్రోజ్వలా (489) నామములను మూడవ శ్లోకము వివరించును.

శ్రీ దేవి సాదములే మోక్షరూపమైన అభయమును అనందరూపమైన పరమును ప్రసాదించుటచే నితర దేవతలవలె నామె యభయ పరదముదలను ధరింపదని నాల్గవ శ్లోకము భయాపహా (121) పరదా (331) వంద్యా (348) త్రిజగద్వంద్యా (628) నామార్థముల వ్యాఖ్యానించును నాల్గవ శ్లోకము.

ఐదవ శ్లోకము పూర్వార్థమున కమలాక్ష పిషేవితా (569) నామమును ఉత్తరార్థమున కామ పేవితా (375) నామమును సాక్షాత్కరింపజేయును. ఇందలి ప్రణత జనసౌభాగ్య జనసీమ్ అనుపదము భక్త సౌభాగ్యదాయినీ (108) నామమునకు ఛాయయే.

శ్రీదేవి చతుర్ముఖ ఆమె తన చతుర్ముఖముల యందు ఇతరు ధనువును పుష్పబాణములను పాశమును అంకుశమును ధరించియుండును. మన్మథుడును ఇతరుధన్వియే పుష్పబాణుడే చతుర్ముఖుడు కాకపోవుటచే పాశాంకుశముల ధరింపలేదు. ఆరవ శ్లోకము మన్మథుని పుష్పచన్విగా వంచనిశిఖినిగా మాత్రము పేర్కొనినది. ఇతరుధనువును పేర్కొనలేదు. అయినను శ్రీ దేవి భక్తుడైన మన్మథుడు శ్రీ దేవి సావ్యమును భజించినట్లు స్ఫురింప జేయును. శ్రీ దేవి వలె కాముడును కామ రూపుడు కావున తన రూపమును ఆయుధములను మార్చుకొనుననియు స్ఫురింపజేయును. కావున కామ రూపిణి (455, 797) నామద్వయమందలి స్వేచ్ఛా రూపత్య మన్మథ సాదృశ్యములు రెండును శ్రీదేవి యందు నిరూపింపబడినట్లేనది.

సరస్వతీ (705) బ్రాహ్మీ (676) నామార్థమును అరుణా (37) నామార్థమును తరుణా దిత్య పాటలా (923) బంధూక కుసుమప్రభా (965) విద్రుమాభా (892) ఆ రక్తవర్ణా (477) రక్తవర్ణా (500) విజారుణ ప్రభాపూర మజ్జద్రవ్యహ్లాంధ మండలా (12) నామార్థమును ద్యానించుటవలన కలుగు వాక్యాధుర్య విద్యద్రంజన స్త్రీ వశీకరణ ఫలములు 15 వ 16 వ 18 వ శ్లోకములలో చెప్పబడినవి.

17 వ శ్లోకమున ల. స. నా. స్తోత్రము
తైన వశిష్ఠాది వాగ్దేవతలతో కూడిన శ్రీ దేవీ ధ్యాన
ఫలము కావ్య కర్తృత్వమని చెప్పబడినది. 19 వ
శ్లోకము కామకలారూపా (322) నామార్క ధ్యాన
ఫలమును 20 వ శ్లోకము సుధాస్పతి (380)
నామార్క ధ్యానఫలమును వివరించును. 21 వ శ్లోకము
తటిల్లతా సమరుచి (107) 'నామమును తటిల్లేఖా
తస్మిన్ అను పదముతో భామహండల మధ్యస్థా
(275) చంద్రమండల మధ్యగా (240) పన్నీ
మండల వాసినీ (352) నామార్కమును తనవ శశి
వైశ్యానరమయామ్ అను పదముతో షట్పుక్తోపరి
సంస్థితా (108) నామమును నిషణ్ణం షణ్ణామప్య
పరికమలానాంతపకలాన్ అను రెండవపాదముతో మహా
పద్మాటపీ సంస్థా (59) నామమును మహాపద్మాట
వ్యాన్ అనుపదముతో పరమానందా (252) పరమా
(619) పరామోదా (941) నామములను పరమా
హ్లోదల హరీన్ అనుపదముతో ఆహ్వానించు చున్న
ట్లున్నది.

23 వ శ్లోకము శివమూర్తి (407)
నామమును 29 వ శ్లోకము హరిబ్రహ్మాండసేవితా
(297) నామమును 30 వ శ్లోకము బ్రహ్మత్వైక్య
స్వరూపిణీ (673) నామమును వివరించును. 31 వ
శ్లోకము పరుషార్థప్రదా (291) స్వతంత్రా (725)
సర్వతంత్రేణీ (726) నామార్కముటితము 34 వ
శ్లోకము పరాపరా (791) సామరస్యపరాయణా
(793) నామర్యాభ్యారూపము 35 వ శ్లోకము
చిత్కలా (729) ఆనందకలికా (730) సచ్చిదా
సందరూపిణీ (701) పిరాడూపా (779) సత్య
జ్ఞానానందరూపా (792) క్షేత్రస్వరూపా (341)
క్షేత్రేణీ (342) నామార్కభావనార్థాఫము.

36 వ శ్లోకము ఆజ్ఞాచక్రాంతరాళస్థా
(103) ఆజ్ఞాచక్రాబ్జనిలయా (522) నామప్రతి
పాద్య పరదేవతా ధ్యానఫలములను వివరించుచున్నది.
ఇందలి పరచితాశబ్దము పరదేవతా (366) చిన్మయా
(251) ప్రత్యక్షీరూపా (362) చిదేకర సర్వా
పిణీ (364) నామస్మారకము.

37, 38, 39, 40, 41 శ్లోకములు
విశుద్ధి చక్రనిలయా (406), అనా హతాబ్జ
నిలయా ముని మూనన హంసికా (817) భక్త
మానస హంసికా (372), స్వాధిష్ఠా నాంబుజ
గతా (508), మణి పురాన్త రుదితా (101)
మణిపూరాబ్జనిలయా (496) మూలాధారైక
నిలయా (99) మూలాధారాంబుజారూపా (515)
నామ ప్రతిపాద్య పరదేవతా రూప విశేష నామ విశేష
ధ్యాన ఫలవిశేషముల వివరించును.

శ్రీ శంకరులు నిష్కాములయ్యు పైన జెప్పఁ
బడిన వివిధ ధ్యానములు చేసిరి. వాని ఫలములలో
నాకటియగు వాగ్దేవీ వదన కమల మధురిమ ధురీణ
ఫణితులు గల ప్రాథ కవితా సామాజ్యము నధిష్ఠించిరి.
దానికి సౌందర్యలహరియే నిదర్శనము. అందుచేతనే
దీనియందు వాగ్దేవీ వదనకమలామోద మధురిమ
యాస్పాద్య మానమగుచుండును. శ్రీ లలితా సహస్ర
నామార్క ధ్యానము నిష్కాములయెడను ఫలింపక
మానదని దీనివలన స్పష్ట మగును. రసికులైన వారి
లలితా సహస్ర నామస్తోత్రమును సౌందర్యలహరిని
తులనాత్మకముగ, పరిశీలించి నా యా యల్ప ప్రయత్న
మును ఫలవంతము జేయుదురుగాక యని కోరుదును.

[స మా స్త మ్]

‘యు వ తా ం డ వ ర’

శ్రీ పులికంటి కృష్ణారెడ్డి

తలవంచి తప్పకొను లోకం

నన్నాంచి—

కాళ్ళ తడబడ నడచు లోకం !

నారూపు ఘోరమై

కనుపించెనో యేమొ ?

నాచూపు గుండెలను

గ్రుచ్చుకొనెనో యేమొ ?

నావూట కటువుగా

వినిపించెనో యేమొ ?

తలవంచి తప్పకొను లోకం

నన్నాంచి—

కాళ్ళ తడబడ నడచు లోకం !

మనిషిలో మోసాలు

మునుగులో వేషాలు

ఎత్తిచూపెడు మిత్తి

వేపమండను బట్టి

ఎగుర గొట్టెడు శక్తి

ఎదురయ్యెనని యేమొ

తలవంచి తప్పకొనులోకం

ననుగాంచి—

కాళ్ళ తడబడ నడచు లోకం !

గుడిలోని దేవునికి

గుంజిళ్లు వేదీసి

ఎరలోని దేవునికి

ఎగనామమే పెట్టి

అడుగడులో ఆత్మ

వంచనలు తలపెట్టి

చేతికందిన వాని

తలమీదనే మొట్టి

తలకు మించినవాని

కాళ్ళ గట్టిగ బట్టు

కార్య సాధకులను

నిలదీసి అడిగెడి

నీతి ఎడరని యేమొ ?

తలవంచి తప్పకొను లోకం

నన్నాంచి—

కాళ్ళ తడబడ నడచు లోకం !

దానినత్యపు బంధముల

దాదలను తెంచి—

బ్రతుకులో ఆందాల

పూరిపాదులు నింపి

ఏలుకొండని యికను

మేలుకొండని తెలిసి

జాతిప్రగతికి జీవి

తము ధారవోసిన

పూజ్యపాదుల పేర

కాయ లమ్మెడి ఘనుం

కారి పుమ్మెడు శక్తి

ఎదురయ్యెనని యేమొ ?

తలవంచి తప్పకొను లోకం

నన్నాంచి

కాళ్ళ తడబడ నడచు లోకం !

ఐహరంగ సభ దేశ
భక్తిభావము చిమ్మి
అంతరంగము లోన
పదవులనే నమ్మి—
వరువు మర్యాదలను
పైకంబునకు అమ్మి—
దేశభక్తుల మనుచు
ప్రగతివాదుల మనుచు
రొమ్మువిరుచుక తిరుగు
మునుగులో దెయ్యాల
ముక్కుబట్టుక లాగి
నడివీధిలో నిలిపి
మునుగు వీడగ దులుపు
ముసలమెదు రని యేమొ?

తలవంచి తప్పుకొను లోకం
వన్నాంచి
కాళ్ళతడబడ నడచు లోకం !
ఎడమనలిపిన మూట
నాగళములో పాట
వదిమంది పాడితే
ప్రగతికిది పూజాట
ప్రగతికోరెడు మూట
వదును కక్కెడు మూట
పదునైన మూటలను
వడలేకనో యేమొ ?
తలవంచి తప్పుకొను లోకం
వన్నాంచి
కాళ్ళతడబడ నడచు లోకం !

ప్రతిబింబం

శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం

బుచ్చుదిగి ముఠామ్యం ఒత్తిడి లోనుంచి బయటపడటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను. 'కూలీ సార్' 'రిక్వైస్టి' 'సీనియర్' అంటూ అడ్డుపడుతున్న వాళ్ళని వదిలించుకుని, నా చిన్న సూట్ కేస్ తో తెరిచిన పద్దానో లేదో, నా కెదురుగా ముష్టివాని డబ్బా ఒకటి ప్రత్యక్షమైంది.

చిరాగ్గా 'ఫో, ఫో' అన్నాను.

'పైప్ పైసే ప్లీజ్'

ఇంగ్లీషులో అడుగుతున్నాడు ఏదెవడు ?

ముడుతలు వడిన ముఖం, తెల్లని గడ్డమూ, మీసాలూ. మసలివాడే కాని కళ్ళలో కాంతి ఉన్నది. దేహం బక్కగా ఉన్నా మనిషి వంగిపోలేదు. ఎడమ చేతిలో పాడుగాటి కర్ర, కుడిచేతిలో డబ్బా. పాట్టి చేతుల చొక్కా, చిరిగిన పైచించ. మోకాళ్ళకుపైన గాంధీ వ చక్కట్టు. రోగిలక్షణాలు లేవు. అనవ్యంగా లేదు. మురికిగా కూడా లేదు.

అతణ్ణి తేరిపార చూశానో లేదో,

'రీక్ట్ అవుతావు నాయనా, ఫన్ క్లాన్ లో అవుతావు' అన్నాడు.

ఆ మాటతో నేను యింపుమించు అతనికి లొంగిపోయాను.

నా వాలకం చూచి, నేను స్టూడెంటునని అంచనావేసి, తెలివిగా చేసిన ముఖస్తుతే కావచ్చుగాని, అప్పటి నా మనస్థితిలో ఆమాటకి చాల విలువవుంది. కాని నా బింకం వదిలిపెట్టకుండా,

'పైనలు యివ్వమగాని, టీ యిప్పిస్తాను తాగుతావా' అన్నాను.

వరే నన్నాడు. నాతో టీ స్టాల్ వైపు వడితాడు.

క్రితం రోజే ఎం. ఏ. వరీక్ష చివరి కేసులు వ్రాశాను. అనుకున్నంత బాగా వ్రాయలేక పోవడం చేత, నే నాశించిన ఫన్ క్లాన్ పన్నుందో రాదో నన్ను సందేహం విడవకుండా పీడిస్తోంది నన్ను. అప్పితే వెంట్రుక వానిలో తప్పిపోవచ్చు. అదృష్టం బాగుంటే రావచ్చు. వస్తుందన్న ధీమా మాత్రం లోపించిన పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఆ ఫన్ క్లాన్ మీదే నా భవిష్యత్తుకి పథకాలు వేసుకున్నాను. యూనివర్సిటీలోనే ఉద్యోగానికి, రిసెర్చ్ కి అవకాశాలు చూసుకున్నాను. ఫన్ క్లాన్ రాకపోతే ఆ రెండూ వీలకాకపోవచ్చు. బస్సులో పయాణం చేసినంతసేపూ ఆ విషయంమీదే నా మనస్సు ఊగిన లాడుతున్నది. బస్సు దిగగానే ముష్టివాడు అన్నమాట తక్కువ నన్ను ఆకట్టుకున్నది. మనస్సుకి శాంతి లభించింది. నేను పోతువాదినే, కాని మానవహజనైన యిలాంటి ప్రవృత్తులకు అతితుణ్ణి కాదు. ఏదో ఏదంగా పంతున్న కలిగింపిన వృద్ధుడికి టీ యిప్పించడంవల్ల నా హేతుబద్ధతకు వచ్చిన భంగపాటు ఏమీలేదు.

టీసాల్ వాడు వృద్ధుడికి గ్లాసు యివ్వడానికి సందేహిస్తూ 'లోటా ఉందా ?' అన్నాడు. వృద్ధుడు చంకలో ఉన్న చిన్న పంచీమంచి వత్తుగ్లాసు తీసి టీ పోయించుకున్నాడు.

నేను టీ తాగుతూ అడిగాను—

'నీకు జ్యోతిషం వచ్చునా ?'

'రాదు నాయన'

'మరి యింకా ఏమిటో అన్నావే !'

'ఏవో తోచింది చెప్పాను.'

నేను నిరాశపడి పోయాను. పోనీ, ఏదో కూర్చున్నాను.

తెలుసునని ముసలాడు బుకాయించి కబుర్లు చెప్పినా సరదాగా ఉండేది ! ఈ నిజాయితీ ఏమిటి ?

వృద్ధుడు ట్రాగిక్ ఫార్మిచేసి, స్టాల్ వాడిచేత నిశ్చయించుకుని, గొలుసుకడిగి దాన్ని మళ్ళీ సంచితం పెట్టుకున్నాడు. నేను డబ్బులు చెల్లించి, సూట్ కేస్ పెట్టుకుని బయల్దేరబోతూ, ముసలివాడివైపు చూచాను 'బై బై' చెప్పడానికి.

'జ్యోతిషం మీద నమ్మకం పెట్టుకోకు బాబూ' అన్నాడు.

'ఏం ? ఎందుకని ?'

'ఇటీవ్ మై ఎక్స్ పీరియన్స్'

మళ్ళీ యింగ్లీషు ! నాకు కుతూహలం కలిగింది.

'నేనిలా పార్కు వైపుగా వెళ్తున్నాను. పార్కు దాటగానే దగ్గరే మా యిల్లు. నాతో అలా వస్తావా?' అన్నాను.

వచ్చాడు. నడుస్తూ ప్రశ్నించాను.

'మనవ్వంతవరకు చదువుకున్నావ్ ? నీ కెవరూ లేరా ?'

సమాధానం రాలేదు.

'ఇండాక ఎక్స్ పీరియన్స్ అన్నారే, ఏమిటది ?'

పార్కు వచ్చేదాకా ఆ వ్యక్తి ఏమీ మాట్లాడ లేదు.

పార్కుదగ్గర ఆగి, 'బాబూ, నీకు టైమ్ వుంటే, పార్కులోకి వెడదాం, చెబుతాను' అన్నాడు.

'ఇక్కడెందుకు ? మా యిల్లు దగ్గరే' అన్నాను.

'వద్దులే బాబూ, పార్కులోకి వెడదాం.'

మా యింటికి రావడానికి, నే నావ్వనిస్తూ ఉండగా, అతనికి అభ్యంతర మేమిటో నాకు విడూరంగా తోచింది. పార్కులోకి వెళ్లాము.

సిమెంట్ బెంచీమీద సూట్ కేస్ పెట్టి నేను

కూర్చున్నాను.

వృద్ధుడు కూర్చోలేదు. నా కెదురుగా నిల్చు న్నాడు.

'జ్యోతిషం సంగతి అడిగావు. సృష్టిరహస్యం తెలిస్తేగోని జ్యోతిషం గురించి అర్థంకాదు బాబూ.'

'వేదాంతం కబుర్లన్నీవద్దు. నీ ఎక్స్ పీరియన్స్ చెప్పు, అధికావాలి నాకు' అన్నాను.

'చెబుతాను. కాని ఒక్కవిషయం ముందు చెప్పివ్వాలి. అది అర్థం చేసుకునేదాకా, నీకు నా ఎక్స్ పీరియన్స్ అర్థంకాదు. రాముడు, రావణాసురుడు, విశ్ణు ఎవ్వడో ఉండి, యిప్పుడు లేకుండా పోలేదు. పరిస్థితులూ, వేషాలూ మారినా సృష్టిలో వ్యక్తిత్వాలు మారవు. మరోవిధంగా చెప్పాలంటే, పూర్వం కపిలవాయి కృష్ణుని పాత్రవేస్తే, యిప్పుడు రామా రావు వేస్తున్నాడు. అప్పుడు నాటకంలో యిప్పుడు సినిమాలో. అలాగే సృష్టిలో మానవదేహాలు పుట్టి, పెరిగి, నశిస్తున్నా వ్యక్తిత్వాలు శాశ్వతంగానే ఉంటు న్నాయి. అవి లిమిటెడ్ నంబర్. ఎండికి వాడు తను విశిష్టమైన వ్యక్తిననీ, తనది విశేషమైన చరిత్ర అనీ అనుకుంటాడు. అదే మాయ. అలా కాకుండా రంగస్థలం మీద నటునిగా ఒక నిర్దిష్టమైన పాత్ర నటిస్తున్నాను అనే ఎరుక కలగడమే జ్ఞానం...'

జనసంఖ్య పెరిగిపోతూ వుంది. నాగరికత పెరిగి మనుష్యుల వ్యక్తిత్వంలో వైవిధ్యం అనంతంగా కనిపిస్తూవుంది. వ్యక్తిత్వాలు లిమిటెడ్ నంబరు ఎలా ? మరపు చెప్పే సిద్ధాంతానికి ప్రమాణం లేదు. నాకు తత్వం వద్దకాని, నీ సంగతి చెప్పు.'

'జనసంఖ్య పెరిగితేనేం ? ఒక వ్యక్తిత్వానికి నలుగురు లేక నలభైమంది ప్రతిబింబాలు ఉంటు న్నారు. పూర్వం వది సెంటర్లలో రిలీజ్ అయ్యే సినిమా యిప్పుడు యాభై సెంటర్లలో కావడం లేదా ! ఇంతకు సినిమా ఓకటేకదా ! పైకి కనిపించే వైవిధ్యాలు అన్నీ వైవిధ్యాలు కావు. భేదాలు అంటూ

వుండకేం, అవన్నీ పైపై భేదాలు. నృసింహుని రిమిటేడ్ పాత్రలే నాలుకం అడుతూ ఉంటాయి.'

'మరి ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం చూస్తే జ్యోతిషం శాస్త్రమే కావాలికదా!'

'తప్పకుండా శాస్త్రమే. నేను చెప్పిన నృసింహ రహస్యం అర్థం అయిన వాడికి జ్యోతిషం అక్కర లేదు. అది అర్థంకాని వాణ్ణి జ్యోతిషం ఎండ మానితా ఆశ చూపి మరింత కంగారు పెడుతుంది. అందుకే జ్యోతిషం మీద నమ్మకం పెట్టుకోవద్దు అంటాను.'

'పోనీ, సినంగతేమిటో చెప్పు నే వెళ్లాలి.'

'నేనూ, నాసంగతి, అంటూ వీదీలేదు. నేనెవరు? అని ప్రశ్న వేసుకుంటే దానికి జవాబు లేదు. అందువల్ల జరిగిన ఒకానొక విషయాన్ని, నాకు గుర్తున్నంత మేర చెబుతాను. అది నీకు పనికి వస్తుందేమో ఆలోచించుకో...

'ఈ ఊళ్లో కమర్షల్ బాక్స్ ఆఫీసులో ఒక ఉద్యోగి ఉండేవాడు. అతను కొమార్తె మీద ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నాడు. అప్పటికి తిరుపతిలో యూని వర్సిటీ లేదు. ఆ అమ్మాయి మద్రాసులో మెడిసిన్ చదువుతూ వుండేది. ఆమె చదువు పూర్తి అయ్యే సమయానికి ఒక డాక్టర్ని, మాలవాణ్ణి, పెళ్ళి చేసుకున్నది. ఆ విషయం తెలిసి, మద్రాసు వెళ్లి ఆ పిల్లతో తెగతెంపులు చేసుకుని, కోపంతో ఆవేదనతో తిరిగి వచ్చాడు ఆ ఉద్యోగి. బస్సుదిగాడో లేదో అతనికి ఒక ముష్టివాడు—నావంటి ముసలివాడు—తారసపడ్డాడు.

'ఎక్కడి సంబంధాలు నాయనా! ఎవరికి ఎవరు తండ్రి! ధర్మం చెయ్యి' అని వాడిమాటలు అతణ్ణి ఆకర్షించాయి. ఇండాక మువ్వచేసిస్తే, ముసలివాణ్ణి టీ స్టాల్ దగ్గరకు తీసుకువెళ్లి టీ యిప్పించాడు ఆ ఉద్యోగి. వాణ్ణి గురించి వివరాలు అడిగాడు. వాడికెవరూ తేరట. ఒక విధన కొమార్తె వండిపెడుతూ ఉండేదట. అది ఒక ఈడిగ కులస్తు

డితో లేచిపోయిందట. వీడు వైశ్యుడు. చిన్న అంగడి ఉండేది. ఉన్న డబ్బూ దస్కం కూతురు ఓనుకు వెళ్లిపోవడంతో, వీడు బిక్వాటన చెయ్యవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడిందట. ఇది తన కథ అంటూ చెప్పాడు. లోకంలో యిలాంటివి జరగటం సహజమే అనుకుంటూ, తన అనుభవానికి ఆ ముసలివాడి ఆనుభవం ప్రతిబింబం కావడాన్నిగూర్చి ఆలోచిస్తూ ఆ ఉద్యోగి యింటికి వెళ్లాడు.

'పై సంగతి జరిగిన ఆరేళ్ళకు మరో ఊళ్లో ఉద్యోగంచేస్తూ, ఆ ఉద్యోగి తన ప్రమోషన్ విషయమై ప్రయత్నం చెయ్యడానికి హైదరాబాద్ వెళ్లి తిరిగివచ్చి బస్సుదిగాడు అప్పటికి అతను నీతి నియమాలు పాటించకుండా రెండు చేతులా డబ్బు ఆర్జించాడు. పై అధికారులకు అతనినిపాద ఆరోపణలు వెల్లాయి. రావలసిన ప్రమోషన్ రాకుండా జాప్యం జరుగుతోంది. హైదరాబాద్ వెళ్లి, చూడ వలసిన వాళ్ళని చూచి, చెయ్యవలసిన ప్రయత్నాలు చేసి, కొండంత ఆశతో తిరిగివచ్చాడు. అక్కణంలో ఆరేళ్లక్రితం కనిపించిన ముష్టివాడు అక్కడ మళ్ళీ ఎదురయ్యాడు. 'నీకు మేలు జరుగుతుంది నాయనా!' అన్నాడు. మొదట గుర్తించలేక పోయినా, ఉద్యోగి వాడితో నాలుగు మాటలు మాట్లాడగానే గుర్తించాడు. ఇంటికి తీసుకు వెళ్లాడు. జ్యోతిషం చెప్ప మన్నాడు. 'చెప్పడానికేమిటలేదు బాబూ, నువ్వు పై ఊరికి వెళ్లనవని వ్యంగంగా ముగుస్తుంది, నీకు అందువల్ల మేలుకలుగుతుంది' అన్నాడు వాడు. 'నువ్వెవరు? ఈ ఆరేళ్ళూ ఎక్కడ తిరిగావు?' అని ప్రశ్నిస్తే, వాడు సరిగ్గా ఈ ఉద్యోగి ఆ రేళ్లలో ట్రాన్స్ ఫర్ మీద తిరిగిన చూడు ఊళ్ళ పేర్లన్నీ చెప్పాడు. 'మరి ఆ ఊళ్లలో నా కెప్పుడు కనిపించ లేదేం?' అని అడిగితే, 'కనిపించినా నువ్వు నన్ను గుర్తించలేదు బాబూ, నేను నిన్ను గుర్తించాను కానీ' అని వాడి సమాధానం.

'ముష్టివాడు వెళ్లిపోయాడు. వాడి జ్యోతిషం ఫలించలేదు. ప్రమోషన్ రాలేదు. రాకపోవడం అట్లుంచి

ముష్టివామ ఇతణ్ణి వద్దాననం వేసుక్కాచో
 మన్నాడు. కళ్లు మూసు కొమ్మన్నాడు. దగ్గరగా
 వచ్చి చెవిలో ఏమిటో ఊడాడు. అంతే, యితనికి
 స్పృహ లేదు. అది నిద్రో, మూర్ఛో, సమాధ్యవస్థో,
 ఎంతసేపు అలా ఉన్నాడో, తెలియదు.

‘కళ్లు తెరిచి చూడేప్పటికి పార్కు దీపాలు వెలవెల పోతూ కనిపించాయి. తెల్ల వారుతోంది. మనస్సులో మంత్రం జపిస్తూన్న విధంగా, తన ప్రయత్నం లేకుండానే, ఒక భగవద్నామం తిరుగుతూ వుంది చుట్టుపట్ల ఎవరూ లేరు. ముష్టివాడూ లేడు. దేన్నిగురించి కాని ఆలోచించాలనే జిజ్ఞాస నశించింది మనస్సు నిలకడగా నిండుగా వుంది. ఆకలి హాటే గుర్తు లేదు. ఆ ముష్టివాడి క్రూర, డబ్బా అక్కడే వున్నాయి. అవి తీసుకుని బస్సు స్టాండు వైపు నడిచి వెళ్లాడు. వాణ్ణి అన్వేషించాలని ఊహ. వెళ్లేటప్పటికి తిరుపతి బస్సు బయలుదేరు

తేంది. అందులో ఎక్కి తిరువతి వెళ్ళిపోయాడు
 అంతే, మళ్ళి యింటికి వెళ్ళలేదు. ఆ ముప్పివాడూ
 కనిపించలేదు. నిజానికి ఈ వ్యక్తే ఆ ముప్పివాడుగా
 అయ్యాడు.

‘తర్వాత తర్వాత బోధపడుతూ వచ్చింది నృసింహరహస్యం. ఆ ముష్టివాడూ, ఈ వ్యక్తీ, ధరించినదీ, ధరిస్తున్నదీ ఒకే నిర్దిష్టమైన సాత్ర అని. రెండు, మూడు, నాలుగు అద్దాలున్న గదిలో ఒకరే ఎన్నో ప్రతిబింబాలుగా, వైవిధ్యంతో కనిపించినా, యధార్థానికి వ్యక్తీ ఒక్కడే కదా! తిరుమలలో స్వామివారి అద్దాలి మహాలులో ప్రవేశిస్తే ఈ అనుభవం క్రొత్త కాదు. ఈ లోకం భగవంతుని అద్దాలి మహాలు.’

‘అయితే నీ భార్య ఏమైంది? నీ యిల్లు? నువ్వు మళ్ళీ ఈ ఊరు ఎప్పుడు వచ్చావు?’

'మళ్ళీ ఈ ఊరు రావాలని బుద్ధి వుట్టేటప్పటికి బహుశా కొన్ని నవత్సరాలై వుంటుంది. లెక్క

తలనొప్పి తక్కువైనా బాధకు
అతిశయంగా ఉపశమనం!

శాలోఫెన్

బాధానివారిణి మాత్రం

అమృతారణ్ రిమిడిక్ వారి కాయంపు

శాలోఫెన్ తలనొప్పి, పుష్కల, పంటిసాపు, ఒళ్లు నొప్పలకు అతి నిశ్చయంగా, శీఘ్రంగా ఉపశమనం కలిగిస్తుంది ఇది నిరపాయకరమైనది. శాలోఫెన్ డాక్టర్లు సిఫారసుచేసే పలువైన ప్రక్రియ కలిగియుంది.

PDS/AS/1920 TEAR

ఉన్న ఉద్యోగముంచి కూడా బర్తరన్ అయ్యాడు అతను. సోగుచేసిన డబ్బు చాల భాగం ఖర్చువడింది. ఉద్యోగ నిరుద్యోగి అయ్యాడు. పర్యస్థిలో ఉన్నప్పుడు కొన్న యిల్లు ఈ ఊళ్లో వుంది. అందువల్ల భార్యతో ఈ ఊరువచ్చి పెటెల్ అయ్యాడు. పెన్షన్ లేదు. ఇల్లు గడవటం కష్టమవుతోంది. గ్రుడ్డిలో మెలగా కొడుకు బాగా చదివి పైకి వచ్చాడు. బొంబాయి దగ్గర ట్రాంబేలో ప్లెస్టిఫిక్ ఆఫీసర్ ఉద్యోగంలో ఉన్నాడు. వాడికి పెళ్లి కాలేదు. వాడే తల్లిదండ్రులని ఆచుకుంటున్నాడు. వాడి పెళ్లివిషయం సరిచదించడానికి ఈ వ్యక్తి బొంబాయి వెళ్లాడు. ఇతడు వెళ్లిన రెండవరోజు, ఆ యువకుడు కొందరు 'షేపాతులతో' నముద్ర ప్లావానికి వెళ్లి, నముద్రానికి అర్పణ అయ్యాడు. ఇతని పరిస్థితి పర్లనాతీతం. వరే, అన్నీ ముగించుకుని దైన్యంతో యింటికి తిరిగి వచ్చాడు. ఆ రోజు పల్లి ఆ ముష్టివాడు ఎదు రయ్యాడు.....

'జీవితంలో ముఖ్యమైన సుబ్బాలలో మూడు సార్లు ఆ ముష్టివాడు ఆలా ఎదురుపడటం, అన్నీ పోగొట్టుకొన్న ఈ వ్యక్తికి, ఏదో విధి చేస్తున్న మోసంలాగ తోచింది. ఆ ముష్టివాడు దుర్విధికి ప్రతిరూపం లాగ కనిపించాడు. ఆ గ్రహంతో వాణ్ణి కొట్టబోయాడు. ఆ తత్తరపాటుతో తన ధోవతి అంచు తనే తొక్కి ముందరికి బోర్లవడిపోయాడు. అది ఈ పార్కు దగ్గరే జరిగింది. నలుగురూ చేరి లేవనెత్తి పార్కులోకి తీసుకువచ్చి ఒక చోట కూర్చో బెట్టారు.

'తర్వాత ప్రతిసాయంత్రం స్వాస్థ్యంలేని మన స్సుతో యిక్కడికివచ్చి కూర్చోవడం అలవాటైంది. ఎవరితోనూ మాట్లాడటానికి యిష్టం ఉండదు. ఊరికే కూర్చుంటాడు. ఆ ముష్టివాడు పార్కులో తరచు యితనికి కనిపిస్తూనే ఉన్నాడు. ఒక రోజు ఈ వ్యక్తి ఆ ముష్టివాణ్ణి దగ్గరికి సీలించాడు.

'ఎవరు మర్న? ఏముఖం చూచిన ప్రతిసారి దౌర్భాగ్యమే దాపురించింది వాకు...ఇంకా ఎందుకు నా చుట్టూ తిరుగుతున్నావ్? ఏముందనీ?' అన్నాడు.

'బాబూ, ముందు నేను కనిపించడమూ, అందు వల్ల నీకు బాధ కలగడమూ ఎన్నడూ జరగలేదే! జరిగేదేదో జరిగిన తర్వాతే కదా, నిన్ను శాంతపర చేందుకు ఏవో మాటలు చెప్పాను నేను! నా దోషం ఏముంది?'

'అప్పుడు జ్యోతిషం చెబుతానన్నావు. మోసం చేశావు. అంతా తప్పుగా చెప్పావు. ప్రమాదన్ వస్తుందన్నది రాలేదు. చిన్న ఉద్యోగం ఊడింది. మేలు జరుగుతుందన్నావు. జరిగిందంతా కీడే.'

'అయ్యా, జ్యోతిషం చెబుతానని నేననలేదు. మేలు జరుగుతుందని మాత్రమే అన్నాను. అదే మిటో నాకూ. తెలీదు. ఎవరు చేసిన కండ్ల వాళ్లను భవిష్యత్ తప్పుడుకదా! అది మరెప్పుడో మరే విధం గానో కాకుండా, యిప్పుడే యిక్కడే తేలిపోవడం మేలు కాదంటావా? జీవితంలో సుఖదుఃఖాలు రెండూ ఉంటాయి. ఆశనుబట్టి నిరాశ ఉంటుంది. అయ్యా, జ్యోతిషవలం అంటావా. అది పిడికిట్లో చిక్కినట్లే చిక్కి వేళ్లనందుల్లో నీళ్లలా జారిపోతూ వుంటుంది! మనస్సుకు ఏదో తాత్కాలికమైన ఉప శమనమే తప్ప. దాన్ని నమ్ముకోవడం తెలివి తక్కువ. మనిషికి కావలసింది మనశ్శాంతి. తృప్తి. పెంచుకున్న ముఠకారాలవలా, ధన సంపాదనవల్లా అది సమ కూడదు.'

'మరి నానాటి దౌర్భాగ్యుడికి మనశ్శాంతి ఎట్లా వస్తుంది? నీకేమైనా ఉపాయం, మంత్రం గాని, తంత్రంగాని తెలుసా?'

'సువ్వడిగితే చెప్పక పోతానా?'

'విచిత్రంగా ఉండే! నువ్వెవరు, నేనెవరు? ఏమిటీ వంబంధం?'

'నువ్వు నేనూ అనే ప్రశ్న ఎందుకుగాని, ఒక మంత్రం చెబుతామ చెప్పుకో. నీకు స్పష్ట రూపం తెలుస్తుంది. మనశ్శాంతి కలుగుతుంది.'

ఇతను నరే నన్నాడు. ఈ పార్కులో చెట్లు చాటుగా ఉన్న ఆ మూలకి వెళ్లారు యిద్దరూ. ఆ

లేదు. భార్య యిల్లు, యివేపి లేవు. విజానికి ఆ పాత 'నేను' లేను. భార్య చనిపోయిందేమో! ఏ సంగతి నేను పట్టించుకో లేదు. ఇక్కడ నాది అన్నదేమీ లేదు, నాది కానిదీ లేదు. బుద్ధి నడిపిన తీరున నడుస్తాను. ఇవాళ నీ ముఖం చూచి ఏమి అన్నానో, ఎందుకన్నానో, అదంతా తెలిసి జరిగేది కాదు. ఇంత కథా, ఈ రహస్యమూ ఇన్నాళ్లదాకా ఈ నోటినుంచీ రాలేదు. ఇప్పుడు నీకు ఎందుకు చెప్పానో, దీని ఫలిత మేమిటో కూడా నాకు తెలియదు. అంతా భగవ దేచ్చు!'

నేను కొంతసేపు ఆలోచించి యిలా అన్నాను—

'మచ్చ చెప్పినదాంట్లో అద్భుతం ఏమీలేదు గాని, ఒక వైచిత్రీ ఉన్నది. దాన్ని సిద్ధాంతం చేసి, సృష్టి రహస్యం అంటూ ఏదో చెబుతున్నావు. ముష్కెత్తుకునే సన్న్యాసం తప్ప జీవిత సమస్యలకు పరిష్కారంగా ఈ దేశంలో మరో మార్గం లేదా? ముష్కెత్తడం వంటి ఆనవ్యమైన, అనవసరమైన సంప్రదాయం ఏమైనాసరే ఈ దేశంలో పరించి తిరలి. అందుకే నీ అనుభవం, నీ సిద్ధాంతం నాకు పనికిరాదు!'

'బాబూ, నీవు అయోమయంలో పడిపోతున్నావు. ముష్కెత్తడం లోనే మనశ్శాంతి, తృప్తి ఉన్నాయని నేను చెప్పలేదే! అన్నివృత్తుల లాగే ఇదీ ఒక వృత్తి. వ్యక్తి ఏ వృత్తిలో ఉన్నాడన్నది ప్రధానం కాదు. ఎందులో ఉన్నా సృష్టి రహస్యం గ్రహించిన వాడు మనశ్శాంతి పొందుతాడు. ఎవరు ఎందులో నుంచి ఎందులోకి మారుతారో, ఆ మార్పు ముఖ్యం కాదు. అది పాత నిర్వహణ బాధనుంచి, భయం నుంచి, వెతుక్కునడం నుంచి విముక్తి పొందడం, మనశ్శాంతి, అదే ముఖ్యం.'

'ముష్కెత్తుకునే సన్న్యాసానికి దానికి సంబంధం లేదంటున్నావు; అయితే ఆ మనశ్శాంతి లభించే మార్గమేమిటి?'

'బాబూ ఇవాళ నీ ముఖం చూడగానే ఎందుకో నీతో మాట్లాడాలని తోచింది. నీ కిష్టమైతే మంత్రోపదేశం చేస్తాను. అదే మనశ్శాంతికి మార్గం'

నేను జంకాను. నాకేదో భయం వేసింది. మంత్రాలు మనశ్శాంతి నిస్సాయంలే సమ్మతం లేక పోవడం ఒక కారణం. మరో కారణం, వృద్ధుడు చెప్పిన ఆత్మకథలో, మంత్రోపదేశంతో అతనిలో వచ్చిన మార్పుని గూర్చి విస్తృతస్వత, దానికి నేను సిద్ధపడక పోవడం. -

'నాకు మంత్రం యిచ్చి మనశ్శాంతి కలిగిస్తే నీకు కలిగే లాభం ఏమిటి?'

'అది దైవేచ్ఛ'

ఈ సమాధానం నాకు సచ్చలేదు. అందులో తప్పించుకోవడమే కనిపించింది.

'నేనింకా యువకుణ్ణి. జీవితంలో దెబ్బతిని ఆలసిపోయిన వాళ్లు, మనశ్శాంతి కోరేవాళ్లు, ఎందరో ఉంటారు. వాళ్లకెందుకు ఉపదేశం చెయ్యవు?' అన్నాను.

'దైవేచ్ఛ'

'నేను సిద్ధంగా లేను' అన్నాను.

అతను వెళ్లిపోయాడు.

అతను చెప్పిన వృత్తాంతాన్నీ, సిద్ధాంతాన్నీ నెఱుగునేస్తూ యింటికి బయలుదేరాను. అతని సిద్ధాంతం నిజం అయితే, ఇది నా 'ప్రతిబింబం'తో మొదటి సమావేశం అనుకోవాలి అంటే చివరకు నేనూ ముష్కెత్తువాణ్ణే పోతానా? అలాంటి విధివ్రాత తప్పించుకోవడానికి వీల్లేదా? పాత నిర్వహణలో నాకు స్వాతంత్ర్యం ఏమీ లేదా? ఉంటే అది ఎలాంటిది?

నా సందేహాలకు సమాధానం ఎవరిస్తారు?

నా జీవితమే యివ్వాలి.

సంశోధిత మహాభారతము -

శాంతి పర్వము

(శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు

(గత సంచిక తరువాయి)

పాతభేద విమర్శనము

1. చామరలు—సీవిరులు

శా. 'సారధ్యంబు వహింప భీముడు

సితవృత్రంబు గాంఢీవి సె

ల్వారం బట్టగఁ జామరల్ గవలిడన్.'

(1-342)

ద్రెవట, పుట యడుగున—'చామరల్ గవలిడన్' అను దానికి పాతభేదము చూపబడ లేదు—కాని దానికి పాతభేద మున్నది.

శబ్దరత్నాకర కారు లీ పద్యమున — 'సీవిరులు' అను పాతము గ్రహించినారు.

'సీవిరి. దేవి. 1. విం. జామరము—'సీవిరుల్ కవలిడన్' (ఇది వ్రాతప్రతుల యందలి పాతము భార. శాం. 1 అ., 2. అలవట్టము—తే. కడలు కొనఁ జాట్టు వట్టెడు—గొడుగు లెవ్వి, యొనక మెనగఁగ సీవిరు లేల పట్టరు సం. కృతేద మలంఛత్రం వ్యంజనం కృపసార్థివ.' (ఇక్కడ వ్యంజన శబ్దమున కాలవట్టుపర్థము) భార శబ్ద. 2 అ. పుట 791.

సీతారమాచార్యులవా రొక్కొక్క పదమునకై ఎంత శ్రమ చేసినది పై శబ్దము తెలువగలదు. వారే 'వ్రాతప్రతుల పాతము' అని వ్రాసినపుడు కొన్ని వ్రాతప్రతులలో నైన ఆ పాత ముండక తప్పదు.

ద్విరేఫ వర్ణదర్పణకారుడగు ఓగిరాల రంగనాథ కవియు, శకటరేఫ నిర్ణయ కర్త భారతము లక్ష్మీ పతియు, 'సీవిరులు' అను పాతమే తమ గ్రంథము లో మదాహరించినారు.¹

కాని సూర్యరాయాచార నిఘంటు 'స'—7 వ సంపుటమున 'సీవిరి' శబ్దము క్రింద— ఏ ప్రయోగ మియబడక పోవుట దురూహ్యముగా నున్నది.

సీవిరి. వి. అలవట్టము. 2 వింజామర—3. మద్యము అని మాత్రమే కలదు. (పుట 1038.)

2. కనుమూసి—కనుమారి

1-307.

సీ. కల్లుద్రావిన పాతకంబది యగ్ని వ

ర్ణముగాఁగఁ గవి పానంబు సేయఁ

గనుమూసి యుఱుకఁగ, ననలంబు జొర మహా

ప్రస్థాన మాచరింపంగఁ బాయు'

ఇచట 'కనుమూసి' అనుదానికి పుట యడుగున నే పాతభేదమును చూపబడలేదు. కాని వ్రాత ప్రతులయందు పాతము 'కనుమారి' అని యున్నది.²

'కనుమారి. వి. (కనుమ.—అరి) పర్వత సానువు—

1. 351 వ పద్యమున—'సీగిరులన్' అని ముద్రితమైనది. అది 'సీవిరులన్' అని యుండవలెను. వ్రాతప్రతి పాతము సీవిరులన్.

2. అనంద ముద్రణమున కనుమారి అన్న పాతమున్నది.

సీ. కల్లుద్రావిన పాతకంబు.....కనుమారి మఱుకంగ...పాయు. భార. శాం. 1.307 (వ్రాత ప్రతి పా) కనుమూసి ముద్రిత పాతము' మరుత్త్ర పాతన్ ప్రవతన్.....ముచ్చతే సర్వశిల్పిష్టే. అని మూలము) అని సూ. వి. (సూర్యరాయాంధ నిఘంటువు.)

ఈ 'కనుమూసి' పదమును—నాచన సోమం దుత్తర పరివంశమున ప్రయోగించినాడు—

గీ. పాయుదగు మిమ్ముగనుమూరి బడబొసంగు విషము ద్రావులు యోగ్యంబు—ఉ—పారి 4-56.

పై ప్రయోగమునుబట్టి యీ శబ్దము కను మారియనుట నిశ్చితము.

'కనువారి' అనగా పర్యత సానువునుండి క్రిందపడుట—దీనికొక చరిత్రగలదు. శ్రీశైలక్షేత్రమున కర్మహరీశ్వరమను స్థలము గలదు. ఇది శ్రీశైలము పర్యత చరియంలో నెత్తైన ప్రదేశము—పాపములుచేసిన వారి యెత్తైన పర్యతపు చటయ నుండి యుటికి అడుగున బడి మరణించిన—తాము చేసిన పాపములు కర్మలు హరించునని, అట్లు చేసెడివారు—పాప కర్మలను హరింపజేయునదిగావున దీనికి 'కర్మహరీశ్వరము' అని పేరు వచ్చినది. 'కర్మ హరీశ్వరము' క్రమముగా కర్మహరి—కర్మారి—కను వారి అయినది.

కరమర్థిజేసి యాకర్మారి నుఱుకు ననఘాల భవ పరిత్యక్త మానసుల పండిత. పర్వ. 411 పుట.

(శబ్దరత్నాకరానుబంధము పుట 66^{లి})

3. కామ దోషములు—

కామ క్రోధములు

ఉ. కావున గామ దోషముల గాఢముచు న్నాశకోటి గాచుచున్. (4-252)

పుట యదుగున పాతాంతరములు.

'మాన రోధములు గాఢము—క. గామ రోధ ముల-అ. వి. గామ క్రోధముల-ఉ, ఐ, ఐ, త, లి

కామ దోషముల గ్రోధ కామముల—గ్రోధ కామముల అని పాతాంతరములు. గమనిక:—కామ క్రోధములు అమ పాతమున సంయుక్తాక్షరమునకు పూర్వమందున్న మ కారము గురువు కావలసివచ్చును అయినను రేఫ సాయోగమునకు పూర్వమునకు గురుత్వము వైకల్పిక ముగా అంగీకరింపబడినందున దోషము లేదందురు.'

పుట. 148.

గమనికతో నిట్లు వ్రాసియు, సంపాదకులు— కామ దోషములు—అను పాతము మూలపాతముగా నిచ్చుట సరికాదు. వా రుదాహరించిన పాతములలో 'తి' నంజ్ఞ కలదు. 'తి' అనగా తిమ్మకవి (కూచి మంచి) తన సర్వశిల్పిసార సంగ్రహమున—'కామ క్రోధములు' అన్న పాతమే యిచ్చి, అక్కడ 'క్రో' తేల్చి పలుకవలెనని నిర్దేశించినాడు. ఇచ్చట తిమ్మకవి నిర యము సరియైనది.

పదబంధములలో భావములలో తిక్కననే యనున రించిన, నాచన సోమనాధుడు ఉత్తర పరివంశములో నిట్లే ప్రయోగించినాడు.

ఉ. 'మఱుకున గత్తరించి మహానములం జాఱుపుచ్చి, మెప్పుర జాఱ గఱ గొని కామ క్రోధముల గండఁడగించి' (4-87)

ఇచ్చట క్రో తేల్చి పల్కరాదని—ముద్రణములో క్రోధ కామములు అని వ్యత్యస్తముగా ముద్రింప బడినది. కామ క్రోధములను పరిపాటిగాని క్రోధ కామములని యుండనే యుండదు. తిక్కన యందువలె, నిచ్చటను 'క్రో' తేల్చి పలుకవలయును. దీనినిబట్టి మూలమున కామక్రోధములు — అను పాతమే యుండవలెను4

3 చూడుడు. హంసఫిథకోపిభాషనము —నా వ్యాఖ్య పుట 59

4. రేఫ సంయుక్తాక్షర గురులఘు విషయమై నేమ 'భాషా పరిశోధన—కవిప్రయోగ సరళి' అను వ్యాసమున పూర్తిగా చర్చించినాము. Annals of the Oriental Institute, Madras University Vol. 16-1960.

4. నెలపు-నిలుపు

సీ. పా. నిశ్చేణి తుదిముట్టు నెలవెక్కుటకు నిట్టి
క్రమవర్తన మును కరం ప్రమార్గ.

(5-136)

ఇవట పాతము - తుదిముట్టు నిలుపుగాని
నెలపుకాదు. తుదిముట్టు నిలుపు - అనగా, సౌధము
చివరియంతస్తు. తిక్కన విరాట పర్వమున తుది
నిలుపు అన్నపదము ప్రయోగించినాడు.

క. ముదమొద వరమ్య హర్మ్యము
తుది నిలుపునఁ బ్రణయ సఖులతోడ-
విరా. 1-301

శ్రీనాథుడును తుది నిలుపు అన్నపదము
మనయోగించినాడు.

క. మదనక్రీడా సౌధము
తుది నిలుపున నిలిచె రథము తోయద విధిన్
నైష. 8.25

తిక్కన యుపయోగించినది 'నిలుపు'గాని
'నెలపు'కాదు.

శాంతిపర్వ విశిష్టత

నన్నయ, ఆదిపర్వమున పర్వానుక్రమణికలో
శాంతిపర్వమును గూర్చి యిట్లు చెప్పినాడు.

'న. మతీయు బంధువర్గంబు నెల్ల వధియించి
పరమ నిర్వేదనవరుండై కృష్ణు వచనంబుల శాంతుండై
యున్న ధర్మజునకు శరతల్పగతుండైన భీష్ముండు
ధర్మవిదులైన రాజుల కెల్ల హితంబుగా రాజధర్మం
బులు నాపదర్మంబులు వేసాని నెఱుగిన' పర్యజ్ఞాన
సాక్షి లగుదురట్టి మోక్ష ధర్మంబులు జెప్పటయు
నను వృత్తాంతముల నొప్పి పదునాలుగువేలు వేమాట
యిరువదియైదు శ్లోకంబులు గలిగి-

క. సకలహితంబై శాంత్యా
దిక పర్వ చతుష్కమున విదితమై నమ బు

ద్వికిం బండ్రెండగు పర్వం

బ కడున్ మేలనగ శాంతిపర్వము వెలయున్
ఆది. 1-57-58.

నన్నయ పర్వాణిక్రమణికలో ప్రతి పర్వమునకు
పద్యము వ్రాసి, ఆ పర్వ విశేషమును నందు స్ఫురింప
జేసినాడు. తక్కిన పర్వములను గూర్చి చెప్పినపుడు,
'రమ్యంబై' 'హృద్యంబై,' 'విదితంబై,' మొదలగు
విశేషణములు వాడి శాంతిపర్వము-పర్వము లన్నిటిలో
'మేలైనది' శ్రేష్ఠమైనది-అని వ్యక్తపఱచి నాడు.

ఈ పర్వమే-పర్వములలో నెల్ల శ్రేష్ఠమైన
దని-'పర్వంబు' అని ఏ వకారార్థముచే నిబంధించి
యున్నాడు.⁵ కురుపాండవ ఘోషంగ్రామానంతరమున-
నా జ్యేష్ఠమంతయు జల్లారి ధర్మరాజునకే గాక, నమస్త
లోకమునకు శాంతిని నమకూర్చినది యగుట నిది
'శాంతి' పర్వమైనది.

శాంతిపర్వము, భారత పర్వము లన్నింటిలో
శ్రేష్ఠమైనదేగాక, శ్లోక సంఖ్యలోకూడ పెద్దది.
ఇందు 366 ఆధ్యాయములు, 14732 శ్లోకము
లున్నవి. నన్నయ, ఇందు 14525 శ్లోకము లున్నవని
చెప్పటచే-నన్నయ చూచిన మూల సంస్కృత
ప్రతివే-తిక్కన చూచెనని యేర్పడుచున్నది

తిక్కన యనువాదము

తిక్కన-మూలమున 14732 శ్లోకములు
గల శాంతి పర్వమును తెలుగున-ఆత్మాశ్వాసములలో
3093 గద్యపద్యములలో రచించినాడు. వాని
వివరములు.

5. నన్నయ భాషలో ఏ వకారార్థమున్న
'అ'కారము విత్యముగా వచ్చును. అందువలన తక్కిన
సంబోధ నాశ్చర్యార్థకములవలె, విచ్చట-స్వరవ్యంజన
యతులు రెండు లేవు. ఒక్క వ్యంజన యతి మాత్రమే
యుండును. పర్వంబు కడున్ మేలనగ శాంతిపర్వము
వెలయున్-పర్వయతి అఖండయతి కాదు.

ప్రథమా శ్వాసము	400
ద్వితీయా „	449
తృతీయా „	531
చతుర్థా „	457
పంచమా „	632
షష్ఠా „	624
	<hr/> 3093

పై వివరములనుబట్టి తిక్కన—మూలమును వార్జన వంతు మాత్రమే నంగ్రహించి, శాంతిపర్వము రచించెనని వుద్వమగుచున్నది. మూలమున గల (1) ఉతప్యగీత (2) వామదేవగీత (3) ఋషభ గీత (4) పింగళగీత (5) శంపాకగీత (6) మంకి గీత (7) బోధ్యగీత (8) పారీక్షగీత (9) పరాశర గీత—ఇవి పూర్తిగా విడిచిపెట్టబడినవి. ఇట్లే మూల మున గల (1) శాకుంతలోపాఖ్యానము (2) చిరకారిణో పాఖ్యానము ఇందులేవు. దక్షయజ్ఞ ధ్వంసవర్ణనము విడిచుచున్న గాక, మూలమునగల శివసహస్ర నామ స్తోత్రము విడువబడినది. మధ్యగల పై భాగములు వదలి—శాంతిపర్వమున గల రాజధర్మ, ఆపద్ధర్మ, మోక్ష ధర్మములను విశదముగా నంగ్రహముగా దెలిసి— శాంతిపర్వమును

‘శాంతి స ఖైక భావనా’ (6-622) అని శాంతి పాఠముతో ముగించినాడు.

‘వైదిక ధర్మాచరణమువలన శాంతి నమ కారును’ అని యీ పర్వసందేశము.

తిక్కన దశావతార స్తుతి

తిక్కన శాంతిపర్వమున దశావతార స్తుతి గావించినాడు. గావి యీ విషయమీ సంతోధిత ముద్రణమున లేదు.⁶ ఇవివలకు భారత విమర్శకులు తెలుప లేదు.

భీష్మ స్తుతి

శాంతిపర్వము ద్వితీయాశ్వాసము 20 వ పద్యమునుండి 56 వ పద్యము వఱకు. భీష్ముడు

శ్రీ కృష్ణుని స్తుతియించు ఘట్టము నీ స్తుతి గలదు. ఈ స్తుతిలోనే దశావతార స్తుతి యున్నది. అది 39 వ పద్యముతో ప్రారంభము.

మత్స్యావతారము

1. క. విాన యితా వతల గతం

జైన విగమ చయముదెచ్చి యజనకుఁనొసగం
గా వేర్చిన సుమనస్స
హృనిత విగ్రహు భజింతు మత్స్యాత్ము
హరిన్—39.

కూర్మావతారము

2. క. అమృత మథనమున మంధ న

గము తీలోద్ధరణ కేళి గైకొని సుర సా
ఘమునకుఁ బ్రియఁ మొనరించిన
యమేయుఁ గూర్మాత్ము సంబుజాకుం గొలు
తున్ 40

వరహావతారము

3. క. వారహ రూపమునఁ బెం

పారినతన దంష్ట్ర నొకట నవని సగిరి కాం
తారంబుగ నెత్తిన యా
శౌరింగోడాత్ముఁ దలఁతు సత్యగృక్తిన్ 41

నరసింహావతారము

4. ఆ. నారసింహవ పురుషారభావము నొంది

ఘను హిరణ్యకశి ప్రఖరనఖముల
ప్రచ్చి దీప్తమూర్తి వఱలు సృసింహాత్ము
వాత్మభవుని భక్తి నాశ్రయింతు. 42.

వామనావతారము

5. క. వామన రూపంబున ను

ద్దామ బలున్ బయనడంచి త్రైలోక్యతి

6. దశావతారములు అను శీర్షికగూడ లేదు. ఇదివఱకు ముద్రితమైన భారత ప్రతులలో లేదు.

క్రామితః బేర్చిన యద్భుత
ధాముం గ్రాంతాత్ముః దలంతు దామోదరు
విన్ 43

పరశురామావతారము

6. ఆ. పరశురాము డనగ భవ్యుడు జనుదగ్గి
కుద్యువించి యిరువ దొక్కనూలు
మనుజులనులెల్లఁ దునిమిన్ శ్రోధాత్ము
దధిక భక్తి శార్థి నాశ్రయింతు 44

రామావతారము

7. క. క్షత్రాత్ముఁ గొలుతు దశరథ
పుత్రున్ శ్రీరాముడనంగఁ బొలిచిన దేవున్
శత్రు భయదు రావణానౌక
మాతం డనుమాడి నట్టి మధుసూదనునిన్ 45

బలరామావతారము

8 క. హరి ముసలధరునిఁ గరుణా
నిలమ హృదయు రాము రౌహిణీయు సితాంగున్
జలద నిభాంబరుని శుచిం
దలంతును గోవిందు శౌర్యధను భోగాత్మున్ 46

శ్రీ కృష్ణావతారము

9. మ. యదువంశంబున వాసుదేవుడనఁ
గ్రీడార్థంబు జన్మించి దు
ర్మద దైత్యావళిఁ గూర్చి పార్థునకు
సారధ్యంబు త్రైలోక్య న
మృద మారఁగ నొనర్చి దేవముని
సమ్మా నోద్ధతిన్ భూభారం
బు దొలంగించిన చక్రీ నంబుకుహ
నా భుం గొల్తు కృష్ణాత్మునిన్ 47.

కల్కావతారము

10. క. కవికాల చరిత్ ధర్మము
నిలువఁగల యట్టి విష్ణునిం గల్కాత్ముం 1924 శానవానలి పి. ఆర్. కృష్ణమూర్తులు—

దలంతుఁ దురగ వాహు మే
ఘుల నెల్లం గీటడంచు శుభచారితున్ 48

తెలుగు భాషలో దశావతారస్తుతి చేసిన
మొదటి కవి తిక్కనయే - యగుటచేత వాతని స్తుతి
వివరములను మనము తప్పక తెలుసుకొనవలసియున్నది.

1. మత్స్యావతారము
2. కూర్మావతారము
3. వరాహావతారము
4. నారసింహావతారము
5. వామనావతారము
6. పరశురామావతారము
7. శ్రీరామావతారము
8. బలరామావతారము
9. శ్రీ కృష్ణావతారము
10. కల్కావతారము

ఈ దశావతారములలో బుద్ధావతారము లేదు. 7
తిక్కన తరువాతి కవులలో బుద్ధావతారమున్నది.
తిక్కనకుముందు దశావతారములలో బుద్ధావతార
మున్నట్లుగా నీ క్రింది శాసన శ్లోకము తెలుపు
చున్నది.

మత్స్యః కూర్మ వరాహశ్చ
నారసింహశ్చ వామనః
రామోరామశ్చ రామశ్చ
బుద్ధః కల్కిరేవచ'

(కీ. శ. 7 వ శతాబ్దినాటి మహాబలిపుర
శాసనము.)⁸

7. ఇప్పటికి పదునాడేండ్ల క్రిందటనే—
తిక్కన దశావతార స్తుతిని గుఱించి తెలుగు పాహిత్య
మునకు వ్యక్తము చేసినాము. (చూ. తెలుగున దశావ
తారములు—బుద్ధుడు—బుద్ధ జయంతి (ద్వినవస) సం
చిక 1956. పరిశోధన సంపు 16. సంపాదకుడు
తి. రామచంద్రగారు. ఈ ప్రతిక ప్రస్తుతము లేదు.

8. ఆంధ్రప్రతిక సంవత్సరాది సంచిక—
1924 శానవానలి పి. ఆర్. కృష్ణమూర్తులు—

తెనుగున దశావతారస్తుతి యెప్పుడు ప్రారంభమైనది అన్న విషయమునుగూర్చి యింతవఱకు పరిశ్రమ జరుగలేదు. తిక్కన అన్నెదికమగు బౌద్ధమత సంగ్రహయ ప్రసక్తకుడగు బుద్ధుని దశావతారములలో నుండి తప్పించి బలరామ కృష్ణాద్వయతారములను వేరుగా వర్ణించినాడు. ఈ దశావతారములపై శాస్త్రీయమైన పరిశోధన అవశ్యకము.

భీష్మస్తుతి మూలము

భీష్మస్తుతికి మూలమున 'స్తవరాజోపాఖ్యానము' అని పేరు. అది 48 వ ఆధ్యాయమున 101 శ్లోకములతో నున్నది. తిక్కన దానిని 36 వద్యములలో రచించి ఇది స్తుతి రూపమగుటవలన 2 సీసములు 1 మత్తేభము— తప్ప, తక్కినవి కందములు తేటగీతులలో సంతరించినాడు.

ఈ స్తుతి మూలమున శ్రీముర్యార్జునముగా నున్నదిగాని కేవలము విష్ణుసరముగా లేదు. దీనిని కొంత వివరించుచున్నాను. ఇందు విష్ణుస్తుతి విశేషముగా నున్నను బ్రహ్మస్తుతి శివస్తుతికూడ గలదు.

బ్రహ్మస్తుతి

జటినే దండినే నిత్యం
లంబోదర శరీరిణే
కమండలు నిషంగాయ
తస్మై బ్రహ్మాత్మనే నమః (81)

శివస్తుతి

శూరినే త్రిదశేశాయ
త్ర్యంబకాయ మహాత్మనే
భిన్న దిగ్దోర్ద్వలింగాయ
తస్మై రుద్రాత్మనే నమః (82)

చంద్రార్థకృత శిర్షాయ
వ్యాల యజ్ఞోప వీతినే
పినాకశూల వాస్తాయ
తస్మై ఉగ్రాత్మనే నమః (83)

కాని తిక్కన, ఈ బ్రహ్మ శివస్తుతులను విడిచి, భారతమున కృష్ణ ప్రధాన్యము నిరూపించుటకు ఈ స్తుతి యంతయు విష్ణుసరముగా చేయుటయేగాక, తన్మహిమా ప్రదర్శకమగు దశావతార స్తుతిని రచించినాడు. తక్కిన యవతారములను కందములలోను, గీతములలోను వర్ణించి, కృష్ణుని యవతారము మత్తేభముతో వ్రాయుటయు నిందుకు ప్రోద్బలకము.

హరిహరతత్త్వము

భీష్మస్తవమున కృష్ణ ప్రధాన్యము ప్రతిపాదించినను నిందు హరిహర ద్వైతము నెలకొల్పుట తిక్కన ప్రతిభ వ్యక్తము చేయుచున్నది. కృష్ణుని స్తుతించిన హరిని స్తుతించినట్లయినది. ఇక హరస్తుతి యేదియని ప్రశ్న రావచ్చును. అంతేకాక తిక్కన—పై మహావారిచిన రెండు శివ సఃబంధములైన శ్లోకములు—విడచినాడు—అంతయు హరివరమే చేసినను ఈ స్తుతి—36 వద్యములలో వ్రాయుట.

హరతత్త్వము నిరూపించును. ఈ 36 వద్యములు శైవమున, షట్కంఠతత్త్వ సంగ్రహయమును సూచించును.

'క. సర్వేశ్వర! షట్కంఠ
త్వర్వోపరి గత జగత్ప్రభవ పేతు జగ
న్నిర్వాణ సోమ రూపమ
ఖర్వ మహత్త్వంబు బౌగడఁ గడు ననిది శివా
శివతత్త్వపారము 14 వ.

శైవమున—సీ ముప్పది యాఱు తత్త్వములకు ప్రధాన్యము గలదు. (1) వృషభి (2) ప్రకృతి (3) బుద్ధి (4) అహంకారము (5) మనస్సు (6) శ్రోత్రము (7) త్వక్కు (8) చక్షువు (9) జిహ్వా (10) ఘ్రాణము (11) వాక్కు (12) పాణి (13) పాదము (14) పాయువు (15) గుహ్యము (16) శబ్దము (17) స్పర్శము (18) రూపము (19) రసము (20) గంధము (21) ఆకాశము (22) వాయువు (23) పచ్చి

సంశోధిత మహాభారతము - శాంతి పర్వము

(24) జలము (25) మాయ (26) కాలము
(27) వియతి, (28) కల (29) రాగము
(30) పురుషుడు (31) శుద్ధ విద్య (32) వకల
(33) ఈశ్వరుడు (34) మహేశ్వరుడు (35) పర్యే
శ్వరుడు (36) పరాశివుడు.

తిక్కన వ్రాసిన శతపద్యములు (వాసి-ఈ
భీష్మ స్తవము, హరిహర మృతిగా వృష్టించుటయే
యాతని ప్రతిభ-

శాంతి పర్వము ఛందో విశేషములు

ఈ పర్వమున ధర్మ విరూపణము ప్రధాన
మగుటచేత, తిక్కన, రోతైన జాతీయములు, వలకు
బడి, యువయోగింపక, పరకమును, పర్యవన గ్రాహ్య
మునగు శైలిలో రచించియున్నాడు. ఇందలి ఛంద
స్సును పరిశీలించిన యీ విషయము స్పష్టమగుచు
ధర్మములు నీతులు తెల్పుటకు-కందములు ప్రధా
నము-తిక్కనయందు 1212 కందములు వాడి
నాడు. ఇన్ని కందములొక డితర పర్వములందు వాడనే
లేదు. ఈ పర్వము రసప్రధానము కాదు కాబట్టి
30 మత్తేభ పుత్తములు 14 శార్దూల పుత్త
ములే వాడినాడు. ఇందివలన పర్వముల క్రావస్తువు
ననుసరించి, తిక్కన, ఎట్లు ఛందస్సును మరచి
వాడో మనకు తెలియగలదు ప్రగ్ధర, మహాప్రగ్ధర-
రెండింటిని మూత్రమే ఒక్కొక్కటి వాడినాడు.
ప్రసిద్ధ పుత్తములతక్కు తక్కిన పుత్తములు-
తిక్కన ఇందు వాడనేలేదు.¹⁰

శాంతి పర్వమున నాతని ఛందో వివరణమిది.

పుత్తములు	
ఉత్పలమాల	55
చంపకమాల	111
మత్తేభము	30
శార్దూలము	14
మాలిని	6
ప్రగ్ధర	1
	<hr/> 217

217

మహాప్రగ్ధర- 1

జాతులు : ఉపజాతులు

అటవలది	165
(సీసము)	65
తేటగీతి	243
(సీసము)	148
సీసములు	241
	<hr/> 1080

1080

కందములు	1212
వచనములు	801

3093

వస్తువు ఛందస్సువలె, తిక్కన ఛందస్సున
గూర్చి పరిశ్రమ చేయవలసియున్నది. శిల్ప కళా
దృష్టితో తిక్కన ఛందస్సును గూర్చి పరిశ్రమ జరిగి
నది¹¹ కాని శ్రీనాథుడు చెప్పిన-

సీ. వాక్కుతుతిక్క యజ్ఞవక్తారము రసా
మృతత లందంబు నొక్కొక్కమాటు

అనుమాక్తి ననుసరించి, ఏయే పర్వముల
నాయాచసాను గుణ్యముగా నాతని కవితారీతి యున్నదో
పరిశీలించవలసి యున్నది - (స్తో పర్వమున, తనకు

9. శివతత్త్వసారము- నా విపుల వీతికా
పరిష్కరణము. పుట 26 అధోబ్ధాపిక. కృష్ణా
పత్రికాధిపతులచే ప్రకటితము.

10. వమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యం రెండవ
సంపుటం కాకతీయ యుగం. తిక్కన సోమయాజి
'తిక్కనగారి గద్యపద్యాలు' అనే పట్టికలో ఇచ్చిన
కొన్ని వివరములు పరిశీలు. ఉదా. సీసములు 40
మూత్రమే యున్నట్లు వ్రాయబడినది. ఒక్క ప్రథమా
శ్వాసములోనే 57 సీసములున్నవి. ఇక, తరువోజ
శుద్ధవిరాటి, సరసిజిమ-స్వగీత-స్వీగతమూ అ
పుత్తములున్నట్లు చూపబడినది. కాని అది సరికా
ఆ పుత్తములు శాంతి పర్వమున లేవు. (పుటలు
90-93.)

11 ఒక్కరు పాటిబండ మాధవశర్మగారి
ఛందశిల్పము-

చంద్రాస్తమున ప్రజ్ఞయుష్షట్లు ప్రదర్శించుటకు విలక్షణ వృత్తములనేకములు రచించెనని విమర్శకులు వ్రాసినారు¹² కాని యిది యెంతమాత్రము సరికాదు. స్త్రీవర్తము కరుణారస ప్రధానము. శోకరసము స్థాయి. ఈ శోకోల్బణమును తగ్గించుటకే తిక్కన—భిన్న భిన్న వృత్తములను విరచించెను -

ధర్మము, వేదాంతము, పరతత్త్వము మున్నగు గంభీరవిషయములను, ఏనుగువద్దములో చూపినట్లు తెలుగు పదములతోనే తెలిపిన తిక్కన¹³ తెనుగు కవితా సృష్టి—ఒక్కచోట మాత్రము ధర్మరాజు ఉత్కర్ష నిరూపించుటకు దీర్ఘపంబోధన వాడినాడు -

క. హింసావిహారియైన నృ
శంసుండియాఱుఁ గలుగుజను కంటెనుగీ—
డం సప్రదేశలవితో
త్తంసీకరణోపలాల్య ధరణీపలయా
(3-4-26)

ఇందు కందము⁴ పాదములలో రెండు పాదములు పంబోధన—ఈ వర్తమున—యత్నిప్రాస విశేషము లెన్నో పరిశీలించవలసిన యావశ్యకత యున్నది.

తిక్కన పూర్వకవి యనుసరణలు

సాధారణముగా తిక్కన పూర్వకవియను నరుణులను చేయుడు—తిక్కనతోనున్న ప్రత్యేక విశిష్టత యిదియే—అయినను నచ్చటచ్చట యాతని కవితతోనని గన్పట్టు చుండును—కాంతివర్తమున నట్టి పట్టులు మూడుగలవు.

1

4-128 క. వినుమంతర్వాడిం జను
బనువడి వనవంబు బ్రహ్మపద మొందఁ
గశాం

తి నిరూఢమైన చిత్తము
గను నాచందంబు నందకల యుం బిదవన్

ఈ పద్యమున తొలి రెండు పాదములను—
కృష్ణమిత్రుని ప్రబోధ చంద్రోదయమునగల నాంది
యందలి రెండవశ్లోకము ప్రథమపాదము ననుసరించి
సది—

‘అంతర్వాడినియమిత మరుల్లంఘిత బ్రహ్మ
రంధ్రః’

2

6-97 క. దీపమున ననేకములగు
దీపములు పరంపరాను దీప్తాకృతులై
వ్యాపించు చందమునగుణ
రూపంబులఁ బలువుఁ బ్రకృతి దోష
విదూర!

ఈ పద్యమున మొదటి మూడుపాదములు—
‘ప్రవర్తితో దీపఇవప్రదీపాత్’ అను రఘువంశ
శ్లోకపాదము ననుసరించినది—(5-37)

3

6-119 చ ఉదిత నమగ్ర బోధుడగు
యోగికి నిశ్చల దీపరూపసం
పద సుఖనుష్ఠభంగి ఘనవంక్తులు
లేని వియత్తలంబు నొ
ప్పద మొదవుం దరంగముల పెల్లనఁ
దాఁజలితంబుగాని వా
ర్థిదశ నతండ కంఠుడగు
దీ పరివృత్తులుగల్గె నేనియున్

ఇది

“అప్రస్థి సంతంభ మివాంబు వాహ
ఆసామి వా ధారనుమత్తరంగమ్
అంతశ్చరాణాం మరుతాన్నిరోధా
నివాత నిష్కంప మివ ప్రదీపమ్”.

అను కుమార సంభవశ్లోకమున కనువాదము
(3-48)

స్వసంవాదములు

ఈ కాంతి వర్తమున స్వసంవాదముల ప్రశంస
లేదు. ఈ క్రింది యుదాహరణములను పరిశీల
నార్హములు.

1. షోడశరాజ చరిత్ర

కాంతి వర్తమున షోడశరాజ చరిత్ర 1 ఆ.
229 నుండి 1 ఆ. 244 వఱకు పదునాఱు సీస

12. నమగ్ర ఆంధ్రసాహిత్యం పుట. 89

ములు పదునాఱు నింతకుముందు ద్రోణ పర్వమున 2 ఆ 197 నుండి 2 ఆ. 212 వఱకు గంపు. ద్రోణపర్వనంపాదకులీ విషయమును గూర్చి 2-146వ పదనమున అధోజ్ఞాపికలో చర్చించియున్నారు. (పుటలు 354-55) అంధీ పదునాఱు పద్యములు యథాతథముగా శాంతి పర్వమున నున్నట్లు వృత్తముగా వ్రాయబడినది. కాని శాంతిపర్వమున— నీ షోడశరాజ చరిత్ర ప్రారంభమునగాని పీఠికలోగాని, సంపాదకు లెప్పుడును, నీ వ్యసంవాద విషయము తెలుపలేదు. ఈ రెండు పట్టులను పాత భేదములు దాహరింపబడినవి. రెండును తిక్కనవేయైనప్పుడు ఏదో ఒక పాతమే యుండవలెను గదా. ప్రస్తుత మొకే భాగమున పారభేదము లుండునని— తిక్కన పాతమేదో నిర్ణయింపవలెనని కనుగొన్నది.

2. సువర్ణ పీఠ వి కథ

ఇదియును ద్రోణ పర్వమున నున్నవే. 2-188 మొదలు 2-195 వఱకు నున్నది. కాని యిదియు నూచింపబడలేదు. ఈ కథలో 264 పద్యములు

క. స్రుమ్మల మూఢత్వమున
జచ్చి నరక వాసమునకుఁ జనిన తనయున్
దెచ్చిద మగుడంగ వేసి
కిచ్చెద వగ్గడు మింఁదేనియు నధిపా

అనునది ద్రోణపర్వమున ద్వితీయాశ్వాసమున 219 పద్యముగా నున్నది.

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మర్పణ
కలననరుండగుమఁ కార్యకర్మమునడవన్
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము
దలకొనిపన్ కిర్క శమము దానైకలుగున్
1-69

యథాతథముగా భీష్మపర్వము కథనా 02 వ పద్యముగా నున్నది.

తే. పాదలు డలుగుటకై పానోదవృబడుట
కై కడుం జేరఁ జాయుటకై జనించు
జోరియుటకునై సుఖాబుఁ బొందు దుఃఖ
కొందుటకునై పదార్థంబులెందు నధిప
(శాంతి 1. 206) — ఈపద్యమే యథాతథముగా అశ్వసేధపర్వము 2-165 లో నున్నది.

పర్వమునందే—రెండుమారులు చెప్పబడిన పద్యములను గమనించినట్లు లేదు—

క. అరయంగా శబ్దంబును
పరంబునన రెండునూనె బ్రహ్మములు గుణో
త్తర శబ్దబ్రహ్మ భజన
పరుడు పరబ్రహ్మమహిత పదముం బొందున్
4-71.

ఈ పద్యమే యథాతథముగా 4 ఆ. 332 పద్యముగా నున్నది.

క. జలసవనాంబర వసుధా
వల నకువీర్కుడగు పుత్రు నాకొనగంగ
వలయుననుడు నిచ్చితి నని
వలికిననియెనమ్మహాకృపామూర్తి స్వహ
6-249 పద్యము—

షష్ఠాశ్వాసమున 339 పద్యముగా నున్నది.

క. మునులును సురలును దీనిని
విని కొని యాడుదురు విష్ణు వినుతింతురు భ
క్తి నిరూఢులై జపింతురు
మనమునఁ జర్చింతు రతి సమాహితులగుచున్
6-392

ఇదియే కొంచెము భేదముతో 6-411 లో నున్నది.

క. మునులము సురలును విష్ణున్
వినుతించి నమస్కరించి నిజపదములకుం
జనిరి పరమేష్ఠి యొకరుడ
చన కచ్చట నిలిచె వారియు పన్నిహితుండై
ఇట్లే ఎత్తుగడలు నమానములుగా నున్నవి.

క. ప్రేయములు వప్రియములును హృ
దయమును జిక్కునడఁ.... 4-6.

ఇదే 4-345 కందపద్యమున మొదటి రెండు పాదములు.

క. ఆదిత్య మరు ద్వసు రు
ద్రాది దివిజ గణములెల్ల
2-37.

ఇది

క. ఆదిత్య మరు ద్వసు రు
ద్రాది నకల దేవతామయా
4-456

క. ఆదీత్య మరు ద్వసు రు
ద్రాది దివిజగణము 6-386

క. ఆదీత్య మరు ద్వసు రు
ద్రాది మరులు 6-403

అను మూడుపట్టుల నున్నది.

తే. ఎల్లి చేసెద ననక మేలిపుడ చేయు
మనసు వార్చునె మృత్యువు జనుల నమలు 5-382

ఇదియే 6-234 లో నున్నది.

ఇట్టి వింకను గలవు.

శాంతిసర్వము—విషయవిశిష్టత

తిక్కన శాంతి సర్వమున, బట్టలకు కారము పెట్టుటనుండి బ్రహ్మపదార్థము వఱకుగల నకల విషయములను ప్రసంగించినాడు. ఇది గ్రహించుటకు మూలముతో నామూలాగముగా పరిశీలించవలెను. తిక్కన మూలమున కొన్నిపట్టులు స్వతంత్రించినాడు. ఉదాహరణము: తృతీయాశ్వాసము దండోత్పత్తి కథనమున—అర్థశాస్త్రమును నీలివిద్యగా చెప్పినాడు—“అర్థశాస్త్ర నీలివిద్య (3-216) కాని మూలమున—అర్థశాస్త్ర చతుర్థంతు” అని—ఇది దండనీతి భాగముగా చెప్పచున్నది — రాజధర్మ. అపద్ధర్మయోక్త ధర్మములేగాక—సాంఘిక వ్యవస్థనుగూర్చి విషయములున్నవి. (1) అజగరన్యాయము — (2) బట్టలకు కారముపెట్టిన మలివములొంగును (3) బాహువానదీ, చెయ్యేరుకథ లిఖితుడను వాడు చేతులు ఖండింపబడిన తరువాత—అందు మునుగంగా, తిరిగి చేతులు వచ్చినవి—అందుచేతది ‘బాహువా’ నదియైనది. (4) పూర్వము వెణ్ణిని మాన్యుటకు కొన్ని విధములైన నశ్యములుపయోగించెడి వారు (5) నటకులు పంక్తి

బాహులు—శాంతిసర్వము నెంతగా పరిశీలించవలయునో దిక్ష్వాతముగా చూపుటకే—పై విషయములు వ్రాసినాడను—

సంప్రదాయ దృష్టి విమర్శనము

సంస్కృత పదములను విడిచి, మహాస్థత భావములను యలలియాలతి తెలుగుపదములలో కవితా వృష్టి గావించిన తిక్కన కవితాతత్వమును గూర్చి నేటివఱకు సాధికారమైన గ్రంథము వెలువడలేదు—తిక్కన—భీష్మవిచే—“వాఙ్మయాధ్యరార్చిత శేషిని వాఙ్మార్తను—” (2-55) అని యనిపించి నాడు—తిక్కన—అధ్యరములో చేసిన

క ర్మ యో గి యే గా క

వాఙ్మయాధ్యరమొనర్చిన జ్ఞానయోగి. కర్మజ్ఞాన సముచ్చయార్థికిమైన భక్తియోగము—తిక్కన కవితా తత్వము—ఇట్లు లోకీకా ధ్యాత్మికములను సమన్వయించిన—

ఆంధ్ర వ్యాసుని

గూర్చి—ఇతోఽధికముగా వ్యాసంగము జరుగుగాక—

మ. తమకావించిన సృష్టి తక్కురుల

చేతంగాదు దా, నే ముఖం

జువన దాబల్కిన బల్కు లగమములై

పొల్పొందు నా, వాణి న

త్తను నీతందొకరుండు నా జను

మహత్వాప్తిం కవిబ్రహ్మ వా

విమలీతుం దగఁ దిక్కుయజ్ఞ

నిఖిల్దీ దేవతాభ్యర్చితున్.

విజ్ఞన-

(అయిపోయింది)

మని ప్రధానంగాలు నాలుగు నాలుగు వర్గాలకి ఉద్భవస్థానాలని మాత్రమే ఇందులో ఉన్నది. దీనిని బట్టి 'వర్ణం' జన్మతః యేర్పడినట్లే భావించవలసి ఉంటుంది. విరాట్పురుష వర్ణన నాటి ఆర్యసాంఘిక వ్యవస్థకు రూపకల్పనగా తోస్తుంది ఈ వ్యవస్థలో పంచములు లేరు. వర్ణవ్యవస్థ ఆరంభమైనప్పుడు పంచమవర్ణమే లేదని గ్రహించవలసి వస్తున్నది. ప్రాచీన తమ వేదకాలంలో లేని పంచమవర్ణం తరువాతి యుగాలలో ఎందుకు జనించినదో కూడా చరిత్రకారులకు అంతుతేలని సమస్యగానే పరిణమించింది.

ఆర్యులు గంగా సింధు మైదానాల్లో ప్రవేశించకముందు వారిలో వర్ణ విభజన లేదు. వారధరిదీ ఒకే వర్ణం. పశ్చిమాశియానుంచి వివిధ మార్గాలలో వీరు పయనించారు. యూరప్ ఖండం చేరుకున్నవారిలో గాని, పరిష్యలో నివాసం యేర్పరచుకున్నవారిలోగాని వర్ణవ్యవస్థ లేకపోవడంవల్ల ఈ ఊహకు బలం చేకూరు తున్నది.

ఆర్యులు పశుపాలకులుగా హిందూదేశంలో ప్రవేశించారు. సేద్యవృత్తిలో వీరికి పరిచయం అతిస్వల్పం. సేద్యంలో అనుభవం గడించినవారు శతవిదాల తమ మాతృ భూమిని విడిచి దూరతీరాజకు వెయనించడం జరగదు. మూక ఉమ్మడిగా హిందూ దేశానికి వలస రావడాన్నిబట్టి వీరికి కృషివల పరిజ్ఞానం లేదని గ్రహించవచ్చు. సింధు, పంచనద ప్రాంతాల్లో అంతకు పూర్వం నివసిస్తున్న అనార్య ప్రజలను వీరు విశ్వేషంగా వధించి ఉండవచ్చు. తెత్తిరీయ బ్రాహ్మణంలో ఆర్యులు, లెక్కకు మిగిలినన్ని అనార్య జనపదాలను అగ్నికాహుతి చేసిన సందర్భాలు గోచరిస్తాయి.² ప్రాచీన చరిత్రలో యిటువంటి దండయాత్రలు నిర్దాక్షిణ్యంగాను, అమానుషంగాను ఉండేవి. సహజీతుల సందరివి సమూహంగా వధించడం సర్వసామాన్యం. నాటి పశు పాలకుల ప్రవర్తన బైబిల్ పూర్వకాండలో విపులీకరించబడింది. పశ్చిమాసియా సుక్షేత్ర చంద్రికలో సర్వసామాన్యతతో తులతూగే వగలాంనేకం దారుణంగా ధ్వంసం కావించబడ్డవి. (స్త్రీ, పురుష, శిశు,

పశు వివక్షతలేకుండా ఊపిరి నీల్చుకునే ప్రాణులన్నీ వధించబడటమూ, కట్టడాలు తగులబెట్టడము జరుగుతూ ఉండేవి. జాషువా గ్రంథంలో ఈవిశేషాలు గోచరిస్తాయి.³

ఈ దండయాత్రల ఫలితంగా అనార్యవర్గాలు తూర్పుగా గంగాయమునా తీరాల్లో వ్యాపించిన అరణ్యాలలోకి దక్షిణంగా వింధ్యదుల వెనుక ప్రబలిన అడవులలోకి పారిపోవలసి వచ్చింది. ఈ అనార్య వర్గాలలో ద్రవిడజాతుల కూటములకు సేద్యమే ప్రధానవృత్తి. వీరు అడవులలో అనువైన స్థలాలు చూసుకుని స్థిరపడుతూ వచ్చారు.

కాని అవతీకాలంలోనే సింధు, పంచనద ప్రాంతాలనుంచి ఆర్యులు తూర్పుగా వ్యాపించడానికి ప్రయత్నం ఆరంభించారు. వారి పశుగణానికి పెరుగు తున్నవారి జనసంఖ్యకీ, కొత్త వచ్చిక మైదానాలు వేటకీ అనువైన అడవులు అవసరమయ్యాయి.

అరణ్యమధ్యంలో ఏర్పడ్డ అనార్యజన పదాలకు వారిని ఆవరించి ఉన్న దట్టమైన అడవులు కొంత వరకు సహజమైన రక్షణ కలుగజేస్తాయి. అనార్యులు కూటములుగా యేర్పడి ఆర్యుల దండయాత్రలను చాలవరకు నిరోధించగలుగుతూ వచ్చారు. దట్టంగా వ్యాపించిన అడవులగుండా విజయంతంగా మూక ఉమ్మడి దండయాత్రలు కొనసాగించడం ఆర్యులకు అసాధ్యమైంది. ఎవరికీ సంపూర్ణనిజముం లేని సంఘర్షణలు జరుగుతూ ఉండేవి.⁴ చివరకు శ్వేత వరులైన ఆర్యులు, బ్రాహ్మణవర్ణగల అనార్యులతో సఖ్యం పెంచుకుని, సహజీవనానికి అంగీకరించారని నమ్మవచ్చు. కుశాగ్రబుద్ధులైన ఆర్యులు అనార్యుల

2. తెత్తిరీయ బ్రాహ్మణం II 4, 6 & 8.

3. Old Testament 6.

4. మహాభారతంలో ఖాండవదహనం ఈరకపు సంఘర్షణనే సూచిస్తున్నది.

డా. ఆర్. ముద్రహ్మణ్యంగారు, ఈ విషయాన్ని వా దృష్టికి తెచ్చారు.

కృషీవల విద్యవలన కలిగే ప్రయోజనాలను త్వరలో గ్రహించారు.

జాతిభేదమూ, వర్ణభేదముకల మనుష్యులతో సహకరించి నూతన సాంఘిక వ్యవస్థను నెలకొల్పడానికి పాలకులైన ఆర్యులు నిశ్చయించు కున్నారు. ఈ సంకల్ప ఫలంగా ప్రభవించిన వర్ణవ్యవస్థ విరాట్పురుషుని వర్ణనలో మనకు గోచరిస్తున్నది. జాతుల మేళవింపుతో నూతన సమాజ నిర్మాణానికి ప్రయత్నం తొలిసారిగా హిందూదేశంలోనే జరిగింది.

ఈ సహజీవన యత్నానికి పూర్వం ఆర్యులలో కర్మకాండలకు అధ్యక్షులైన ఋషులు, యుద్ధ తంత్ర నిపుణులైన సహపాలకులు అని ద్విభజనకు మాత్రం స్థూలంగా అవకాశం ఉండేది. ఋషుల అభిప్రాయానికి లోబడి యుద్ధ నిపుణులైన క్షత్రియులు నడచుకునేవారు. వీరిలో జాతిభేదంగాని, వర్ణభేదంగాని లేవు. ధర్మశాస్త్రాలలో బ్రహ్మక్షత్రియుల మధ్య అభేదం పలుతావుల్లో సూచించబడింది. మానవధర్మ సూత్రాలలో ఈ విషయం స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.⁵ వర్ణవ్యవస్థ ఆరంభమైన తరువాత చాలకాలంవరకు బ్రహ్మక్షత్రియుల మధ్య భేదమే పాటించబడేది కాదు. ప్రాచీన సంస్కృత సాహిత్యంలో బ్రహ్మక్షత్రియుల సంబంధ బాంధవ్యాలు చాల ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి.

తమలో స్థూలంగా రెండువర్గాలు ఉండడం వల్ల అట్టివర్గాలు తమ పాలితుల్లోకూడ ఉండటం ఆర్యులకు సబబని తోచి ఉండవచ్చు. ఆదార్య పాలక వర్గాలు వైశ్యులుగాను, సామాన్యులు శూద్రులుగాను విభజించ బడ్డారు. పూర్వ ప్రభువులైన వైశ్యులను తమసాటి ద్విజాలుగా ఆర్యులు అంగీకరించారు. ఐదవ వర్ణపు ప్రసక్తే ఈనాటికి తలయెత్తలేదు. ఐదవవర్ణం లేదని మనువు సందేహ రహితంగా చెప్పడమూ ఈ సందర్భానికి జతపడుతున్నది.⁶ పాలకులుగా స్థిరపడిన ఆర్యులు విరాట్పురుషుని ప్రధానంగాలు తమకి ప్రత్యేకించుకోడంలో వింతలేదు గదా! వైశ్యులకు ఈ యేర్పాటు సంతృప్తికరంగానే తోచింది. ఆర్యులు వారి వృత్తులతో ప్రమేయం

పెట్టుకోలేదు. తమ సమసంపదను సహితము క్రమంగా వైశ్యులవరం చేశారు. వైశ్యుల రాజకీయ ప్రాబల్యం వెనుకబడినప్పటికీ ఆర్థికంగావారి స్థానానికి ఇరవీదిక ప్రాతినిధ్యం కలిగింది. యుద్ధ తంత్రంలో తమకన్న నిపుణులైన ఆర్యుల రాజకీయ సాంఘిక నాయకత్వానికి వైశ్యులు క్రమంగా తలవంచ గలిగారు.

జాతుల సహజీవనంలో ప్రధానమైన సమస్య వర్ణసౌంకర్యం. కృషీ వలులైన అవార్యులతో కలిసి జీవించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నప్పటికీ, వారితో వైవాహిక సంబంధాలు పెట్టుకోడం ఆర్యులకు యష్టం లేకపోయింది సాధ్యమైనంతవరకు జాతుల పూర్వప్రతిపత్తిని కొనసాగించడానికి ప్రయత్నిస్తూ వచ్చారు. బ్రహ్మ క్షత్రియుల మధ్య మొదట్లో ఉన్న అభేదం కూడా ఈ యత్నంలో మర గునడ పోగింది. బ్రాహ్మణులు కర్మకాండలకు పూర్తిగా అంకితమైపోయి, అనుక్షణమూ దైవకార్య నిమగ్నులైన తాము

5. "When Kshatriyas became in anyway over bearing towards the Brahmanas, the Brahmanas themselves shall duly restrain them; for the Kshatriyas sprang from the Brahmanas."

"Fire sprang from the water, Kshatriyas from Brahmanas, iron from stone; The all penetrating force of those (three) has no effect on that whence they were produced "

"Kshatriyas prosper not without Brahmanas, Brahmanas proper not without Kshatriyas, Brahmanas and kshatriyas, being closely united prosper in this (world) and the next." 320 to 322 IX, P 399. Laws of Manu : Sacred Books of the East, Vol XXV, Oxford, 1886.

6. "The Brahmana, the Kshatriya and the vaisya castes (Varna) are the twice Born ones, but the fourth, the & Sudra has one birth only; there is no fifth (caste)" Loc. cit. 4, X, p. 402.

క్షత్రియులకంటే పవిత్రులమనీ, అధికులమనీ అనుకోసాగారు. ప్రపంచ చరిత్రలో సురోహిత వర్గానికి ఈ భావం లేని జాతి, దేశమూ లేవు. క్రమంగా ఈ ఆధిక్యతా భావమూ, ప్రతీతా భావమూ వారిని తమ జాతివారైన క్షత్రియులకు సహితము దూరం కావడానికి తోడ్పడింది. బ్రాహ్మణులకు వేదకాలంలో ఉన్న సాంఘిక నాయకత్వం తర్వాతంగా తగ్గిపోతూ వచ్చింది.

జైన, బౌద్ధమతాలు ప్రబలుతున్న కాలంలో బ్రాహ్మణులు శాఖాహారులుగా మారడం ఆరంభమైంది. తమ పవిత్రతను ఇనుమడించే జేసుకోడం కోసం బ్రాహ్మణుల శాఖాహారులయ్యారు. వర్ణవ్యవస్థపై జైన, బౌద్ధమతాల ప్రభావం పర్వోత్పత్తికి ప్రమేయంలేని శాఖావంక్రమణం కనక అప్రస్తుతం.

ఆర్యులు పాలకులైన సాంఘిక వ్యవస్థలో ఉండటం యిష్టంలేని అనార్యులు ఆర్యవర్గాన్ని విడిచి మరింతగా ప్రాగ్భక్తిని దేశాలకు తరలి పోయారు. ముఖ్యంగా ద్రవిడవర్గాలకు దక్షిణదేశమే శరణ్యమైంది.

వర్ణసాంకర్యాన్ని నిరోధించడానికి ఎంతగా ప్రయత్నించినప్పటికీ క్రమంగా సాంకర్యం జరుగుతూ వచ్చింది. యువద్వాలవలన వర్ణసాంకర్యం ద్విగుణీకృతం ఔతామిందే. యుద్ధంవలన సంభవించే అనార్యాలలో వర్ణసాంకర్యం ప్రబలమైన పరిణామంగా భగవద్గీతలో చెప్పబడింది.⁷ ఈ సాంకర్యాన్ని ఆర్యులు రెండు రకాలుగా విభజించారు. స్త్రీని క్షేత్రముగాను, పురుషుని బీజముగాను నిర్దేశించి, ఉత్తమ బీజము హీనకేత్రంతో సంయోగం కావడం అనులోమమనీ, హీనబీజం ఉత్తమ క్షేత్రంతో యేర్పరచుకున్న సంనిర్కం విలోమమనీ నిర్వచించారు. అంటే బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర వర్ణాలలో ఏవర్ణమైనా తన ముందు దానికంటే హీనమూ, తర్వాతి దానికన్న ఉత్తమమూ అని గ్రహించాలి.

అనులోమ సాంకర్యంలో ఏ ఆర్యస్త్రీగాని అనార్యపురుషుని పత్నికాగల అవకాశం ఉండదు. అందువలన అనులోమ సాంకర్యం పాలకులైన ఆర్యులకు అంగీకార యోగ్యమైంది. ఈ సాంకర్యం శ్రేష్ఠమని చెప్పక పోయినప్పటికీ, నిష్కేధింప బడలేదు. రామాయణంలోనూ, మహాభారతంలోనూ, ఈ అనులోమ సంబంధాలు చాల కనిపిస్తాయి. సాంధవ కౌరవులకు మూలపురుషుడైన శంతనుని పత్ని సత్యవతి దానకన్య; పెంపకంవల్ల శూద్రవనిత ఐనప్పటికీ ఆమె సంతానం క్షత్రియులుగానే పరిగణింప బడ్డారు. దశరథుని భార్యలలో సుమిత్ర శూద్రదస్త్రీ. ఆమె సంతానమైన లక్ష్మణునికి జనకుడు తన జైరసపుత్రియైన ఊర్మిళినిచ్చి నిరాక్షేపణగా వివాహం జరిపించాడు. మానవ ధర్మ సూత్రాలలో క్షత్రియ పురుషునికీ, శూద్రస్త్రీకీ కలిగిన సంతానం ఉగ్రులని చెప్పబడింది.⁸ ధర్మ శాస్త్ర వ్యాఖ్యానకారులు, తరువాత కాలాల్లో ధర్మ నిర్దేశాలు ఉగ్రుడనే వదం మరొక కులాన్ని సూచిస్తుందని అపోహ పెద్దారనుకోవాలి. మనుధర్మ శాస్త్రంలో కనపడే సాంకర్యఫల పదాలన్నీ కులాన్ని సూచించే పదాలు కానేకావు, వివ్యక్తి కులాన్నిగాని అతని తండ్రియొక్క కులాన్నిబట్టి నిర్ణయించవలసినదే ఈ సందర్భంలో క్షేత్రమేదైనా, వృక్షం బీజంమీదనే ఆధారపడుతుందని మనువు నొక్కి చెప్పడం జరిగింది.⁹ ఐదవవర్ణమే లేదనీ, బీజాన్ని బట్టి వర్ణం నిర్ణయించ బడుతుందన్న మనుధర్మాన్ని తృణీకరించి తరువాతి ధర్మనిర్దేశాలూ, వ్యాఖ్యానకారులూ వర్ణవ్యవస్థలో చెప్పనలవికాని గందరగోళానికి కారకులయ్యారు. పశిష్ట, విష్ణు, సారాశర మారద స్మృతుల్లో వర్ణవ్యవస్థను గురించి చెప్పిన మాటలన్నీ, వాటికి వాడుకలో ఉన్న ఆశాస్త్రీయ పరిణామాలను సమర్థించడానికి వ్రాయబడ్డవే.

7. భగవద్గీత, I, 41, 42 & 43.

8. Op. cit. X 9. p. 404.

9. I bid; IX 35, 36, 37 & 38. pp. 333, 34 & also X 70, 71 & 72 p. 418.

సాంకర్యఫలంగా యేర్పడ్డ సంతానాంకు యిప్పబడ్డ పేర్లు వారి జీవనోపాధికి అనుసరించ వలసిన వృత్తిని మాత్రమే సూచిస్తాయి. ఉదాహరణకు బ్రాహ్మణుడైన పురుషునికి, వైశ్యస్త్రీకి కలిగిన అంబష్టుడు వైద్యవృత్తివలన జీవించవలసి ఉన్నది.¹⁰ తండ్రి బ్రాహ్మణుడు కావడంవల్ల అంబష్టుడు ద్విజాడూ మీదు మిక్కిలి వర్ణంలో బ్రాహ్మణుడూ డెబ్బన్నాడు. కాని తల్లి బ్రాహ్మణ స్త్రీ కాదు గనక ఇతడు తలిదండ్రులిద్దరూ బ్రాహ్మణులైన సంతానానికి 'అనంతరుడు'గా పరిగణించబడ్డాడు. ఈ అనంతరవానికి ఎన్నో విపరీతార్థాలు కల్పించబడ్డాయి. అనంతరు డనగా తండ్రికులం తరువాతి కులంవాడని వ్యాఖ్యానించారు. దీన్ని అక్షరాలపాటిస్తే అంబష్టుడు తలిదండ్రు లిద్దరి కులానికి సంబంధంలేని క్షత్రియు డాతున్నాడు! మరికొందరు వ్యాఖ్యానకారులు అనులోమ సాంకర్యంలో సంతానానికి తల్లికులం ప్రాప్తిస్తుందని సమర్థించ జాచారు. ఇది మనువు బీజానికి యిచ్చిన ప్రాధాన్యాన్ని బుద్ధి పూర్వకంగా విస్మరించడం వల్లనే జరిగింది. 'అనంతరు' డంటే ద్వితీయ ప్రాధాన్యం కలవాడని చెప్పకోడంవల్లనే మానవ ధర్మ మూత్రాలకు సమగ్రత యేర్పడుతున్నదని గ్రహించాలి. మనువు ఉద్దేశించినది ప్రతివర్ణంలోనూ శ్రేష్ఠ తర తమ భేదాలు మాత్రమే.

రెండవది విలోమసాంకర్యం. ఇందులో ఉత్తమ క్షేత్రాలు హీనబీజాలతో యేర్పరచుకున్న సంబంధాల పరిణామాలు వివరించబడ్డాయి. ఆర్యులకివి దుస్సహ మైన సంఘటనలుగా తోచాయి. ఆర్యసభలు అనార్యుల భార్యలయే అవకాశం విలోమంలోనే కలుగుతున్నది. విరాలవర్యంలో కీచకుని జన్మ వృత్తాంతం ఉన్నది. క్షత్రియునకు బ్రాహ్మణస్త్రీ వలన కలిగిన సంతానం నూతులనీ,¹¹ కీచకుడట్టి నూతుడైన క్షత్రియుడనీ వివరించబడింది. ఇక్కడ నూతులస్థానం క్షత్రియులకూ వైశ్యులకు మధ్యగా నిశ్చయించడం జరిగింది.¹² నూతుడు విలోమ సాంకర్యఫలంగా జన్మిస్తున్నాడు. ఐనప్పటికీ అతడు

అగ్రకులజాడుగానే గుర్తించబడ్డాడు. బ్రహ్మక్షత్రియుల మధ్య వేదకాలానికి పూర్వం జాతిభేదమేలేదని దీనిని బట్టి గ్రహించవచ్చు. భారత కాలానికి బ్రాహ్మణులలో తాము క్షత్రియులకంటే అధికులమనే భావం రూపు నేర్పరచుకున్నది. నూతునకు రథచోదకత్యమూ అశ్వరక్షణమూ వృత్తులుగా నిర్ణయింపబడ్డాయి.¹³ బ్రహ్మక్షత్రియుల విలోమ సాంకర్యం నామమాత్రమే గనుక అది ఆర్యులకు అంగీకార యోగ్యమైంది. శుక్రుని కూతురు, క్షత్రియుడైన యయాతిని వివాహ మాడింది. శుక్రుడు అందుకు అనుమతించ గలిగాడు. విరటుని రాణి సుధేష్ఠ నూతపుత్రి. ఆమె సంతానానికి క్షత్రియత్వం లోపించనే లేదు.

బ్రాహ్మణీ శూద్రుని భార్య కావడం ఆర్యుల కత్యంత దుస్సహమైన విలోమ సంబంధం. ఇందువలన కలిగిన సంతానం చండాలుడనీ, మనుష్యు లందరిలోకీ హీనుడనీ చెప్పబడింది.¹⁴ ఇక్కడ తొందపాటుతో చండాలుడు పంచముడని నిర్ణయించడం అశాస్త్రీయం. శూద్రులలో చండాలు నిధిక నిష్ఠువర్గమని మాత్రమే గ్రహించాలి. పతంజలి వ్యాకరణ వ్యాఖ్యలలో చండాలుడు శూద్రుడనే చెప్పబడింది.¹⁵ మనువుచెప్పిన బీజ, క్షేత్ర వివరణల సమసరించికూడా యిదే నిర్ణయానికి రాగలము. శూద్ర బీజంవలన జనించిన చండాలుడు శూద్రుడే. చండాళశబ్దం అతని వృత్తిని మాత్రమే తెలియజేస్తుంది. ఆర్యులకు తమస్త్రీ అనార్యుల పరం కావడంఉన్న అనహిష్ణుత చండాలుణ్ణి హీనుడని చెప్పడంలో వ్యక్తమౌతున్నది.

10. I bid; X. 47. p. 413.

11. I bid, X, 11 & 17, pp. 403-405.

12. రథకార మితిమంహ క్రియాయుక్తం ద్విజన్మనాం|

క్షత్రియా దవరం వైశ్యా ద్విశిష్ట మితి వక్షతే|| విరాలవర్యం 16.

13. See footnote 10 above.

14. Op. cit, X, 16, p. 405.

15. G. S. Ghurye, class, caste and accupation, Bombay 1961. ch 9, p. 218.

ఆర్యస్వామ్యాన్నీ వర్ణవ్యవస్థనూ తిరస్కరించి ఉత్తర హిందూదేశంనుంచి తూర్పు దక్షిణాలకు పయనించిన స్వాతంత్ర్య ప్రియులైన అనార్యులు వహితము వర్ణవ్యవస్థవిధ మోజూ పడ్డారు. వృత్తి భేదం కుల విభజనను సుతరం చేసింది. ఈ విధంగా రాజీయమైన స్వామ్యం లేకపోయినప్పటికీ ఆర్యులకు ప్రాగ్జాతీయ దేశాలపై సాంస్కృతిక నాయకత్వం లభించింది.

అనార్యులు ముఖ్యంగా ద్రవిడులు దక్షిణాపధానికి చేరుకునే నాటికి అక్కడ కాలవర్షాలైన ఆదివాసులు నివసిస్తూ ఉండేవారు. వారి పరిణామం తామ్రయుత శిలాయుగ పరిధులను నాటికి అధిగమించినట్లు తోచదు. కృషివల్లనే ద్రవిడులు వారిని సమూలంగా ఓర్వాలించడానికి ప్రయత్నించ లేకపోయారు. ఆర్యుల ననుకరించి తామేర్పరచుకున్న కుల వ్యవస్థలో వారికి సముచితమైన స్థానం యివ్వడానికి వారికి మనసొప్పలేదు. తామే కృషివలు గనక ఆ వృత్తిని ఆదివాసులకు ప్రత్యేకించడం వారికి అసాధ్యంగా తోచింది. ద్రవిడుల బృభువర్ణంతో ఆర్యులు సరిపెట్టుకోగలిగారు గాని ఆదివాసుల కాలవర్ణం మూతం ద్రవిడులకు దున్నహమైంది. ఆదివాసుల జీవన సరళితో, నాగరికులుగా పరిణతి చెందిన ఆర్యులకు నచ్చిన విశేష మేదీ లేకపోయింది. అందువలన తమ జనపదాలను దూరంగా వెనుకాపాటులుగా వారిని బహిష్కరిస్తూ వచ్చారు.

ఇలా బహిష్కరింపబడిన వారిలో స్థూలంగా రెండు తెగలు యేర్పడతాయి అనార్య సంవర్ణం కోసం ఎదురుచూడక దట్టమైన వన్యప్రాంతాలలో, పర్వత సామవులలో నివాసం యేర్పరచుకుంటూ వచ్చిన వారు. వీరు తరువాత కాలంలో ఆటవికులు, గిరిజనులు ఐయ్యారు. అనార్యజనపదాలను ఆశ్రయించి వారి నిష్కరద్వేషాన్ని సహించి వారిలోబాటు జీవనం గడపడానికి నిశ్చయించుకున్నారు, వీరే హిందూ కుల వ్యవస్థలో తొలి పంచములు. వృత్తి మూలకమైన నాలుగు కులాలలోనూ స్థానం లభించకపోయినప్పటికీ,

వారి జనపదాల ప్రాంగణాలలోనే నివాసాలు యేర్పరచుకుని, నివసించడంచూసిన వీరు పంచములు ఐయ్యారు.

నాగరికతలు వృద్ధి చెందుతున్న కొద్దీ ఉత్తర దక్షిణదేశాల మధ్య సాంస్కృతిక సంబంధాలు పెంపొంద సాగాయి. దక్షిణదేశ విద్వాంసులు ఉత్తరాది బ్రాహ్మణుల వద్ద సంస్కృతభాష, యితర శాస్త్రాలా అభ్యసిస్తూ వచ్చారు. రామరామ సంస్కృతభాష పరిచయం కలరామ మూతమే విద్యాపంతులుగా పరిగణింప బడటమూ మొదలైంది. దక్షిణ దేశంలో ప్రభవించిన పంచవర్ణపు యోగ్ములు ఆర్యవర్తానికి వ్యాపించింది. దక్షిణదేశంలో పంచమవర్ణం జాతిభేదం వల్లనే యేర్పడింది కాని ఉత్తరదేశంలో పంచమ వర్ణం జాతిభేదం ప్రాతిపదిక కలిగిఉన్నది. ఉత్తరాది బ్రాహ్మణుల కత్యంత దుస్సహమనిపించిన విలోమ సాంకర్య సంతానంలో ముఖ్యంగా చండాలరు, పంచములు కావలసి వచ్చింది. తమ వర్ణవ్యవస్థ దైన ఉత్తమూ అందువలన అతి పవిత్రమూ అని వమ్మించ అగ్రవర్ణాలవారు దక్షిణాది పంచమ కులవ్యవస్థను దేశాని కంటటికి వ్యాపింపజేశారు.

పంచమవర్ణం యేవిధంగా వర్ణసాంకర్యవల్ల ఉత్పన్నమౌతున్నదో ధర్మశాస్త్రజ్ఞులు నిర్దేశించడం ఆరంభించారు. ముఖ్యంగా ఉత్తర భారతంలో అగ్రవర్ణాలవారి శృణినిమించిన పవిత్రతా భావలోభవే పంచమవర్ణ సాంప్రదాయానికి స్థిరత్వాన్ని ప్రసాదించింది. నాటికే అమలులోఉన్న ధర్మశాస్త్ర గ్రంథాలలో కూడ ఈ వ్యవస్థను సమర్థిస్తూ కొత్త సూత్రాలు ప్రక్షేపించ బడ్డాయి. పంచమవర్ణమే లేదనే సానుసూత్రాన్ని ప్రమాణంగా తీసుకున్నప్పుడు ఈ ప్రక్షేప సూత్రాలను తేలికగా గుర్తించగలము.

విద్యావ్యాపంగమూ, దేవతారాధనా వృత్తులుగా స్వీకరించిన బ్రాహ్మణకులలో తమ పవిత్రతను కాపాడుకోవాలనే కాంక్ష మితివిూరి, చివరకు సాంఘిక పురోగమన నిరోధక శక్తిగా పరిణమించింది. వేద కాలం నాటికి సాంఘికవ్యవస్థపై ఎదురులేని వాయు కత్తం వహించిన బ్రాహ్మణవర్ణం, తరువాతి కాల

వర్ణ వ్యవస్థలో పుట్టుకతో వృత్తి నిర్ణయింపబడుతున్నది. పారంపర్యమైన వృత్తులవలన వైపుణ్యం సులువుగా సాధింపబడుతుంది. ఈ నాటికీ క్రాఫ్టు స్కూల్స్ నేర్పినవారికంటే కొన్ని వృత్తులలో, జన్మతః ఆ వృత్తిలో ఉన్నవారు కౌశల్యాన్ని కలిగి ఉండటం మనం ఎరిగిస్తున్న విషయమే. జీవనోపాధికి అవసరమైన వృత్తిని ప్రతి పౌరుడూ పొందగలిగాడు. పారంపర్యమైన వృత్తులవలన ప్రాచీన సాంఘిక వ్యవస్థకు లాభమే కలిగిందని ఒప్పకోక తప్పదు.

ఈ వృత్తులలోని ఎక్కువ తక్కువలు నాటి సాంఘిక భావాల నమనరించి కృతకంగా యేర్పడతాయి. ఈవాడు ఫిషరీస్ టెక్నాలజీలోను, లెడర్ టెక్నాలజీలోను అగ్రవర్గాలవారు కూడా నిరాపేక్షణగా చేరడాన్నిబట్టి, ఈ విషయం సులభంగా గ్రహించవచ్చు.

సింధు నాగరికతకు పూర్వమే జనపదాలైన ఆమి, కోట్ దీబీ, కాలిబంగా మొదలైన తావుల్లో కనిపించని నగర నిర్మాణ కౌశల్యం, సింధు నాగరిక తో క్రీ. పూ. 2000 నాటికే పరిణతి చెందటాన్ని బట్టి ఇది వర్ణ వ్యవస్థవలన సాధింపబడినదేమోనని అనుమానం కలుగుతుంది. శ్రీ యమ్. వి. యన్. కృష్ణారావు, శ్రీ యన్. ఆర్. రావు ప్రభువులు, ఇటీవలన సింధు ముద్రికలపై గల చిత్ర లిపి గీర్వాణ భాషా పవాలకు సూచిస్తున్నదని అభిప్రాయ పడుతున్నారు. ఈ వాదం సింధు నాగరికత వర్ణ మూలకమనే భావానికి అనుకూలమే కదా!

వేదకాలానికి పూర్వం ఆర్యులు సృష్టించిన జాతి భేద మూలకమైన వర్ణ వ్యవస్థ మహా భారత కాలానికి వృత్తి మూలకంగా మారింది. అన్య దేశీయులకు, వారి వృత్తుల నమనరించి వర్ణ వ్యవస్థలో ఉచిత స్థానాలు కల్పించ బడతూ ఉండేవి. భగవద్గీతలో వర్ణవ్యవస్థ వృత్తులను పురస్కరించుకుని చేసిన విభజనగా చెప్పబడింది.¹⁶ వృత్తి బట్టి మానవుని స్వభావం యే విధంగా స్థిర

పడుతుందో వ్యాఖ్యానకారులు విపులీకరిస్తారు. ఇక్కడ జననమూ, వృత్తి, వీరి వివరణలో కొంత తారుమారు కావడం అనూహ్యం కాదు. ఉదాహరణకు, తమస్సుతో కూడిన రజోగుణ ప్రధానుడైన వైశ్యుడు సేద్య వాణిజ్యములూ, పశుపాషణ వృత్తులుగా గ్రహించడానికి యోగ్యుడని చెప్పబడుతున్నది¹⁷. సత్వరజస్తమోగుణాల విచారణ అటుంచి, పారంపర్యమైన వృత్తి మామన స్వభావాన్ని చాలవరకు తీర్చి దిద్దగలదని గ్రహించాలి.

అనార్యవర్గాల సహకారంతో వర్ణవ్యవస్థకు అంకురార్పణ చేసిన ఆర్యులు, ఆర్యవర్తంలో స్థిర పడడానికివచ్చిన విజాతీయులందరికీ తమ సాంఘిక వ్యవస్థలో యోగ్యమైన స్థానాలను కల్పిస్తూ వచ్చారు. వర్ణవ్యవస్థలేని మానవ సంఘ సభ్యులకు ఆర్యులు తూషీ భావంతో దమ్ములని పేరుపెట్టారు.¹⁸

పశ్చిమ భారతంలో జరించి భారత కాలానికి పూర్వమే ఆర్యా వర్తానికి పయనించిన వర్ణవ్యవస్థ క్రమంగా ప్రాగ్ధక్కిణ దిశలకు పురోగమించింది. ఈ ప్రాంతాలలో నివసించే అనార్య సంఘాలు వర్ణవ్యవస్థ యొక్క ప్రయోజనాలను గుర్తించి, వృత్తుల నమనరించిన కులవిభజనకు పూనుకున్నారు. ఇందువలన ఇక్కడి అగ్రవర్గాలవారు సహితము చాలవరకు అనార్య సంతానమే అయ్యారు. ఇందువలననే ఒక కులం వారందరూ ఒక జాతివారుగా గోచరించక పోవడం సంభవిస్తున్నది. మహాభారత కాలానికి హిందూ దేశమంతటా వర్ణవిభజనకల దేశాలవారు నాగరికులుగా పరిగణింపబడ్డారు.

16. 'చతుర్వర్ణం మయాసృష్టం

గుణకర్మ విభాగశః

తస్య కర్తార మపి మాం విద్య

కర్తార మన్యయం' భగవద్గీత 4, 13 శ్లో.

17. భగవద్గీత 18. P. 44.

18. op. cit. X, 45, p. 413

లలో జీవనోపాధికి పలుపుతులు స్వీకరించడం ఆరంభించారు. ద్రోణుడు అహిక్షేత్రం రాజధానిగా ఉత్తర పాంచాల ప్రభుత్వాన్ని చేపట్టడం ఈపత నారంభాన్ని క్షాపిస్తుంది. సాంఘిక నాయకత్వాన్ని పునఃగతం చేసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూ వచ్చారు. పవిత్రతకే ప్రాధాన్యమిచ్చిన బ్రాహ్మణ్యం తమ సమాజంతో సంబంధాలను మరింతగా తెంచుకుని భౌతిక పురోగతి నిరుపయోగమని భావించి ఆధ్యాత్మిక సాధనలోనే జీవిత పరమార్థం సంపాదించుకోవడానికి ప్రయత్నించారు. ప్రాచీన హైందవ శాస్త్రగ్రంథాలన్నింటిలోనూ వస్తుధర్మ పరిశీలనకంటే భావనా విశ్లేషణానికి ప్రాధాన్యం యిందువల్లనే కలిగిందనుకోవాలి.

ఈనాటికీ రంగుభేదం మానవ చరిత్రలో అభివృద్ధి నిరోధక శక్తిగా పరిణమిస్తూనే ఉంది. మానవ సమైక్యతాభావం అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో కూడ అందరూని ఆదర్యంగానే భాసిస్తున్నది. ప్రపంచ మంతటా శ్వేతవర్ణులు రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక

తరాలలో ప్రముఖ స్థానాలను నిర్వహిస్తూ తమ విశిష్టత అందుకు కారణమని వమ్మగలుగుతున్నారు. ఈ పరిస్థితుల పోల్చి చూచినప్పుడు రమారమి నాలుగువేల యేండ్లకు పూర్వంనాటి ఆభ్యుదయ శక్తుల సంకల్ప ఫలంగానే వర్ణ వ్యవస్థకు అంకురార్పణ జరిగిందని గ్రహించవచ్చు. నాటి వర్ణవ్యవస్థ సహజీవనం కోసం యేర్పడింది. ఈనాడు అదే వ్యవస్థ భేద భావాలను ప్రోది చేస్తున్నది. నాడు విద్యావంతుల నాయకత్వంలో వర్ణవ్యవస్థ జనించింది. తిరిగి విద్యావంతులు సాంఘిక నాయకులు కాగలిగిననాడు మాత్రమే నిరుపయోగమూ, అభివృద్ధి నిరోధకమూ ఐన ఈ వ్యవస్థను తుదముట్టించగలము.

[శ్రీయుతులు డా. ఆర్. సుబ్రహ్మణ్యం, డా. కె. కృష్ణమూర్తిగార్లతో పరిచయం ఈ వ్యాస రచనకు తోడ్పడింది. నా అభిప్రాయాలతో పూర్తిగా ఏకీభవించలేకపోయినప్పటికీ, నమ్మకాదార్యంతో ప్రోత్సహించిన వారిద్దరికీ వా కృతజ్ఞతలు.]

బ్రౌన్ సేకరించిన సుమతి శతకము : దాని ఆంగ్లానువాదము

శ్రీ డి. రామలింగం

ఆంధ్ర గ్రంథములను సేకరించి రక్షించిన భాగ్యవారంభమునందు బ్రౌన్ గారికి గలిగినది. ఆ సిక్కిమ భాషాభిమాని ఆంధ్రులకు బూజాపాత్రుడు అని దేశోద్ధారక, విశ్వవాత, కళాసహార్థ కావ్యాధుని నాగేశ్వరరావు తంతులుగారిచే (ఆంధ్రప్రతిక ముద్రా లయవారు 1929 లో ప్రకటించిన ముద్రిత ముద్రిత గ్రంథ సూచికకు వారు వ్రాసిన పీఠికలో) కొనియాడబడిన బ్రౌన్ దొర తెలుగుభాషలో అవస్థ ప్రవారంగల సుమతి శతకమును ఆంగ్లములోకి అనువ దించినట్లుగా, దాని లిఖిత ప్రతి ఒక్కటి మాత్రమే చెప్పపురి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారంలో పున్నట్లు మొదట కనుగొన్నవారు శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశర్మగారు. వీరు ప్రస్తుతం కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ దక్షిణ మండల కార్యాలయ కార్యదర్శిగా పున్నారు.

ఆంధ్రభాషా సాహిత్యాలకు అమూల్యమైన సేవ చేసిన చార్లెస్ ఫిలిప్ బ్రౌన్ (సి. పి. బ్రౌన్ గా ఈయన సుప్రసిద్ధుడు) సుమతి వేమన శతకములు రెండింటినీ ఆంగ్లములోనికి అనువదించాడు. ఆయన చేసిన వేమన శతక ఆంగ్లానువాదం 1824 లో ప్రచురితమైంది. కాని సుమతి శతక ఆంగ్లానువాదం ప్రచురితపడ కుండా పుండటమేగాక, ఇంతవరకు అది పండితుల దృష్టికి కూడా రాకుండా పుండిపోయింది. ఇది శర్మ గారికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. దీనికి కారణం ఏమై పుంటుంది అని ఆలోచిస్తే మద్రాసులోని ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారంలోపున్న తెలుగు వ్రాత ప్రతుల

వివరణాత్మక పట్టికలో సుమతి శతకముయొక్క ఇతర లిఖిత ప్రతుల వివరణ మున్నదిగాని, బ్రౌన్ ఆంగ్లాను వాదం పేర్కొనబడలేదు బహుశా ఈ కారణంవల్లనే అది మరుగున పడిపోయి పుంటుందని శర్మగారు భావించారు. వారి ఆంగ్లానువాదం సంగతిని ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ అధ్యక్ష, కార్యదర్శులైన శ్రీయుతులు బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారికి, దేవులపల్లి రామానుజ రావుగారి కీ తెలుపగా వారు దాని ప్రతిని సేకరించి ఎడిట్ చేయవలసిందిగా శర్మగారిని కోరారు. అట్లేవారు దానిని స్వయంగా కాపీ చేసి ఒక క్రమంలో పెట్టి అకాడమీవారికి అందజేయగా వారు దానిని ప్రచురణంగా 1973 జనవరిలో చక్కగా ప్రచు రించి ఆంధ్రుల కొక అమూల్యమైన చిన్న పుస్తక మును అందించారు. పుస్తకం చిన్నదేగాని ఆంధ్ర భాషకు గర్వకారణమైనది.

బ్రౌన్ తన ఆంగ్లానువాదమును (సుమతి శతకం) 1832 జూలై 30 తేదీన ఆరంభించాడనీ, అది కాగితపు లిఖిత ప్రతి వెంబరు డి. 3090 లో పున్న దనీ శర్మగారు తెలిపారు. ఎడమవైపు తెలుగు పద్యము, కుడివైపు దాని ఆంగ్లానువాదము బ్రౌన్ దొర స్వహస్తముతో వ్రాసి పున్నట్లు చూచారు. తెలుగు మాత్రం ఎవరో లేఖకుడు వ్రాసినట్లున్నది. బహుశా వీరు తిప్పెటొట్ల వెంకట శివశాస్త్రి (సుచిత్రిట్లం, అద్వైత బ్రహ్మయ్య బ్రౌన్ దొర ఆస్పెంట్ జడ్జిగా పనిచేసిన ఒక కోర్టులో ఈయన పండితుడుగా

వుండేవాడు) అయివుంటారు. బహుశా ఈ పండితులే ఆంగ్లానువాద కార్యంలో తెలుగు అర్థాల వివరణలో బ్రౌన్ కు సహాయపడి వుంటారు. వేమన పద్యాలను బ్రౌన్ ఎడిట్ చేసినప్పుడు ఈ ఇద్దరు పండితులు తనకు సహాయం చేసినట్లు బ్రౌన్ తన Preface to verses of Vemana లో పేర్కొన్నాడు. ఆ రోజుల్లో Brown College అని వ్యవహరించేవారు. ఆయనకు పండితుల డబ్బారు వుండేది. దాదాపు 15 మంది పండితులు ఆయనకు సహాయకులుగా వుండేవారు. బ్రౌన్ అనేక పాఠములుగల ప్రతులను సేకరించి వాటిని పోల్చిచూసి చెప్పండని వారికిచ్చేవారు. తన పాతాన్ని తుడిచిరిగా నిర్ధారణ చేసేటప్పుడు పండితులకు తక్కిన పాఠములన్నీ చూపించి చివరి ప్రతిని తయారు చేసేవారు. బ్రౌన్ తన ప్రతిపుస్తకానికి చిప్రకోట్ (వివరణ) ఇచ్చేవాడు. కాని సుమతి శతకానికి మాత్రం ఏమీ వ్రాయలేదు. కారణం తెలియదు.

సుమతి శతకం బ్రౌన్ వ్రాతప్రతిలో 150 పద్యాలున్నాయి. అంటే ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తక భాండాగారంలోవున్న పద్మినాథ ప్రతుల్లోగల పద్యాల సంఖ్య కన్న ఎక్కువ పద్యాలు బ్రౌన్ ప్రతిలో వున్నాయన్నమాట. ఇప్పుడు ప్రాచుర్యంలోవున్న సుమతి శతకంలో 110 పద్యాలు మాత్రమే వున్నాయి. సికింద్రాబాదు వాస్తవ్యులు శ్రీ పి. కృష్ణమూర్తిగారు ఆంగ్లములోని కనువడించి ప్రకటించిన శతకంలో 108 పద్యాలున్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారు నిడదవోలు వేంకటరావుగారి సంపాదకత్వాన ప్రచురించిన ప్రతిలో 110 పద్యాలున్నాయి.

సుమతి శతకం రచించబడిన కాలమునుగూర్చి, దాని కర్తృత్వమునుగూర్చి శర్మగారు తాము వ్రాసిన తొలి పలుకులో కొంత చర్చ చేశారు. ఆ చర్చలో దీని రచనా కాలం కర్తృత్వం ఇంకా సరిగా తెలియలేదని చెప్పారు. కారణం రెండు విభిన్నాభిప్రాయాలను సమర్థించే వాదానికి ఆధారాలున్నాయి. 12 వ శతాబ్ది—15 వ శతాబ్ది మధ్య కాలంలో ఎప్పుడో విరచితమై వుంటుందనీ, చాలామంది పండి

తుల అభిప్రాయం ప్రకారం 13 వ శతాబ్ది మధ్య ప్రాంతంలో రచించబడి వుంటుందనీ అన్నారు. మొదటి సారిగా దీని ముద్రణ 1868 లో జరిగివుంటుందా అని ప్రశ్నార్థకంగా ప్రస్తావించారు. ఇక కర్తృత్వం విషయంలో కూడా విభిన్నాభిప్రాయములు కేర్కొన్నారే గాని ఇదమిత్తమని తేల్చలేదు. మానవల్లి రామకృష్ణ కవి సుమతి శతకమును నన్నెచోడుని వంశమునకు చెందిన బద్దెన (బద్దె నరేంద్రుడు లేక భద్రభూపాలుడు) వ్రాసి వుంటాడని చెప్పారు. వి. వెంకటరావుశాస్త్రిగారు ఈ నిర్ణయమును సమర్థించడమే గాక, నన్నెచోడుడు బద్దెన సమకాలికులనీ, ఒకరి తరువాత ఒకరు రాజ్యాపాలన చేశారనీ అన్నారు. కాని కూచిమంచి తిమ్మకవి ఈ శతకమును భీమకవి వ్రాసి వుంటాడని అన్నాడు. శర్మగారు ఈ రెండింటిలో దేనినీ సమర్థించక సుమతి శతకం కర్త బహుశా ఒక జైన కవియై వుంటాడని చెబుతూ తమ అభిప్రాయమునకు సమర్థనగా సుమతి శతకం ముదిత ప్రతులలో మొదట 'శ్రీరాముని దయచేతను' అను పద్యం కనుపిస్తుందనీ, అయితే ఈ పద్యం బ్రౌన్ వ్రాతప్రతిలో కాని, చెన్నపురి లిఖిత పుస్తక భాండాగారంలో లభించే ఇతర లిఖిత ప్రతులలో గాని లేదన్నారు. బ్రౌన్ ప్రతి, తంజావూరు సరస్వతి మహల్ లైబ్రరీలో గల వ్రాత ప్రతి నెం. 4-420 'స్త్రీల యెడ వాడులాడకు' అన్న పద్యంతో ఆరంభించబడి వున్నదనీ, ఇది గమనార్హమైన విషయమనీ శర్మగారు అన్నారు. అంతేగాక సుమతి శతకకారుడు తన ఉపమానములను చాలావరకు నిత్యజీవితంలోనుంచే గ్రహించాడనీ, శైవ వైష్ణవ మతముల పురాణ గాథలనుండి సేకరించలేదనీ చెబుతూ, ఇది జైనమత కవుల ప్రత్యేకతగా కనిపిస్తుందనీ అన్నారు. ఏమైనా కాలం, కర్తృత్వం విషయంలో మరికొంత లోతైన పరిశోధన అవసర మనిపిస్తున్నది.

సుమతిశతకం తమిళనాడులోకూడా ప్రాచుర్యం పొందినదని చెబుతూ శర్మగారు కొన్ని వివరాలిచ్చారు. తమిళ అనువాదంలో 110 పద్యాలున్నాయి. తమిళం

లోకి అనువదించిన వారు విజమూరు సమరపురి మొదలియార్. ఈ అనువాదం 1904 లో ప్రచురితమైంది. దీని ప్రతిని శర్మగారు మద్రాసు జార్జిటౌన్ లోని మరైనుల్లె అడిహోల్ లైబ్రరీలో చూచారు. ఇదికూడా ఒక డిస్కవరీయే అని చెప్పాలి. ఈ అనువాదం 'శ్రీరాముని దయచేసు' అనే పద్యంతో ఆరంభమై 'ఓన కలిమి ఇంద్రభోగము' అన్న పద్యంతో ముగిసింది. అనువాదకులు తెలుగు పద్యాన్ని తమిళ లిపితో ఇచ్చి, ప్రతిపదార్థము, తాత్పర్య సంగ్రహము పద్యంలోని ముఖ్య భావము ఇచ్చారు. విజం చెప్పాలంటే నుమతి శతకాన్ని పాఠకులకు ఈ విధంగా పరిచయం చేయడం ప్రయోగంతో కూడిన పని. కాని ఈ పద్యాల పరిశోధకులకు చాలా ఉపయోగకరమైనది. ఈ తమిళ అనువాదం అపురూపమైన పుస్తకం. ఇప్పుడిది అచ్చు కావడం లేదు.

ఇక బ్రౌన్ అనువాదాన్ని సవివరంగా పరిశీలిద్దాము. ఆయన దీనికి పెట్టిన పేరు 'నుమతి శతకము పద్యాలు' (శ్రీరామ సేవాయం, శుభమస్తు, అనిష్టుమస్తు వంటి సాంప్రదాయికమైన ప్రసక్తులున్నాయి. బ్రౌన్ 81 పద్యాలకు మాత్రమే ఆంగ్లము వాదం ఇచ్చాడు. ఇంగ్లీషు అనువాదం లేకపోయినా బ్రౌన్ ప్రతిభాను పద్యాలను (86 నుంచి 150 వరకు) శర్మగారు ఈ సంపుటిలో చేర్చారు. బ్రౌన్ ప్రతి 'ప్రీతియెడ వాడుకలకుము' అన్నపద్యంతో ఆరంభమై 'తావుగల వానికంటెను' అనే పద్యంతో సమాప్తమైంది. దీనిని ఎడిట్ చేసేటప్పుడు శర్మగారు బ్రౌన్ పాఠాలను మార్చలేదు. వాటిని యథాతథంగా ఇచ్చాడు. కాకపోతే ప్రస్తుత ముద్రణలలో కానవచ్చు పాఠాలను ఆధోజ్ఞాపికలో (Foot Notes) ఇచ్చారు. ఇలా శర్మగారు ఎత్తిచూపిన వాటిలో ఆంధ్రపదేళ్ సాహిత్య అకాడమీవారు శ్రీ నిడుదనోలు వెంకటరావుగారి సంపాదకత్వాన ప్రకటించిన శతక సంపుటము (ప్రథమ భాగము)లోనుంచి, మదరాసు విక్టోరియా డిపో వారు 1922 లో శ్రీ రెంటాల వేంకట సుబ్బారావుగారి సంపాదకత్వాన

ప్రచురించిన శతక రత్నావళినుంచి, నుమతి శతకము తమిళ సేతమంచీ స్వీకరించిన పాఠాంతరాలున్నాయి. అక్కడక్కడా వావిళ్లవారి ప్రతిని కూడా సంప్రదించారు. బ్రౌన్ ప్రతిలో పద్యాలు అకారాద్రిక్రమంలో లేవు. అకారాద్రిక్రమంలో వుంటే బాగుంటుందన్న ఉద్దేశంతో రాధాకృష్ణ శర్మగారు పద్యాల వరుస క్రమాన్ని మార్చి అకారాద్రిక్రమంలో పెట్టారు ఇదొక్కటే శర్మగారు చేసిన మార్పు.

బ్రౌన్ అనువాదం మరి మక్కికి మక్కిగా (లిటరల్ గా) వుంటుందని కొందరు విమర్శకులు అంటారు. కాని శ్రీ శర్మగారు ఈ పద్యాల ఒక విధంగా మంచిదని ఇట్లా చెప్పేరు: సాధారణంగా బ్రౌన్ ఏ అనువాదం చేసినా లిటరల్ గానే చేశాడు. ఎందుచేతనంటే ఆయన ఆ అనువాదాన్ని తెలుగు రానివారికోసం చేశాడు. ఆంధ్రేతరుల కొరకు దీనివల్ల పద్యంలోని సారం ఇతరులకు బాగా అర్థమవుతుంది. 'విజంగా ఆయన అనువాదం నన్ను ఆకర్షించింది. 'తెలుగు పద్యంలో వున్న స్వచ్ఛ నిసర్గభావాన్ని దానిలోని సాగసును, ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే 'ఆత్మ'ను బ్రౌన్ తన అనువాదంలోకి తెచ్చాడు.

బ్రౌన్ ఆంగ్లీకరించిన పద్యాలను కూడా శర్మగారు అకారాద్రిక్రమంలోనే ఇచ్చారు. తంతేగాక నీతిశాస్త్ర ముక్తావళిలోని పద్యాలకూ నుమతి శతకంలోని పద్యాలకూ పోలికలున్నవంటే ఆ భాగాలను ఉదాహరించి పరిశోధన చేయదలచుకున్న విద్యార్థులకు తులనాత్మక పరిశీలనానికి వీలు కలిగించారు. ఉదాహరణకు—బ్రౌన్ పాఠం ఈ దీగున విధంగా వుంది. (53 పేజీ).

పరి వంటలేని యూరుం
దొర చూడని కొలుపు, తోడు దొరకని తేరువున్
స్థిరమతి సతిలేని గృహం
బరయంగా రుద్రభూమి యౌర సుమతి:

పరివంటలేని పురమును
దొరఘాడని కొలుపు, తోడు దొరకని తేరువున్

బ్రౌన్ సేకరించిన సుమతి శతకము

పిరికాంతలేని గృహమును
వెరవొప్పగ రుద్ర భూమి చినదా సుమతి

(సం. 1810 మదరాసు ప్రాచ్య కళిత
పుస్తక భాండగారపు ప్రతి.)

వరిపంటలేని యూరును
దొరయుండని యూరు తోడు దొరకవి
తెరువున్

ధరను బలిలేని గృహమును
నరయంగా రుద్రభూమి యనదగు సుమతి

(అం. ప్ర.)

ఈ మూడింటిని చూచినప్పుడు ఏది మంచి
పాశాంతరమో పరిశీలకులు తెలుసుకోవచ్చు.

ఇక బ్రౌన్ ఆంగ్లానువాదాలను కొన్నిటిని
ఉదాహరించి అవి ఎంత సూటిగా, నిరాడంబరంగా,
స్వకమంగా, స్పష్టంగా పున్నాయో ప్రస్తావించి ఈ
వ్యాసాన్ని ఇంతటితో ముగిస్తాను.

'కొరగాని కొడుకు పుట్టిన' అన్న వద్యానికి
ఆంగ్లానువాద మిట్లా వుంది.

If a worthless Son be born, his
worthlessness is not all; he ruins his father's
excellence too, as an ear springing on a
flowering sugar cane destroys all the sweet-
ness of the cane.

'అల్లుని సుంచితి నంబును' అన్న వద్యానికి
ఇంగ్లీషు అనువాద మిది :

A Son-in-law's good manners, a
boor's skill in classics, shopkeeper's Vera-
city, rice perfectly clear of chaff and white
crows are things taht equally exist not.

'ఏరకుమి' కపిగాయలు' అనే వద్యానికి బ్రౌన్
ఎంత సింపుల్ గా ఆంగ్లానువాద మిచ్చాడో పరికించండి:

Pluck not raw fruits Reproch not
thy relations, for it would be a Sin indeed.

Fly not in battle. Transgress not thy
master's Command.

తెలుగులో అన్ని శతకాలకన్న సుమతి శతకం
తైలిలో, నూక్కులనూ లోకరీతిని చెప్పడంలో ఎంత
విశిష్టంగా వుందో బ్రౌన్ ఆంగ్లానువాదాలు మౌలిక
భావ ప్రకటనలో అంత సరళంగా, స్పష్టంగా, తేట
తెల్లముగా విశదంగావుండి, ఆ శతకానికి తగిన భాషాం
తర మనిపించుకునే విధంగా వున్నాయి. బ్రౌన్ ప్రతిలో
ఎక్కడా వ్యర్థమదా లుండవు.

పుస్తకం చివరన శర్మగారు వద్యముల అకా
రాది వట్టికనగా (పుటలతో సహా), డి. 3090
వ్రాత ప్రతి (అంటే బ్రౌన్ ప్రతి)తో కాకపోయినా
సుమతి శతకం ప్రస్తుత ముద్రణలలో కానరావచ్చు
వద్యములనూ, శతక కర్త ఏ విషయాన్ని గూర్చి ఏమి
చెప్పిందీ తెలుసుకునేందుకు సౌభ్యంకోసమూ, కొటే
షన్స్ గా ఉపయోగపడటానికీ Subject Wise గా ఉప
కరించే సుమతి శతకము నందలి విషయాదికమును
వద్య సంఖ్యను పేర్కొంటూ అమబంధాలుగా ఇచ్చి,
పుస్తకానికి మంచి ఉపద్వితం వ్రాసి, ఎడిటింగ్
చక్కగా పుస్తకాన్ని పాపాతీవరులు మెచ్చుకునే విధంగా
సిద్ధపరిచారు. పుస్తకం ముద్రణ బాగున్నది. సుమతి
శతకంలో ఉన్న లోపమల్లా కులాల ప్రసక్తి, దూషణ
మాత్రమేననీ, వాటి ప్రస్తావన లేకపోయినట్లయితే
అది అన్ని కులాలకూ, అన్ని జాతులకూ పనికివచ్చే
విశ్వమానవ గ్రంథమనీ, అందులో సార్వకాలిక సత్య
ములు పున్నాయనీ చల్లా రాధాకృష్ణ శర్మగారి అభి
ప్రాయం. ఏమైనా బ్రౌన్ సేకరించిన ప్రతినీ, దాని
ఆంగ్లానువాదాన్ని కనిపెట్టి దాన్ని ఒక క్రమంలో
పెట్టి వెలుగులోనికి తెచ్చి శర్మగారు తెలుగు భాషకు
గమనార్హమైన సేవ చేశారు. వారి భాషాసేవతో
ఇదొక మైలురాయి.

సౌందర్యనందము -

ఒక పరిశీలనము

శ్రీ మల్లంపల్లి శరభయ్య

అద్వైతం సుఖదుఃఖయోః, అనుగతం స్యాస్వప్నస్థాసు యత్,
విశ్రామో హృదయస్యయత్ర, జరసా యస్మిన్ అహోర్యో రసః,
కాలేన ఆవరణాత్యయాత్ పరిణతే యత్ ప్రేమ సారేస్థితం,
భద్రం తస్య సుమానుషస్య కథ మప్యేకంహి, తత్, సార్థ్యతే॥

“ఏది—సుఖ దుఃఖాలలో ఏకరూపమై, బాల్య, యౌవనాది సర్వావస్థలలో అనుగతమై, హృదయానికి ఏకాంతి భూమియై, ఉంటుందో! దేవి మాధుర్యాన్ని వార్తకం హరించలేదో! కాలం గడచి—ఆవరణలన్నీ విగళితమైన కొలదీ—ఏది మరింత పరిణామపేళల మవుతుందో! దుఃఖ బహుళమైన యీ జీవలోకంలో ఏది సుదుర్లభమో! తాదృశ దాంపత్య ధర్మానికి భద్రమగును కాక!”

ఎంత ప్రశాంత మధురమైన కలగన్నాడు మహాశివి భవభూతి! అంత మధురమైనది స్వప్నం కాక మరేమవుతుంది? అది స్వప్నమే అయితే—ఆ స్వప్నం ఒక స్థిర స్వరూపంలో నిబంధించబడింది సౌందర్యనందంలో. ప్రథమ సంధ్యలలోని తరుణ రాగమూ, చరమ సంధ్యలలోని స్థిర ప్రశాంతి, ఆ కావ్యం పూర్వ—అవర భాగాంలో ఆలముకొని—ఉన్నాయి. ఆధునిక ఆంధ్ర సాహిత్య కాసారంలో చతురస్ర సుందరమై విరిసిన నవారవిందం సౌందర్యనందం! మొట్టమొదట దాని ఆకృతి సౌందర్యమే వన్నెంతో ప్రలోభపెట్టింది. అంతసుందరంగా అచ్చైన తెనుగు కావ్యం నేనంతకుముందు చూడలేదు. సౌందర్యనందం ప్రతిఒకటి భూ యింటికి వచ్చింది. అప్పుడు వాకు

పదేళ్లు. మేమే నందేశం చదువుతున్నాను. తగినంత ఆంధ్రకావ్య పరిచయమూ ఉంది. మా నాన్నగారి అనుగ్రహవల్ల ఏ కావ్యంలోని సౌందర్యాన్నైనా అందుకోగల రసజ్ఞతావేశం అలవడింది. తిరువతి వేంకట కవుల వద్యాలు కొన్ని వందలు కంఠస్థం. సౌందర్యనందం చెల్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారికి అంకితం. ఆ కృతి సమర్పణ వద్యాలకు ఆంధ్ర సాహిత్యంలోనే ఒక విశిష్టస్థానం ఉంది. సౌందర్యనందం నన్నా వయస్సులో నమ్మోహితుణ్ణి చేసింది. పూర్వ సర్గలు మరీమ—యావనమంతా నిండి ఆ నమ్మోహం అల్లాగే ఉంది. ఈ మధ్య వయస్సులో కడపటి సర్గలలోని పరిణతి కొంతకొంత అనుభవంలోకి వస్తోంది. వార్తకంలో అవి మరింత ప్రియతమ మవుతాయేమో అని పిస్తోంది. నాతో ఆ కావ్యమూ పెరుగుతూ వస్తున్నట్లుంది. గొప్ప కావ్యాల లక్షణమే అది కాబోలు! ఇంత సర్వాస్థా మనోహరంగా ఉండటానికి ఏ రహస్యం ఆ కావ్య విర్మాణంలో గర్భితమై ఉందో!

మొట్టమొదట ఆ కావ్యం చదివిన రోజుల్లో—అప్పటి వా కావ్య వ్యామోహాన్ని ఎలా చెప్పటం? నవ వధూ నమాగమంవలె ఉండేది. అందులోని దాదాపు ప్రతి పద్యమూ వాకు కంఠస్థము కాదు—హృద

యన్తమే అయిపోయింది. ఎప్పటికీ మరవలేము. తెనుంగు భాషలోని మేలిమంతా ఒక్కచోటికి తెచ్చి-ఆ మేలిమికి తమ హృదయ సౌకుమార్య మాధుర్యములు మేళవింది-ఆ కవులు ఆ కావ్యాన్ని నిర్మించారేమో!

‘మేలేర్చి నందుండు పూలు కోపి యొనంగ
నరము లందముగ నుందరి రచించు’

ఏక్కడా నీరసమైన మాట కనవడదు. ఆ నిండుడనమే వేరు. వాడిన ప్రతి మాటా బంగారాన్ని తూచినట్లుంది. ఎత్తుగడా, నిర్వహణమూ, దింపుగడా, మంచి సామేదాతవంతో హుందాగాఉండి పద్యంబరువుగా ఉంది. పద్యంలోంచి హృదయమే స్పందిస్తున్నట్లు! ఎన్నిసార్లు చదివినా సాతబడక ప్రియార్థికి వలె మరింత హృదయంగమ మవుతోంది. ఆ రోజుల్లో సాందరనందంలో నన్నాకర్పించిన ప్రథమ లక్షణాలివి. క్రమంగా భారతం దగ్గరను వచ్చేసరికి తెలియటం మొదలుపెట్టింది. వీరి కవిత్యంలో భారత కవితా లక్షణం ఎంత లోతుగా ఇంకిందో! ఆ చిక్కదనమూ, ముక్తసరి మరెక్కణ్ణుంచి వస్తాయి? పింగళి మారన్న వీరికి అభిమానకవే అయినా వీరికైలి అదికాదు. పారిజాతాపహరణ శైలిలోని సౌకుమార్యమూ, మనుచరిత్ర శైలిలోని దీప్తి మాధుర్యములూ, వీరికైలిలో గోచరిస్తాయి. తంజావూరు కవుల తెలుగులోని బెళుకు నకు నిగ్గుతేల్చి నట్లుంటుంది వీరి తెలుగు. కాని ఆ కవులలో గోచరించే వత్కూర చావలమూ, దేశవాళీ తనమూ, లేవు. పద్యాన్ని మాగ పెట్టి-మాధుర్యాన్ని పెంపొందించి కాంతిని సంతరించి-తమ శైలికి ఒక విలక్షణమైన నవత్వాన్ని సాధించారు సాందరనంద కవులు.

సాందరనందం శైలేవేమి. మాటలోంచి మాటా పద్యంలోంచి పద్యమూ-సర్గలోంచి సర్గా-మొలుచుకొని వచ్చినట్లుంటుంది. అరుదుగా వాడినా వాడినట్లే కనిపించని సంస్కృత నమాసాలూ, తెలుగు పలుకు బక్తి, బెరసి-ఆ శైలికి ఒక నూత్న లావణ్యాన్ని తెచ్చాయి. పూర్వాంధ్ర కావ్యాలన్నీ ప్రధానంగా మూడు విధాలుగా గోచరిస్తాయి. ఏ వద్యానికి-ఆ పద్యమే అస్స

దించ తగినవి-వసుచరిత్ర వంటివి కొన్ని, ఏ ఘట్టానికి-ఆ ఘట్టంమీద బాగుండేవి. పింగళి మారన్న కావ్యాల వంటివి కొన్ని, వద్యానికి-పద్యమూ, ఘట్టానికి-ఘట్టమూ, రెండూ తీర్చినట్లుండి నమగ్ర సుందరములై అస్సాదించ తగినవి-మనుచరిత్ర వంటివి కొన్ని. ఈ మాడవ రకం చాలా విరళంగా ఉంటాయి. సాందరనందం యీ కోవలోనికి వస్తుంది. సూత్రగ్రథితమైన ముక్తామణి వరంపర దేనికి-అదిగా మెరున్నానే మొత్తం పోరసాందర్యాన్ని మిరుమిట్లు గలిపించినట్లు-సాందరనందంలోని ప్రతి పద్యమూ కావ్య సాందర్యాన్ని ఉద్దీపింప చేస్తున్నది.

ఇక-కావ్యనిర్మాణ శిల్పంలో పూర్వాంధ్ర కావ్యాలకి-సాందరనందానికి-ఏమీ నంబంధం ఉన్నట్లు కనవడదు. వస్తు నిర్దేశంతో ఆ విధంగా కావ్యం మొదలు పెట్టటంలోనూ-ఆయా సర్గల ఉపకమ-ఉపసంహారాల్లో కథా శరీరాన్ని తెర తీసినట్లు క్రమక్రమంగా ఉన్మీలితం చేయటంలోనూ-ఏ సర్గకు ఆ సర్గే ఒక కావ్య మన్నట్లు సూచ్యార్థ నూచవచరమైన ఆ సర్గాది పద్యంలో మలచటంలోనూ-నమగ్రకృతి నిర్మాణంలో ఆ సర్గయొక్క నమచిత సంపాదన విశేషాన్ని నిష్కర్ష చేయటంలోనూ-కావ్యం మొదలు ప్రతిజ్ఞాతమైన అంశాన్ని చివరకు నిర్వహించటంలోనూ-వీరు ప్రదర్శించిన కావ్య శిల్పజ్ఞతకు మార్గదర్శి కాళిదాసు.

పూర్వాంధ్ర కావ్యాల్లో ఉండే అవతారికా, షష్ఠ్యంతాలూ, ఆశ్వాసాద్యంత పద్యాలూ, ఇందులో లేవు. మనోఽవస్థా చిత్రణం తప్ప-వర్ణనలు లేవు. కావ్యం-మొత్తంమీద ఆఖ్యావశైలిలోకంటే సంవాద శైలిలోనే. ఎక్కువభాగం నడిచింది. సర్గల మొదటో చూలికాప్రాయములైన పద్యాలు సాదగబడి సూచ్యార్థ నూచనం చేస్తున్నాయి. ఈ లక్షణాలన్నీ కలిపి దీన్ని దృశ్యకావ్యమనిపించేటట్లు చేస్తున్నాయి. ఈ కావ్యం తామిద్ది సర్గలు. కవులు వీటికి విడివిడిగా పేర్లు పెట్టారు. పునరాగమనము, భిక్షాగమనము పరీవాజనము, నిరీక్షణము, అనుతాపము, ఉపదేశము,

ధర్మసంవాదము, అమజ్జ, సహధర్మచర్యము-అని. ఈ పేర్లలోనే అనుస్మాతమే ఇతివృత్తమంతా స్ఫురిస్తోంది. బుద్ధుడూ, సుందరీనందులూ, ముగ్గురే పాత్రలు. ప్రథమ సర్గలో శుద్ధోదనుడూ, యశోధరా, కుమారుడూ, కొంచెం స్పృశింపబడ్డారు. ఆ సంస్కర్మ మాత్రంచేతనే ఆ పాత్రలలో ప్రాణం తాళికిన తాడుతోంది!

మహాభిష్కమణంచేసి వెళ్లిన అలనాటి సిద్ధార్థుడు బుద్ధుడై తిరిగి కపిలవస్తు పురానికి రావటమే పునరాగమనం. ఈ కావ్యసాధ-అభింద-మన తగిన ప్రథమసర్గ అంతా ఆ శాక్యముని అనుభవం తోషా ప్రశాంత తేజస్సుతోనూ, నిండిపోయింది. ఆ వచ్చిన బుద్ధుని సందర్శనానికి కపిలవస్తు ప్రజల ఆ బాల వృద్ధమూ ఒడ్డు విరిగి వచ్చింది. రావ వారందఱు వచ్చారు. తడి యారని కన్నుగవా, పొడి యారిన నోరూ, అయి-పుత్రునికోసమై చేడ్చడి మంచపు తొడుగరయ్యై కాలంవెళ్లబుచ్చుతున్న వృద్ధ భూనతి శుద్ధోదనుడు-‘వచ్చెనా! నా తండ్రి!’ అంటూ తడబడుతూ వచ్చాడు. ఆయన వెంట అంతఃపురం విడిచి వచ్చి-ఈనాడృష్టం లతో భర్తను చూస్తూ, ఒక చేతితో కొడుకు కూకటి పుణకుతూ, రూపం తాల్చిన శోకదేవతవలె యశోధర, దూరంగా నిలబడి ఉంది.

మమతా విరహాతమూ, సంభ్రమదూరమూ, కరుణరస తరంగితమూ, శాంతమహాదారమూ, అయిన కటాక్షంతో గౌతముడు ఆ జనాన్మందరినీ చూస్తూ యీ సంసార దుఃఖ బహుళత్వాన్నీ, జీవిత క్షణ భంగురత్వాన్నీ, వివరించి-దుఃఖ సంతారక మైన తన నవధర్మాన్ని స్వీకరించవలసిందిగా ఉప దేశిస్తాడు. శుద్ధోదవాదులు నవధర్మ స్వీకారం చేస్తారు. బుద్ధుడు కపిలవస్తులో భిక్షలు చేస్తూ ఆ పట్టణ సమీపంలో ఉన్న వృక్షవాటిలో శిష్య సమేతంగా నివసించి ఉంటాడు. ఇది మొదటి సర్గలోని కథ.

ఆ శాక్యర్షికి సుందరనందుడనే తమ్ము డొకడు ఉన్నాడు. అతడు కోడై పాయంపు బండగాడు. కాంతి

నిస్సంక్రదుడు! అతని పేరటనే యీ కావ్యం సొందర వందం అయింది. ఆ సుందరనందుని భార్య పేరు సుందరి. ఆమె సార కాఘ్య. వంతము, గర్వరేఖ, కల మానివి. ఎంత మానివియో అంత కాంతిమఠి! అంత వికాస మహాపిని! వారి ప్రణయం లోకోత్తరం. వారు క్షామిరవాకాతరులు. ఈ జీవితం సత్యమే అయితే-ఇది వారికి ఒక విరహలేని స్వప్నం! ఇది సత్యంకాక స్వప్నమే అయితే-ఆ స్వప్నమే ఆ దంపతులకు సత్యం! వారి విలాసములకు ఈ అనంతకాలం చాలదు. వారున్న అనంత ఆకాశం క్రింద మూడవ వ్యక్తికి ఎడం లేదు. ఆ రాగ మయ జీవనంలో భానుని రాకపోకలుకూడా వారెరుగరు.

ఒకనాడు వారిరువురి నడుమూ ఒక ప్రణయ కలహం తటస్థించింది. మండన సాక్షి భూతమైన దర్పణాన్ని ఆమెకు అభిమతిగా ధరించి నందుడు నిలబడి ఉన్నాడు. ఆమె అద్దంలోని తపనీడ చూసు కుంటూ, నడుమ నడుమ అద్దాన్ని ధరించిన ప్రియుని ముఖాన్నిచూస్తూ, కమ్మూరి అద్దిన వ్రేలితో విశేషక రచన చేసుకుంటూ ఉంది. ఇంతలో నందుడు కొంటెతనానికి అద్దంమీద ‘ఉఫ్’ అని ఊది ఆమె నీడను కనుమాయజేస్తాడు. సుందరి కోపాన్ని అభి నయిస్తూ పరాజుళియ్యై రుంజాకుంటూ అవలికి వెళ్లబోతుంది. అడ్డంవచ్చి వండుదామె సెడముల మీదవారి సాంత్యనాలాప పరిధీమడవుతాడు. సుందరి తేరుకొని-తుడిచిన అద్దంలో తన నీడ చూసుకుంటూ విశేషక రచన పూర్తి చేసుకుంటూ ఉంటుంది. ఇలా అద్దంలోని నీడ కొంతసేపు, కనుమాసిపోయి తిరిగి పరిస్పృట కావటమనే కల్పన ప్రయోజన గర్భితమై కావ్యార్థాన్ని ధ్వనింప చేస్తున్నది. సరిగ్గా అదే సమ యంలో ఆ యింటికి మధ్యాహ్న భిక్షార్థియై వచ్చిన బుద్ధుడు అలబ్ధ ప్రతివచనమై తిరిగిపోవటం జరుగు తుంది. ఈ చరిత్రయిలా వడవవలసి ఉంది కాబట్టి బుద్ధుడు మరలిపోవటం ఒక పరిచారిక చూపి నందునికి విన్నవిస్తుంది. విని-నిలుపునా నీరై నందుడు గురుచరణ సేవార్థమై బయలుదేరుతాడు. అతణ్ణి వారింపనూ లేక-వంపనూ లేక సుందరి మధనపడుతూ ఉంటుంది.

ఎలాగైతేనేమి దివరికి—‘సద్యనిరచితమైన యీ విశేషకం తడియారేలోగా, వచ్చి తీరాలి!’ అనే షరతు మీద వందుని కమజ్జ యిచ్చి వంపి అనర్థాశంకియైన వనస్సుతో సుందరి బిక్కుబిక్కుమంటూ ఉంటుంది. ఇది బిక్కుగమనంతోని కథ.

ఇక—మూడవసర్గలో బుద్ధుడు వందునికి సన్న్యాసం యిప్పించటము, నాలుగవసర్గలో సుందరి నిరీక్షణము, ఐదవసర్గలోనందుని అమతానము, ఆరవ సర్గలో బుద్ధుని ఉపదేశము, ఏడవసర్గలో అన్నదమ్మ లిరువురి ధర్మసంవాదము, ఎనిమిదవ సర్గలో సుందరికి బౌద్ధధర్మ స్వీకారమై బుద్ధుని అమజ్జ, తొమ్మిదవసర్గలో సహధర్మచర్యమూ, ఉపవర్ణితములైనాయి.

పూర్వ సర్గలలోని సముజ్జ్వలరాగము—ఉత్తర సర్గలలోని ప్రశాంత త్యాగము యీ నడుమ సర్గలలోని దశావస్థామము—ఎంతో హృదయంగమంగా చిత్రించ బడినాయి. రెండవసర్గలోని ప్రణయ కలహ సముజ్జ్వలితమైన సంయోగ శృంగార చిత్రణానికి

విరీక్షణ—అమతాన—సర్గలలోని విప్రలంభ శృంగార చిత్రణం డీటుగా ఉంది. సుందరి కపోల మందలి ఆ సమార్థ విశేషకము మొదటి దశలో వారి ప్రణయ ప్రసంగములలోని రహస్యములను తలపించేరేఖ! రెండవదశలో అది తడియారిపోయి నందుడు చేసిన ప్రణయ సమయ భంగన్ని ప్రేరేపితమై ధర్మముద్ర! మూడవదశలో అది పేటెత్తి—వందుని భిక్షుక జన్మకై తమవు వాల్చిన కర్మనిపాక బీజం! తొలివాటి ఆ విశేషకం యీలా మూడవదశలలో కావ్య ర్థాన్ని ధ్వనింప చేస్తోంది!

రాగమూ, త్యాగమూ, యీ కావ్యంలో సమాన స్కంధాన్ని అధిరోపించి ఉన్నాయి. ఉద్దామ వేగమైన సుందరినందుల రాగనిర్వృత్తము బుద్ధుని ఉపదేశ, శరత్సమాగమంతో తేమకొని ప్రేమ కండాకినిగా రూపొందింది. నిజానికి నందుడు కాముక మాత్రుడు కాదు. అతని అనుభూతి యెంతో లోతైనది. అది మూడులోకాలను ఒక్కసారి ముంచియెత్తడం జాలినది.

మీ బిడ్డ సంతోషంగా ఉండాలంటే

అమృతాంజన్
గ్రిప్ మిక్స్చర్ ఇవ్వండి

బిడ్డ అపకుండా ఏడుస్తూఉంటే ఊర్లశక్తి బాగాలేదేమో! పాపకి అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ వారి గ్రెప్ మిక్స్చర్ ఇవ్వండి. నులినొప్పి, వాయువు, అశీర్ణం పట్టవచ్చే కాలంలో ఇబ్బందులు త్వరగా తగ్గిపోతాయి. బిడ్డ ఇంకా సంతోషంగా ఉంటుంది. అమృతాంజన్ లిమిటెడ్

“వలపుల్ వడ్డికిఁ బాఱఁగొగిలుఁ
గదింపన్ బ్రాత్రవై, నిండు చూ
పులకున్ వెన్నెలవై,
శ్రవోయుగళికింపుల్ నింపు గావంబవై,
అలరుం దానిది యయ్యు నూర్పులకు.
పై, నాత్మైఃభోగ్యంబవై,
కౌపుల్దాటి యభిన్నవై,
తుది మదాల్కా! నాకు లేవైలెవే!”

తాదృశమైన ప్రేమసురదుని అంగనైక
నమభిషేకార్థంబు కొదవదు బుద్ధుడు! అధివాని జరా
మరణ పరితప్తమైన యాలోకం దయనీయస్థితిని
వివరించి—అ—నీ—ప్రేమకు ఈ లోకావంత నీప్రాతం
చేయవలసిందిని ఉద్ఘోషించాడు. విషయాగంలో
పానుగుణినియిన సుందరీనందుల ప్రేమకణాన్ని
వెలికితీసి దివ్యదీప కళికగాచేసి యీ విశ్వావృత్తినీ
వెలిగించాడు. తమ్మునికీలా నన్యగర్భనాన్ని ప్రసాదించాడు—

‘గుచ్చి కవుంగిటన్ బొడవకోఁబనిలేదు,
వియోగబాధలనీ
ముచ్చముడుంగ దొనరు,
కలంగవహన్ మరి వీనుదోయికిన్
మెచ్చు పుటింపగోరు, నిమిత్తమువేడ,
దొకప్పు మార, ద
య్యున్నపుఁ బ్రేమమేడ!
విషయాచి వికారములేడఁ! బుత్తకా’

ఎన్ని చెప్పినా భూతదయాళువైన బుద్ధుడు వండు
నీకీ విధంగా బలవత్సన్యాసం యిప్పించటం దారణమనే
అన్యరస కొందరికి ఉండవే ఉంటుంది. అది సుందరి
చెప్పినట్లు — మొగ్గును త్రుంచటమూ, పిందె కోయ
టమూ, అనిపిస్తుంది. నిజమే. వైరాగ్యం అనేది
దానంతట అది కలగవలసిందే కాని—ఒకరి బలవంతం
వల్ల వచ్చేదీకాదుగదా! ‘కాపుల్ మెయిగప్పునూత్ర
ముకుళి భావంబు సంధిల్లునే?’ మఱి అందరూ
సిద్ధార్థులు కాలేనిమాటూ, నిజమే — భోగామభవం
చేత రాగం మరింత పెరుగుతుందే కాని—నీ నాటికీ
తరిగి అపకాశం లేదు. దానికి ఎక్కడో ఒక చోట
విడువర చెప్పి తీరవలసిందే. బుద్ధుడు చేసింది
ఉచితమో అనుచితమో నిర్ణయించగల అధికారం

ఎనరికుంది? వీటన్నింటికీ మనాధానం మూడవసర్గ
ఆరంభానికి ముందున్న పాత్యంలో కవులు చెప్పనే
చెప్పారు.

‘హతము సహితమ్ము మదిరానుచితములాది
యైన పేరలు దాటి—ఫలానుమేయ
ములగు నార్యశుభారోభములకు స్వస్తి
యగుత!’ అని—

లంకాతః ఆలోచిస్తే సుందరీనందుల సహ
ధర్మ చర్యానికి బుద్ధుడు ఇచ్చిన ఉత్తరం ఇవ్వునే యిచ్చాడు.
‘నందుని సుందరికిచ్చె సుందరికిన్ నందునికిచ్చె దివ్య
కరుణానుయుడగు దేవుడావుతిన’

ఈ కావ్యారంభ పాత్యంలో బుద్ధుని త్యాగ
మహిమ నిర్దేశించబడింది. ‘శున్నచోత్యాగ మహిమంబు
నాలకించి మూడు కాశముల్ రోమాంచమును
వహించు’ అని—తాదృశత్యాగ మహిమయందే యీ
కావ్యం పరిసమాప్తం అగుతోంది! తమ్ముణ్ణి కూడా
తవంతటి వాణ్ణిగా చేశాడు కాక్కర్నీ!

‘తానొక గడ్డకట్టుకొని తత్పరతన్
శింలై నశించు న
జ్ఞానుల కేడనోయి శుభచంగిలి!
లా, దనయాల, నాత్మనం
తావము, లోడలుట్టువులు,
తల్లియుండంద్రీ, కుఱంబు, దేశమున్
మావపులెల్ల ప్రాణులు కుమార!
సమస్తము తాను కావలెన్’

‘కొడుకులులేని వారలనిఁ గూరిమిబిడ్డవు,
మాతృహినులౌ
బుడుతల కెల్లదల్లిఁజు పోషణసేయుము,
‘నా’ యనంగ లే
కడలెడు దీనుల్ మణువు,
మార్పుల కాదరువైతఁజెంపు మీ
పుడమి దివంబు సజ్జమిదే పో!
ఎరమార్దము బొడ్డజాళికిన్.’

బొడ్డజాతికే కాదు—పాపానికి—ఇది మానవ
జాతికే సార్వకాలికమైన సందేశం!

(అలిండియారేడి సౌజన్యంతో)

ధరల పెరుగుదల

డా. ఎమ్. ఎల్. కాంతారావు

భారతదేశపు ప్రస్తుత ఆర్థిక సమస్యలో ధరల పెరుగుదల ముఖ్యమైనది, 1939 వ సంవత్సరం నుండి వస్తువుల ధరలు పెరుగుచున్నప్పటికీ, 1956 నుండి ఈ పెరుగుదల మరి విజృంభించింది. ఈ ఎడతెగని ధరల పెరుగుదలనే అర్థశాస్త్రవేత్తలు 'ద్రవ్యోల్బణం' అంటారు. ద్రవ్యోల్బణం అంటే ద్రవ్యంయొక్క సప్లయ పెరిగి, ద్రవ్యం విలువ, కొనుగోలు శక్తి తగ్గిపోవడమవుతుంది. భారతదేశం లోను, మరికొన్ని ఇతర దేశాలలోను ద్రవ్యం విలువ ఏ విధంగా తగ్గిపోతున్నది ఈ క్రింది పట్టిక సూచిస్తుంది.

పట్టిక-1. ద్రవ్యం కొనుగోలు శక్తి తగ్గుదల

దేశం	1959 లోని విలువ	1959-69 మధ్య ద్రవ్యం విలువ పోలిక
	100కి అనుకూలం	విలువ పోలిక
ఇండియా	58	5.6%
జపాన్	60	5.0%
ఫ్రాన్సు	69	3.7%
సోవియట్	70	3.6%
చెక్కు జర్మనీ	78	2.4%
అమెరికా	70	2.2%

Source : Britannica Book of the year 1971. P. 292.

ద్రవ్యోల్బణం ప్రపంచ వ్యాప్తమైన విషయమైనప్పటికీ ద్రవ్యోల్బణం రేటు భారతదేశంలో హెచ్చుగా ఉన్నదనే విషయం పై పట్టికవల్ల తెలుస్తుంది. భారతదేశంలో 1971-72 లో ధరల పెరుగుదల శాతం 48 శాతం, 1972 జూన్,

1973 జూన్ మధ్య 20.5 శాతానికి పెరిగింది. 1949 లోని రూపాయ విలువను 100 అనుకొంటే, 1972 డిసెంబరు నాటికి ఇది 39.2 కు తగ్గింది. అంటే 1949 రూపాయ విలువలో 1972 డిసెంబరునాటి రూపాయ విలువ 2/5 మాత్రమే. 1972-73 లో ఆహార పదార్థాల ధరల పెరుగుదలరేటు మిగిలిన వస్తువుల ధరల పెరుగుదలకన్నా హెచ్చుగా ఉంది.

ధరల పెరుగుదలవల్ల స్థిరదాయ వర్గాలవారు, ఇతరులకంటే ఎక్కువ కష్టపడవలసి వస్తుంది. ప్రభుత్వ లెక్కల ప్రకారం భారత దేశంలో నూటికి నలభైమందికి, కనీస అవసరాలకు చాలినంత తిండి బట్టి కొనడానికి అవసరమైన ఆర్థికస్థోమత ముమూలుగానే లేదు. ఈ పరిస్థితులలో ధరలు విపరీతంగా పెరుగుతూ ఉంటే, కలిగేవాద చెప్పనలవి కాదు. జీవితావసర వస్తువుల ధరలు పెరుగుతూ ఉంటే స్థిరదాయవర్గాల జీవితం నిక్కచ్చింకావడమే గాక, ప్రజలందరికీ ద్రవ్యంమీదగల వమ్మకం తగ్గిపోవచ్చు. అటువంటి పరిస్థితులలో డబ్బున్న వారి వస్తువులను, స్థిరాస్తులను, బంగారాన్ని మున్నగు వాటినే అపేక్షిస్తారే కాని, డబ్బును అట్టిపెట్టుకోరు. అప్పుడు డబ్బుంటే వద్దని పరిగెత్తుతారు. ఈ పరిస్థితులు 1920-23 మధ్య జర్మనీలోను, ఇటీవల కాలంలో ఇండోనేషియాలోను ఏర్పడ్డాయి. అటువంటి పరిస్థితులు భారతదేశంలో ఏర్పడకపోయినా ఉండాలంటే, ధరల పెరుగుదలకు దారితీసే కారణాలను తెలిసికొని వాటిని అరికట్టడం అవసరం.

ద్రవ్యోల్బణానికి దారితీసే కారణాలను సాధారణంగా, రెండు తరగతులుగా విభజిస్తారు.

(1) డిమాండ్ పెరుగుదలవల్ల ఏర్పడు ద్రవ్యోల్బణం (Demand Pull Inflation) (2) వస్తూత్పత్తి ఖర్చులు పెరగటంవల్ల ఏర్పడు ద్రవ్యోల్బణం (Cost Push Inflation) కాని ఇవి రెండు పరస్పర విరుద్ధమైన సీద్ధాంతాలుకావు. కొన్ని పరిస్థితులలో ఇవి రెండు ఒకదాని ప్రభావానికి మరొకటి లోనుగావచ్చు. డిమాండ్ పెరుగుదలవల్ల ఏర్పడ్డ ద్రవ్యోల్బణం, వేతనాల పెరుగుదలవల్ల మరింత పెరగవచ్చు. ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడడానికి కారణాలను తెలిసికొంటే నివారణ చర్యలు తీసికోవడం సులభమౌతుంది.

డిమాండ్ పెరుగుదల భారతదేశంలోని ద్రవ్యోల్బణానికి ప్రధాన కారణంగా చాలామంది అంగీకరిస్తారు. అంటే దేశంలోని సమిష్టి వస్తు, సేవల సప్లయకన్నా సమిష్టి (మొత్తం) డిమాండ్ హెచ్చుగా ఉండన్నమాట. ఆదాయాలు, జనాభా మున్నగునవి పెరిగితే డిమాండ్ పెరుగుతుంది. ఒకరి ఆదాయం మరొకరి వ్యయం ఒకరి వ్యయం మరొకరి ఆదాయం కాబట్టి ఆదాయాలు పెరగాలంటే ఎవరో ఒకరు ఖర్చుపెడుతూ ఉండాలి. అంతేకాదు పెట్టుబడి వ్యయఫలితంగా ఆదాయం పెరుగుతుంది. ఆదాయంలోని ఈ పెరుగుదల, పెట్టుబడి వ్యయం లోని పెరుగుదలను కొన్ని రెట్లు హెచ్చుగా ఉండవచ్చు. ఉదాహరణకు ప్రభుత్వ పెట్టుబడివల్ల ఒక వ్యక్తి ఆదాయం వందరూపాయలు పెరిగిందనుకొందాం. అధికంగావచ్చిన ఆదాయంలో వస్తుసేవల కొనుగోలుకై 80 శాతం ఖర్చుపెట్టే ప్రవృత్తి ఆ సంఘంలో ఉందనుకొంటే, అతను వినియోగ వస్తువులకై 80 రూపాయలు ఖర్చు పెడతాడు. ఈ 80 రూపాయలు వేరొకరికి అదాయమై, వారందులో 80 శాతం అనగా 64 రూపాయలు ఖర్చుపెడతారు. 64 రూపాయలు ఆదాయంగాపొందిన వారు అందులో 80 శాతం అనగా సుమారు 51 రూపాయలు ఖర్చు పెడతారు. ఈవిధంగా ఆదాయం

వ్యయానికి ఆదాయాన్ని పెక్కురెట్లు పెంచేకత్తి ఉంది. కాని అది ఎన్నిరెట్లు అనేది ప్రజలవస్తు సేవలకై ఖర్చుపెట్టే ప్రవృత్తిమీద (వినియోగ ప్రవృత్తి) ఈ ప్రవృత్తియొక్క స్థిరత్వంపైన ఆధారపడి ఉంటుంది. వస్తులద్వారా ధనాన్ని సేకరించి ప్రభుత్వం అధికంగా వ్యయంచేసినప్పుడు కూడ పైన చెప్పిన ఫలితం కొంత ఉంటుంది. అధిక వ్యయానికి కావలసినధనాన్ని ప్రభుత్వం లోటు ద్రవ్యవిధానం ద్వారా సేకరించితే పైన చెప్పిన గుణక ఫలితాలు మరింత ఉంటాయి. ప్రభుత్వ వ్యయం వృద్ధిచెందితే సమిష్టి డిమాండ్ పెరుగుతుందన్న మాట. ఇటీవల కేంద్రరాష్ట్ర ప్రభుత్వాల వ్యయం బాగా పెరుగుచున్నదనే విషయం ఈ క్రింది పట్టిక మూచిస్తుంది.

పట్టిక-2. ప్రభుత్వ వ్యయం

పెరుగుదల

సంవత్సరము	(వ్యయం కోట్ల రూపాయలు)
1960-61	1677
1965-66	3437
1967-68	4323
1969-70	5351
1970-71	5875
1971-72	6354

Source.— Indian Economy. Some Basic Statistics—R. B. I.

పెరుగుతున్న ప్రభుత్వ వ్యయంతోబాటే, ప్రభుత్వాలకు వస్తులు మున్నగు వానివల్ల వచ్చే రాబడి, చాలినంతగా పెరగకపోవడంచేత ప్రభుత్వాలకు లోటు బడ్జెట్లు ఏర్పడుతున్నాయి. ఈ లోటును భర్తీ చేయుటకు ప్రభుత్వాలు రిజర్వ్ బాంకునుండి అప్పులు చేస్తున్నాయి. ఈ విధమైన లోటు ద్రవ్య విధానంవల్ల దేశంలోని డబ్బు సప్లయ పెరుగుతుంది. 1951

పట్టిక-3. లోటు ద్రవ్యం

ప్రణాళిక కాలం	లోటుద్రవ్యం మొత్తం	(కోట్ల రూపాయలు)
మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక (1951—56)	420	84
రెండవ ప్రణాళిక (56—61)	954	191
మూడవ ప్రణాళిక (61—66)	1133	226.6
ఏకవర్ష ప్రణాళికలు (66—69)	1006	335.3
నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళిక (69—74)	2140 (అంచనా)	
1969—70		58
1970—71		411
1971—72		738
1972—73		848
1973—74 (అంచనా)		85

ప్రభుత్వం చేసే వ్యయాన్ని, అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకైన వ్యయమని, అభివృద్ధితర కార్యక్రమాలకైన వ్యయమని రెండు తరగతులు విభజిస్తారు. అదేవిధంగా ఎన్నుపేవల పనియోగంకొరకు అయిన వ్యయమని, పెట్టుబడికొరకు అయిన వ్యయమని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. ఎన్నుపేవలకై చేసే వ్యయంవల్ల, అభివృద్ధితర కార్యక్రమాలకై చేసే వ్యయంవల్ల వస్తూన్నట్టి ప్రత్యక్షంగా పెరిగడం, పెట్టుబడి వ్యయంవల్ల అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకయ్యే వ్యయంవల్ల వస్తూన్నట్టి పెరుగుతుంది. కాని కొన్ని రకాల పెట్టుబడులవల్ల వస్తూన్నట్టి స్థిరంగా పెరుగుతుంది. ఉదా॥ చిన్నతరహా పరిశ్రమలు కొన్ని రకాల పెట్టుబడులవల్ల వస్తూన్నట్టి ఎన్నడో కాని పెరిగదు. ఉదా॥ ఉక్కు కర్మాగారాలు కొన్నిరకాల ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టులు ఇటీవల అభివృద్ధితర కార్యక్రమాలపై ప్రభుత్వవ్యయం బాగా పెరిగింది. ఉదా॥ హరణకు, 1969—70 లో మొత్తం వ్యయంలో కేంద్రప్రభుత్వం అభివృద్ధితర కార్యక్రమాలకై 52.2 శాతం ఖర్చుపెట్టిగా 1971—72 లో 53.4 శాతం ఖర్చు చెట్టింది. అదేవిధంగా

1965-66 లో నికర పెట్టుబడి. జాతీయదాయంలో 13.4 శాతం కాగా, 1969-70 లో 9.3 శాతానికి 1970-71 లో 10.5 శాతానికి, 1971-72 లో 11.5 శాతానికి తగ్గింది. 1965-66 లోని పెట్టుబడి రేటుకంటే ప్రస్తుత పెటు బడిరేటు తక్కువగా ఉందన్నమాట.

జాతీయదాయాన్ని ప్రతినెలవత్సరం కనీసం 5 శాత మైనా పెంచాలనే ప్రణాళికను చేపట్టినప్పటికీ, 1960-61, 1969-70 ల మధ్య 3.5 శాతం మాత్రమే పెరిగింది. 1971-72, 1972-73 లలో ఇది 1.5 శాతం లేదా 2 శాతం మాత్రమే ఉండవచ్చునని అంచనా. వ్యవసాయాత్పత్తి పారిశ్రామికీకృతమై లభించినట్లుగా పెరిగడంలేదు. రెండు మూడు సంవత్సరాలుగా హరిత విప్లవం హిరణ్య పాదం లాగా చేతికందకుండా పోయింది. పరిస్థితులలో ద్రవ్యరాశి మాత్రం బాగా పెరుగుతూ ఉంది. జాతీయదాయం, ద్రవ్యరాశి, ధరల పెరుగుదలకు సంబంధించిన వివరాలు క్రింద పట్టికలో చూపబడ్డాయి.

పట్టిక-4. జాతీయాదాయం, ద్రవ్యం సప్లయ, ధరల పెరుగుదల

సంవత్సరం	ద్రవ్యం సప్లయ			జాతీయాదాయము			టోకుధరలు	
				1960-61 ధరల్లో				
	కోట్ల రూపాయలు	గతించిన సంవత్సరం పై పెరుగుదల శాతం	నూచీ సంఖ్య	కోట్ల రూపాయలు	గతించిన సంవత్సరం కంటే పెరుగుదల శాతం	నూచీ సంఖ్య	నూచీ సంఖ్య కంటే పెరుగుదల శాతం	గతించిన సంవత్సరం కంటే పెరుగుదల శాతం
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1961-62	3046	6.1	100	13,740		100	100	—
1962-63	3310	8.7	109	14008	1.9	102	103.8	3.8
1963-64	3752	13.3	123	14771	5.4	108	110.2	6.1
1964-65	4080	8.9	134	15896	7.6	116	122.3	11.0
1965-66	4529	11.0	149	15025	-5.4	110	131.6	7.6
1966-67	4950	9.3	162	15267	1.6	111	149.9	13.9
1967-68	5350	8.1	176	16694	9.3	122	167.3	11.5
1968-69	5780	8.0	189	16815	0.7	122	165.4	-1.1
1969-70	6387	10.6	209	18038	7.3	131	171.6	3.7
1970-71	7140	11.8	234	18876	4.6	137	181.1	6.0
1971-72	8138	14.0	267	19207	1.8(?)	140	188.4	4.0
1972-73	9281	14.0	305	(?)	1.8(?)		20.70	10.5

Source:—Reserve Bank of India Bulletins.

1961-62, 1972-73 సంవత్సరాల తలసరి ఆదాయపు పెరుగుదల రేటు మరింత మధ్య ద్రవం సప్లయ 205 శాతం, ధరలు 107 శాతం, జాతీయాదాయం 40 శాతం పెరిగినట్లు తక్కువగా ఉంది. 1960-70 ల మధ్య భారత దేశంలో మునుపటి కంటే ఇతర దేశాలలో మునుపటి కంటే తలసరి జాతీయాదాయం, జనాభా పెరుగుదల ఏ విధంగా పెరుగుదలరేటు తక్కువగా ఉన్నదమకంటే, ఉండేది క్రిందిపట్టిక చూపుతుంది.

పట్టిక-5. తలసరి ఆదాయం, జనాభా పెరుగుదల

దేశం	తలసరి ఆదాయం డాలర్లు	తలసరి ఆదాయపు పెరుగుదల రేటు	జనాభా పెరుగుదల రేటు
తైవాన్	390	7.1	2.9
ఈజిప్టు	210	1.7	2.5
చైనా	160	2.1	2.0
ఇండియా	110	1.2	2.3
పాకిస్తాన్	100	2.4	2.7

7.3 రూపాయలు

Source:—World Economic Atlas.

భారత దేశంలోని జనాభా పెరుగుదల రేటు దాయము, తలనరి ఆదాయముల పెరుగుదల రేటు కొన్ని ఇతర దేశాల్లోని పెరుగుదల రేటుకంటే తగ్గడమేకాదు, ఇటీవల ఒక్కొక్క వ్యక్తికి సగటున తక్కువ ఉన్నప్పటికీ, అర్ధికాభివృద్ధి రేటు తక్కువ లభ్యమయ్యే జీవితావసర వస్తువుల పరిమాణం కూడా ఉన్నందున, తలనరి ఆదాయపు పెరుగుదల తగ్గుతున్నట్లు క్రిందిచూపిన పట్టికవల్ల గ్రహించ రేటు కూడా చాల తక్కువగా ఉన్నది. జాతీయ వచ్చు.

పట్టిక-6. ఒక్కొక్క వ్యక్తికి సగటున లభ్యమయ్యే వస్తురాశి

సంవత్సరము	రోజుకు లభించే కాయ దావాలు (గ్రాములు (పెరియల్స్))	వస్తుధావాలు రోజుకు లభ్యమయ్యేవి గ్రాము లలో (వెయ్స్)	సంవత్సరం	సంవత్సరంలో లభ్య మయ్యే నూలుబట్ట మయ్యే నూలుబట్ట	లభ్యమయ్యే నూనెలు కిలోగ్రాములు
1961	399	69	60-61	13.8	3.2
1965	419	62	67-68	13.6	3.2
1968	405	56	69-70	13.8	2.8
1970	404	52	70-71	15.2	3.3
1971	419	51	71-72	14.1	2.7
1972	381	47			

Source.—Economic Survey 1972-73-P. 104 & 106

ఈవిధంగా వస్తువుల సప్లయ తగ్గిపోవు చున్నందున ప్రభుత్వవ్యయము లోటుద్రవ్యము. ద్రవ్య రాశి పెరుగు తున్నందునను సమిష్టి డిమాండ్ సమిష్టి సప్లయకన్నా పాచ్చులయ్యే పరిస్థితి ఏర్పడింది. కాన ధరలు హెచ్చుటలో ఆశ్చర్యములేదు.

ఈవిధంగా ఏర్పడిన వస్తువుల కొరతను వ్యాపారస్తులు, ప్రియకృలేరుల్లు మున్నగువారు స్వంత లాభమునకు మరలత చేయుచున్నారు. ఈవిధమగు చర్యలకు 'బ్లాక్ మనీ' కూడా లభ్యమగుచున్నదనునది నిర్వి వాదాంశము. ఈవిధమగు బ్లాక్ మనీ పరిమాణము 1968-69 లో 1400 కోట్ల రూపాయలని ప్రత్యక్షపన్నుల కమిటీవారు అంచనా వేయగా, వేరొకరు 2830 కోట్ల రూపాయలుగా

అంచనావేశారు. ఈ బ్లాక్ మనీ అనేది ఆదాయపు వస్తు చెల్లింపుకు లోసుగాకుండా, ప్రభుత్వ లెక్కల లోనికి రాకుండాఉన్న మామూలు ధనమే. సృష్టికి ప్రతిసృష్టిలాగ మామూలు ఆర్థిక వ్యవస్థకు వనాం తరంగా వేరొక ఆర్థికవ్యవస్థ ఏర్పాటుకు బ్లాక్ మనీ దోహదంచేస్తూ, ధరల పెరుగుదలను మరింత చేస్తున్నది.

భారత దేశంలోని ద్రవ్యోల్పాదం, వస్తు సేవల కొరతవల్ల, ప్రభుత్వవ్యయం ద్రవ్యం సప్లయ విపరీతంగా పెరగడంవల్ల ఏర్పడిందని పైవిరణవల్ల తెలుస్తుంది. దీనిని ఏ విధంగా అరికట్టాలన్నది ముఖ్యమైన ప్రశ్న.

(సశేషము)

“కష్ట డి కవ + వడి కాదు”

శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర

దేదగి ద్రువదానుజాడు నె
వ్వడి. గవ్వడి నేసె నూలు వాడి శరంబుల్
కడు నలిగి నాని వేప్పయు
న సమన తునియంగ నేసె నరూ డన్తములన్

భావ. ౬ది. 6—

అనే పద్యంలోను, ఇతరత్రాను కష్ట డి పదం వచ్చి నప్పుడల్లా వాకు నందేహం కలిగేది; ఈ కష్ట డిని మన కోశకారు లిచ్చిన వ్యుత్పత్తి సరైనదేనని. కాదని మనసు చెబుతుండేది; ఇప్పుడూ చెబుతున్నది. కాని, అనందిగిద్దంగా నిరూపించే ప్రమాణాలు కనిపించలేదు. ఇటీవల డాక్టర్ పి. యశోదారెడ్డిగారి ‘తెలుగులో పారివంశములు’ సిద్ధాంత వ్యాసం చక్క పుతుండగా, ఒక అపూర్వ పదం కనిపించి మెయనవరే వ్యుత్పత్తి తోచి ఎగిరిపడ్డాను. కాని, నా వాదం సరైనదని నిరూపించడానికి సాధన సంపత్తి పూర్తిగా దొరకక కొంచెం కుంగిపోవలసే వచ్చింది. అయినా, భగవంతుని వెదకడానికి వేతినేరివాదం వుండనేవుంది కదా. దానినే సాహిత్యంలో నెత్తగనేషణకూ వినియోగించుకుంటే ఏమి పోతుంది—అనుకొని మనస్సులోనే చర్చించు కొన్నాము; దానినే ముడిముడిగా పండితుల ఎదుట పెడుతున్నాము.

కష్ట డికి విద్వాంసులు చెప్పే వ్యుత్పత్తి కవ + వడి—రెండు చేతుల వడిగలవాడు. అర్జునుడు— అని. ఇది శబ్దరత్నాకరం ఇచ్చిన వ్యుత్పత్తి. బ్రాహ్మ మేమో వ్యుత్పత్తికి వ్రయత్నించక, దీని మూల సగరూపం తెలియదు—అని తన చిత్తశుద్ధిని ప్రకటించింది. ఈ పదం సంస్కృతంలోని నవ్యసాచి అనే పదానికి అనువాద రూపమయిన పర్యాయమని సాహిత్య

పరిచయమున్న ప్రతివారికీ తెలుసు. దాని అనువాదమే అయినప్పుడు, దాని అర్థం పూర్తిగా తెలుగు వదంతో దావాలి కదా! మూ అనుస్కృత పదం ప్లిట్టుత్రాన్యాలు చూద్దాము:

శబ్ద కల్పద్రుమం నవ్యసాచి కదాన్ని ఈ విధంగా వ్యాఖ్యానించింది:—‘నవ్యసాచి=నవ్విన, వాతన హస్తేనాపి నైతి సంధాతి బాణమితి. తదవంధానే తీసి: అర్జున:—ఇతి హేమచంద్ర: మహాభారతమ్— 4 12—19.

‘ఉభామే దక్షిణౌ పాణే

గాంధీవశ్య వికర్షణే,

తేన దేవ మనుష్యేషు

నవ్య సాచీతి మాం విదు:.

నవ్యమ్ వామమ్ సూపేరణే’

ఎడమ చేతిలోను బాణాలు నంధించేవాడు గమక నవ్యసాచి అని అర్థమని పై దాని తాత్పర్యం. ‘రెండు చేతులూ గాంధీవాన్ని పంక్తి బాణాలు వేయడంలో సమర్థమైనవి గమక, దేవతలలోను, మనుష్యులలోను నాకు నవ్యసాచి అనే ప్రసిద్ధి’ అంటాడు అర్జునుడు.

‘వామం శరీరే నవ్యం స్వాత్

అన నవ్యంతు దక్షిణమ్’

అని అమరసింహాడు—శరీరంలోని ఎడమ భాగం నవ్యమని, దానికి ఎదురుగా వుండేది, అవనవ్యం, దక్షిణమని వ్యుత్పన్నపరవాడు. ఈ తవ్యావశ్య పదాల తర్వాత తర్వాత కొంత చిక్కులు కలిగించినా. నవ్యం పదం వేదంలోను, మమధర్మ శాస్త్రంవంటి స్మృతుల

లోను స్పష్టంగా ఎడమ అణి అర్థంలోనే కనిపిస్తుంది. సుమారు ఉపసీత ప్రాచీన ఆవీతి నివీతాలను నిర్వచిస్తూ,

‘ఉద్భృతే దక్షిణే సేతా
ఉపవీత్య చ్యతే బుధః,
సవ్యే ప్రాచీన ఆవీతి
నివీతి కంఠ సజ్జనే’

2—63

అని స్పష్టపరచాడు. కాని ఎంచుకో ఏమో సవ్యం సరైంది, కుడి అని, అవసవ్యం సరైంది కాదు, వామవార్త అని, అర్థాలు, తర్వాత మారిపోయాయి. అవర్త రాసిన వాటకంలోని ‘ఏకేన సవ్య పాణినా విశిఖ ముత్తాయ కిమాహ రావణః. సాధురే మనుష్య డింభ. సాధు.’ అన్న వాక్యాలలోని సవ్య శబ్దానికి వ్యాఖ్యాత ‘సవ్యపాణినా దక్షిణ హస్తేన’ అని అర్థం చెప్పాడు. సవ్యపసవ్యాల అర్థాల తర్వాతి మార్పు ఏమైనా, మన వివక్ష కవ్యడి శబ్దార్థం కాదు.

కవ్యడి సవ్యపాచి వదానికి అనువాదమన్నది నిస్సందేహమయినప్పటికీ, కవ్యడి అన్నపదానికి ఎడమ చేతిలోను బాణాలు సంధించేవాడు అని అర్థం వుండాలి, వుంటేనే సరైన అనువాద పదమౌతుంది. మరి, కవ్యడి పదాన్ని మన నైఋతుకులు కవ+వడి అని విడదీశారు. కవ పదానికి తెలుగు కన్నడాలలో రెండు, రెండుగా చీలు, పంగచీలు అనే అర్థాలున్నాయి గనుక, కవ+వడి=కవ్యడి కావడంలో ఏలాటి విప్రతిపత్తి లేదు. అర్థంకూడ గురికి జేసెడు దూరంగా సరి పోతున్న వుంది. ఈ అర్థానికి అర్హునుడే చెప్పిన శ్లోకమూ దోహదకారి. కాని, ఇది సవ్యపాచి సమస్త పదంలోని ప్రతిపదానికి అర్థమూ కాదు; అను వాదమూ కాదు. ఎడమచేతిలోను బాణాలు వేసేవాడనీ స్పష్టంగా అర్థం చెప్పినప్పటికీ ఎవరికైనా సంతృప్తి కలుగుతుంది. అందువల్ల—

కవ్యడికి నేను అనుకొన్న వ్యుత్పత్తై సవ్యపాచికి దగ్గరగా కనిపించింది. కవ్ + బడి → కవ్ + వడి → కవ్యడి అయివుంటుందేమోనని నా మనసులో చాల కాలంగా మెదలుతుంది. కవ్, కవి, కవియు అనే క్రియకు కవియు, ఆక్రమించు, ప్రేరించు అనే

అర్థాలున్నాయి. కవియు + బడి → వడి. బడిలోను కలిసేవాడు, బడితోను బాణాలు వేసి కలియబడేవాడు. అని అర్థం చెప్పకోవచ్చు.

మరి, బడి అంటే ఏమిటి? బడి అనే పదానికి ఎడమ అనే అర్థం వుంటే, ఎడమచేతిలోను కవిసే వాడు, తెన్వహండర్ కూడా అని చెప్పకోవచ్చు. కాని తెలుగు నిఘంటువులను చూస్తే, బడి పదానికి ఎడమ అనే అర్థం కనిపించదు. ఎడ, ఎడమ, డా అని తెలుగు లోను, ఎడ, ఎడమ అని కన్నడంలోను వామార్థక వాచకాలు ఉన్నాయి. తమిళంలోను ఎడమ. వామార్థకం, వల, వలను, బల, వల, వలద. అనేవి దక్షిణ వాచకాల, వలలోని లకారం డడయో రభేదంగాను, వకారం వబయో రభేదంగాను మారిందని సరిపెట్టు కన్నా వల బడ—> బడి కావచ్చును గాని, అర్థం మతరామూ కదరదు. ఇంకా మౌన నాకు నిరాశ కలుగలేదు. బడి అనే పదం ఎడమ అనే అర్థంలో ప్రయోగంలో కనిపించింది; సాంబోపిఖ్యానములో సూర్య వర్ణనలో బడి పదం వామార్థకంలో అసం దిగ్ధంగా ప్రయుక్తమయింది.

సీ. ‘హరు బడి కంటికి హరి కుడి కంటికి

మనుచిచ్చ నేవేల్పు మండలంబు
తిమిర శృంగము నాడతేయాద్రి శృంగంబు
గరగతం బేవేల్పు గాఢ గతికి
బదిరెండు రాసుల బహుళార్థ రాసుల
ఫల మీగి యేవేల్పు తెలియ బఱచు
దొగల వాకట్టు సాధువుల వాకట్టును
వర్ధింప నేవేల్పు వలతియయ్యె
జన వెలయు హేళి వన్నినీవనివి తాళి
తుహిన భూధర దంభోళి మహిమశాలి
సర్వము భజించు సత్రాజి దాహ్యయుండు
వరకు కల్యాణ పరిపాక బాంధవమున’

(‘అ. 2—4’)*

నూర్పుడు శివుని బడికన్నుగాను, అనగా

* తెలుగులో హరివంశములు పు. 459.

ఎడమ కన్నుగను, విష్ణువు కుడికన్నుగను వర్ణి
తుడు కావడం పురాణ గాథాజ్ఞా లకు తెలిసిన విషయమే.

ఎడమకు ఈ బడి పదం దొరికింది గదా అని
పొంగిపోతున్న వాకు డాక్టర్ యశోదారెడ్డిగారే నాచన
సోముని ఉత్తర హరివంశంలోని మరొక బడి పదం
చూపి పుణ్యం కట్టుకొన్నారు.

‘అవ్యధపురమ పురుషుం గొనియాడం
దలంచి యత్నాపసోత్తము లిట్ల నిరి.

పన్నగంబుల రాజా బగవాడు గూడి నీ
శయనంబు బయనంబు సంతరింప
దుగ్ధవారాళి కూతురు వాలుగూడి నీ
శరణంబు భరణంబు నవదరింప
తామర పగవాడు దయితుండు గూడి నీ
బడిచూపు కుడిచూపు పరిధరింప
బంధురు చెలికాడు నయిదోడు గూడినీ
యల్లంబు మొల్లంబు మనచరింప
గంపమాన మనోధ్యాన గతులు మాన
కేకతంబున్న మునులకు నేకతంబు
లేక పాడగానవచ్చు నీలీల గాన
నమ్యలేనాట ధన్యులే యంబుజాక్ష

1-119.

తామర పగవాడు—చంద్రుడు బడిచూపుగాను,
— ఎడమ చూపుగాను, తామరదయితుండు— సూర్యుడు
కుడిచూపుగాను ఉన్నవాడు నీవని మునులు కృష్ణుని
స్తుతించారు. కవిత్వయం తర్వాత ప్రామాణికతకు

వరముడైన ఎవని గుణనవాధుని ఈ ప్రయోగం విని
సంత హాయి కలిగింది. ఇది నిఘంటువులకు ఎక్కిక
పోవడం ఎంత దురదృష్టం!

బడి పదానికి ఎడమ అనే అర్థంవున్న ప్రాచీన
ప్రయోగాలనుబట్టి కన్నడి పదం వ్యుత్పత్తి కవ+వడి
కాదని, కవ+బడి అయి ఉంటుందని మనం
భావించవచ్చు. కవ+బడి=ఎడమచేతిలోను కనియు
వాడు, ఎడమచేతిలోను ఆక్రమించేవాడు, బాణాలు
వేసేవాడు అని అర్థం నువ్వుం కావడమేకాక నవ్వసాని
పదానికి వర్తన అనువాద వ్యాయంగాను అవుతుంది.
కవ+బడిలోని బకారం వకారం కావడం, అజ్ఞాపం
వంటి మార్పులు ప్రతి భాషలోను నశాజమైనట్టివే.

ఈ బడి వంటివే కాక హరివంశాది ప్రాచీన
ప్రబంధాల పలుకుబళ్లు నేటికీ నజీవమై పండితు
లను ఆశ్చర్యపకతులను చేసే తెంంగణా జానపదుల
పులకండ పలుకులవంటి పలుకులు, పలుకుబళ్లు
వింటున్న వాకు ఇవన్నీ నిఘంటువులకు ఎక్కిలేదే
అని విచారం కలుగుతుంది. ఇలాంటి వేనవేలు పదాల
పుట్టుపూర్వాలను అలవోకగా తెలుపుతూ వాఙ్మయ
పరిశోధకుల పాలిటి సంచార నిఘంటువైన డాక్టర్
యశోదా రెడ్డిగారికి కృతజ్ఞాజ్ఞీ. ఇలాంటి ఉత్సాహ
శక్తులైన మంచివారిని గురించే ఏ మహానుభావుడో
అన్న ఈ నూక్తిని స్మరిస్తాను:—A good woman
inspires a man, a beautiful woman fasci-
nates him and a sympathetic woman gets
him.

మార్క్సిజానికి కాలదోషం?

బ్రూన్ నెల భారతిలో 'లే', 'విప్లవం వర్తిల్లాలి', 'మహతి' పుస్తకాలమీద నేపథ్యవాసిన సమీక్షకు ఆగస్టు నెల భారతిలో శ్రీ కె. వి. రమణారెడ్డిగారు సమాధానం వ్రాసేరు. సమాధానాలకు సమాధానాలు వ్రాస్తూ పోవడం ఇష్టంలేకపోయినా, మహతి సమీక్షలోపున్న పరిమితుల దృష్ట్యా ఇది వ్రాయవలసి వస్తోంది.

మహతి వ్యాస సంపుటిలో నూరుకుపైగా పుస్తకాలలో శ్రీ రమణారెడ్డిగారి దొకటి. కనక ఆ సమీక్షలో వారి వ్యాసంమీద వాటి ప్రాయం ఇవ్వగలిగేనాని, దానిని సమర్థించుకోగల కారణాలు చూపలేకపోయేమ, విస్తరభీతితో, ఆ లోపాన్ని సరింపుచుకొనే అవకాశం కలిగించిన మిత్రులు శ్రీ రమణారెడ్డికి ధన్యవాదాలు.

వారు తమ సహజ ధోరణిలో వ్రాసిన నిండా పూర్వకాలయిన అసమస్త విషయాలతో నాకు పని లేదు తమ వ్యాసక్రమంలో మార్క్సిజం గురించి వ్రాసినదిగా సాధిమానంగా చెప్పకొన్న వాక్యమే మనకు చర్చనీయం. అదే తీసుకొంటాను.

'మార్క్సిజం ఆధునిక భావ చేతనలో ఒక ప్రధానమైన అంశం. వర్గాలు వాటి మధ్య పుర్వజ ఉన్నంతకాలం మార్క్సిజానికి కాలదోషం వట్టదు.' (మహతి-పుట 76)-అంటారు వారు.

బాగుంది. శ్రామికవర్గ విప్లవం వచ్చి, శ్రామిక వర్గ నియంతృత్వం ఏర్పడి, సోషలిజాన్ని నెల కొల్లుతుందనీ, అది కమ్యూనిజం దశకు అభివృద్ధిపొంది వర్గరహిత సమాజం ఏర్పడుతుందనీ మార్క్సిజం లక్షిస్తోంది. మానవ సమాజం అక్కడ అంతరించదు ఇంకా సాగుతుంది. కాని,

ఆ దశలో మార్క్సిజంయొక్క ప్రమేయం వుండదనీ, దానికి కాలదోషం వడుతుందనీ శ్రీ రమణారెడ్డిగారి అవగాహన. అంటే మార్క్సిజం వర్గ సమాజానికి మాత్రమే పరిమితమైన శాస్త్రం అనుకోవాలి. శస్త్రం సరేసరి!

అయితే మార్క్సు, ఏంగెల్సులు గతి తర్క సూత్రాలను నిర్వచించి, వానిని మానవ సమాజ చరిత్రకు సమన్వయపరచి చూపినప్పుడుగాని, లెనిన్ మొదలైనవారు సమాజ చరిత్రలో వచ్చిన పరిణామాలకు అనుగుణంగా ఆ సిద్ధాంతాలను పరిపుష్టం చేసినప్పుడుగాని తమ శ్రమ అంతా వర్గ సమాజ పరిస్థితులకే పరిమితమనే అభిప్రాయంతో లేరు.

మార్క్సిజం సిద్ధాంతాలు

ఇవి మూడూ : విరుద్ధాంశాల ఏకత్రస్థితి, విరంతర పుర్వణ; పరిమాణాత్మకములయిన క్రమ పరివర్తనలనుంచి. గుణాత్మకమూ, మూలగతమూ నైన మార్పు; విరాక్యత స్థితినికూడా తోసిపుచ్చి శంఖావర్తరూపంలో ఉన్నతస్థాయి నందుకోడం.

ఈ సూత్రాలను గతితర్క సూత్రాలంటున్నారు. ఈ సూత్రాలను మానవ చరిత్రకు మార్క్సి సమన్వయపరచి చూపేరు. దానిని చారిత్రక భౌతిక వాదం అంటున్నారు.

ఈ సూత్రాలు రూపొందించబడినాక ప్రశ్న తిసి, సమాజాన్నీ అరం చేసుకోడం సులభమయింది. అంతవరకు క్రమహీనంగా, అస్తవ్యస్తంగా, గందరగోళంగా పున్న మానవ సమాజ చరిత్రలో అమమూతంగా పున్న సూత్రం దొరికింది. ప్రకృతి, మానవ సమాజం, చరిత్ర నిర్విరోధమైన ఒక

గతి క్రమంలో సాగుతున్నాయని తెలిసింది. ఆ క్రమాన్ని ఎల్లా అర్థం చేసుకోవాలో అవగత మయింది.

సమాజగతిక్రమ సూత్రా అర్థం అమ్యేక మానవుడు ఆ గతిక్రమాన్ని త్వరితపరిచేందుకు పూను కొంటాడు. ఆ పూనికలో అతనికి మార్క్సిజం మార్గదర్శక సూత్రంగా వుంటుంది. 'మార్క్సిజం ఏక కాలంలో శాస్త్రమూ, శస్త్రమూ కాగలుగుతుం' దని శ్రీ రమణారెడ్డిగారు చెప్పిన వాక్యం అసంబద్ధ మేం కాదు. ఆ 'శాస్త్రం' వ్రసక్తి వచ్చేది ఇక్కడ. అయితే మిత్రులు తమ పుత్నాహంలో ఒకటి మరిచి పోకూడదు. ప్రతి వస్తువులోనూ మంచి, చెడ్డ (పర స్పర విరుద్ధ) లక్షణాలు లున్నాయనేది గతి తర్క సూత్రాలలో ఒకటి. శస్త్రానికి వున్నాయి. అది ఆత్మ రక్షణకూ, ఆత్మహత్యకూ, ప్రాణం చంపడానికీ, తీయడానికీ కూడా సమర్థం. మన నేర్పు, పువయో గింపగల శక్తి పట్టి ఆయా లక్షణాలు వ్యక్త మవుతాయి.

మార్క్సిస్టు సూత్రాల్ని సాధనంగా చూస్తే అవి వర్గ సమాజానికి మాత్రమే పరిమితాలు కావని అర్థం చేసుకోగలం. కాని, మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతా నికీ, ఆచరణకూ కూడా భిన్నమైన విధంగా శ్రీ రెడ్డి గారు 'పర్గాలూ వాని మధ్య పుర్వణ పుష్పంతకాలం మార్క్సిజానికి కాలదోషం వస్తోంది' అన్న అభిప్రాయా నికీ ఎందుకు వచ్చేరు? గట్టి కారణమే వుంది.

ఈ సమాధాన వ్యాసంలోనే వారు 'సాయుధ ప్రజాపోరాట' మార్గమే మార్క్సిజం నిర్దేశించినట్లు వ్రాసేరు. వీరు వ్రాసిన 'ఎర్ర పిడికిలి'లో, ఇతరేతర వ్యాసాలలో ఆ నివాదం ప్రతిధ్వనిస్తూంటుంది. 'కసా లాలతో కందక క్రీడలాడగల కఠినర, నెత్తుటితో అత్తరు స్నానంచేసే క్రౌర్యపరత' 'యువతకుండా' అనేది వీరి అభిలాష (ఎర్ర పిడికిలి పుట 50.)

మార్క్సిజం కేవల సాయుధ పోరాటాన్ని, కసాలాలతో కందుక క్రీడల్ని, నెత్తుటితో అత్తరు స్నానాల్ని బోధిస్తూందన్నప్పుడు వర్గ సమాజంలోనే వీనికి గురిచేసినవలసిన వర్గం—శత్రువర్గంవుంటుంది.

వర్గరహిత సమాజం ఏర్పడ్డాక ఎవరిమీద సాయుధ పోరాటం? ఎవరి కసాలాలతో కందుక క్రీడలు? ఎవరి రక్తంలో అత్తరు స్నానం? ఈ కనికీ పాత్ర మయ్యే శత్రువర్గం వుండదే. పెద్దచిక్కు వచ్చి పడింది. మిత్రులు రమణారెడ్డి గారికీ కనకవర్గ సమాజం అంతరించడంతో మార్క్సిజానికి అవసరం తీరిపోతుందన్నారు.

ఎంతో మమకారం పెంచుకొన్న ఆ నివాదాల్ని వదలలేక పోయారు. కనక మార్క్సిజాన్నే వది లేసేరు. అదీ వారి స్థితి.

ఇది ఇంతతో పూర్తి కాలేదు.

1936 రోజుల్లో కమ్యూనిస్టులు (ఆ నాటికి మార్క్సిజాని కింకెవ్వరూ ciam వడెయ్యలేరు) హింసావాదులని, రక్తపిపానులని, కుత్తుక లుత్త రించడం వారి creed అని వ్యతిరేకులు నిందించేవారు మార్క్సిజం పరమోన్నత మానవత్వ సమర్థకమనీ, హింస అహింసలు సాధన మాత్రలేగాని దానిలో ఏ ఒక్క దానినీ తాము creed గా వాచ్ఛకోమనీ కమ్యూ నిస్టుల వాదం.

ఈ నాడు తామే మార్క్సి సిద్ధాంతాలకు అసలయిన వారనులమన్నట్లు మాట్లాడుతున్న శ్రీ రమణారెడ్డిగారు మార్క్సిజానికి శత్రువులైన వారి విని సులువుచేసి పెడుతున్నారు. ప్రజా ప్రదర్శనలూ, పూరేగింపులూ, సమ్మెలూ మొద లైనవి జరిగేటప్పుడు వానితో చేరి కొందరు తమ తీవ్రోత్సాహాన్ని కనబరిచేందుకూ, నిరూపించుకొనేం దుకూ జనాన్ని రెప్పగొట్టడం, రాళ్లు రప్పలు విస రడం వంటి 'విప్లవ' కార్యాలకు పూనుకొంటారు. ఉద్యమాన్ని పక్కదారులకు పట్టించి, మనం తయారూగా లేని సమయంలో శత్రువు మన మీద దెబ్బ తీసి అణచివేసేందుకు అవకాశం కలిగిస్తారు. అల్లాంటి వారంతా 'విజుట్ ప్రావౌటెర్స్' కానక్కర్లేదు. విప్లవోత్సాహవరులే చేసినా పర్యవసానం ఒక్కటే.

మిత్రులు రమణారెడ్డిగారు విప్లవోత్సాహంలో తాము పలికే నివాధాని విమరుకు కొట్టుకుపోయి

మార్క్సిజానికి తప్ప వ్యాఖ్య చేస్తున్నారు. దానిని నిరాకరిస్తున్నారు.

ఇంక వారి సమాధానం ఉత్తరభాగం చూస్తే వారు 'లే' కవులమీద చూపే పామభూతిని అమమానించవలసి వస్తుంది.

ఏమంటే వీరికలోనే శ్రీ శ్రీ అంతవారు ఈ కవితలలో కవిత్వాంశకన్న వస్తువుకు ప్రాధాన్యం వున్నదన్నట్లు చెప్తుంటే వేమ కవిత్వాంశము రాపాడించనా? అన్యాయం లేనిదాన్ని గురించి చర్చించుకు?

ఆత్మ విమర్శకూ, ఆత్మ పరిశీలనకూ తోడ్పడడం వా సమీక్ష లక్ష్యం అన్నా. అది పామభూతి లేకపోవడమా? ఏితమైన ఆలోచన.

పోసే రమణారెడ్డిగారు చదువుల గురించి, ప్రణాళిక గురించి, ఐక్య సంఘటన గురించి లే కవుల అభిప్రాయాలు ఆత్మ విమర్శకాలుగా వున్నాయన్న వా వివరణను వారెక్కడా కాదనలేదు. పైగా, వేరే సంభాషణలలో ఆ విమర్శ ఆలోచించ వలసిందేనన్నట్లు ఎరుగుదును. ప్రైవేట్ చర్చ లిక్కడ అనవసరం. మిత్రులు రమణారెడ్డిగారు వ్రాసిన ఈ సమాధానమే తీసుకొందాం.

నక్కల్పరీ పుద్యమాన్ని మేల్కొంటూ శ్రీ రమణారెడ్డి 'విప్లవం మొదలై అయిదేళ్లయింది....అదింకా ప్రారంభదశలో వుంది....దీర్ఘకాలికమైన పాఠ్యధ ప్రణా పోరాటం ఇది'—అన్నారు.

వారి పుద్దేశం ఏమిటి?

నక్కల్పరీ పుద్యమం రైతాంగంలోవున్న అనంతప్రతిని, వారి ఆశలనూ, ఆశయాలనూ విస్మయనరూపంలో కనబరచింది. ఇలాంటి విశ్మయ నలు అనేక రూపాలలో చరిత్ర తెలిసినప్పటినుంచీ వస్తున్నాయి. గత పాతిక ముప్పయ్యేళ్ల లోపున ఆ విధంగా వచ్చిన 'తేభాగా' పుద్యమం తెలంగాణ రైతాంగం తిరుగుబాటు చాలా ప్రసిద్ధి కెక్కియి.

ఆ చరిత్రను తుడిచివేసి, నక్కల్పరీ పుద్యమాన్ని చరిత్ర హీనం చెయ్యడం ఆ పుద్యమానికే

అవతిష్ఠి అనే మాట అటుంచుదాం. చరిత్ర పోరాట అనుభవాలను నిరాకరించి, దానికి అవకాశం చెయ్యడమే అవుతుంది. మార్క్సిజాన్ని శస్త్రంగా వుపయోగించడం అంటే ఇల్లా కాదు. ఇది ఆత్మహత్యకు దారి గాని.

రెండోది—భారతదేశం అన్ని రాష్ట్రాలలోనూ ప్రజలు తమ పరిస్థితులు బాగుపరచుకొనేందుకూ, ఉన్నత సోషలిస్టు సమాజ నిర్మాణంకోసమూ పోరాటాలు జరుపుతున్నారు. వానిలో నక్కల్పరీ పుద్యమం ఒక భాగం.

ప్రపంచం మొత్తంమీద ప్రజానీకం విముక్తి కోసం, సోషలిజం—కమ్యూనిజంకోసం జరుపుతున్న పోరాటాలలో మన దేశ ప్రజలది అంతర్భాగం.

ఈ విధంగా నక్కల్పరీ పుద్యమానికి జాతీయ, అంతర్జాతీయ ప్రజా పోరాటాలలో వున్న అవినాభావ సంబంధాన్ని నిరాకరించడం 'లే' కవుల కవితలలో వాకు కనబడలేదు. పైగా వీరికలో శ్రీ శ్రీ 'ధనస్యస్య వ్యవస్థ మరణ వేదన పడుతున్నదేగాని ఇంకా వచ్చి పోలేద'నీ, మన ప్రభుత్వం...ఉన్న అధికారాన్ని నిలుపుకో చూస్తున్నద'నీ వ్రాస్తూ 'లే' కవుల ఆలోచనలకు ప్రపంచ రాజకీయాలతోనూ, దేశం మొత్తం మీద ప్రజల పోరాటాలతోనూ గల సంబంధాన్ని చెప్ప ప్రయత్నించేరు.

అందుచేతనే 'లే' కవులమీద శ్రీ రమణారెడ్డిగారు చూపుతున్న పామభూతిని అమమానించాంనడం !

ఇంక ఒక్క మాట, 'మావో ఆలోచనా విధానం మాత్రమే మార్క్సిజం' అనే విషయంలో శ్రీ రమణారెడ్డిగారి అభిప్రాయాలూ, వా అభిప్రాయాలూ ఏకీభవించవు. అయినా 'వా అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించని వారంతా వా శత్రువులే' అనుకోలేను. మిత్రులు రమణారెడ్డిగారనుకుంటారు. సంస్కార వైవిధ్యం ! అందుకు వేమ వారిని నింధించను.

—'అనంత'

గ్రంథవిమర్శలు

శ్రీ పర్యత పురాణము

తెలుగుదేశము త్రిలింగ క్షేత్రము. శ్రీశైలము దాక్ష్ణారామము, కాశ్యపరము—అను నీ మూడు క్షేత్రములలో ఆదియైన శ్రీ శైలక్షేత్ర మాహాత్యమును తెలుపునది శ్రీ పర్యత పురాణము — అందువలననే 'దీనికి 'శ్రీశైల ఖండము' అను నామాంతరము గలదు.

శ్రీ పర్యత పురాణమును నీ ప్రబంధమును రచించిన కవి నాగులూటి శేషనాధుడు. ఈతడు రాయల యుగమునకు ముందువాడైనను, నీతడు కవుల చరిత్ర తెక్కినను, ఈతని కృతి సాహిత్య లోకమున వ్యాప్తిగాలేదు. వాఙ్మయ పరిశోధకులును నీ గ్రంథము నంతగా నెఱుగరు.

ఇట్టి సందర్భములో నీ గ్రంథమును ప్రచురించి ఆంధ్ర లోకమున కందజేసిన ప్రకాశకులగు— జ్యూనిర్ బుక్ హౌస్ (గుంటూరు) వారభివంద నీయులు.

ప్రచురణ కర్తలిట్టి ప్రాచీన కావ్యమును ప్రకటించునప్పుడీ కావ్యోత్కర్షను విశదీకరించు, విపుల పీఠికతో దీనిని వెలయింపవలసి యుండెను. వారట్లు చేయలేదు సరిగదా— 'విజ్ఞానము' అను పేరితో రెండు పుటలీ గ్రంథమునుగూర్చి కవిని గూర్చి వ్రాసియున్నారు. అందైన నొక పుటక్షేత్ర ప్రశంసయే.

పూర్వకవికృత ప్రబంధములను ముద్రించు వపుడు ప్రబంధము, తాళవ్రత మాతృకనుండి వ్రాయబడిన ప్రతినిబట్టి ముద్రితమైనదో, లేక, పూర్వ ముద్రిత ప్రతిసాహిత్యమున ముద్రితమైనదో తెలుపవలసిన బాధ్యత ప్రచురణ కర్తలకు గలదు. కాని ప్రస్తుత ప్రచురణ కర్తలీ బాధ్యతను గుఱియించి

నట్లు కావరాదు—ఆ పైగా వారిట్లు వ్రాసినారు. 'శ్రీ పర్యత పురాణమింతకాలము అముద్రితమై యుండుటచే మేము దీనిని భక్తిశ్రద్ధలతో ముద్రించి ఆంధ్ర మహాజనుల కరకమలములందుంచుచున్నాము. శ్రద్ధాభక్తులతో లోకము దీనిని స్వీకరించుగాక.'

పై వాక్యములలో 'శ్రీ పర్యత పురాణ మింత కాలము ముద్రితము అను మాట సుతరాము అనంగ తము. ఈ శ్రీ పర్యత పురాణము—

శ్రీశైల దేవస్థానమువారు ప్రచురించిన 'శ్రీశైల ప్రభ' అను మాన వ్రతకయందు (1966-1968) ప్రతి నెల ధారావాహికగా ముద్రితమై పూర్తియైనది. ఇప్పుడు ప్రకటితమైన గ్రంథము తూ చా తప్పక— శ్రీశైల ప్రభలో ప్రకటితమైనదే కాని వేఱు కాదు. అట్టిచో ప్రకాశకులు తమ విజ్ఞానములో నీ విషయ మెందులకు లోకమున వెల్లడింపలేదో దురూహ్యముగా మన్నది.

శ్రీశైల దేవస్థానము ప్రభుత్వ సంస్థ—అట్టి ప్రభుత్వ సంస్థ పక్షమున ప్రకటితమైన వ్రతకలో వెలువడిన గ్రంథమును, శ్రీశైల దేవస్థానమువారే స్వయముగా ప్రకటింపవలసియుండెను. వా రెట్లెందులకు చేయలేదో, ఆ కారణము మనకు తెలియదు. ఒకవేళ శ్రీశైల దేవస్థానమువారే హేతువుచేతనో ప్రకటింపక, ప్రస్తుత ప్రకాశకులకు గ్రంథ రూపమున వెలువరించుట కమజ్జ యిచ్చిన— ప్రకాశకుల యమజ్జను— నీ విజ్ఞానముననో, లేక వేఱుగానో, ముద్రించి పాఠక లోకమునకు తెలియపఱచవలసి యుండెను. కాని ప్రకాశకు లట్లును చేయలేదు. ఇందువలన నీ గ్రంథ ప్రచురణ సందేహమున కవకాశ మిచ్చుచున్నది. ప్రకాశకులు సందేహ వివారణ మొనర్తురు గాక.

పూర్వ ముద్రణము

(ప్రకాశకులు పరిశీలించలేదు గాన - శ్రీశైల ప్రభలో ప్రకటింపబడుటకు పూర్వము చాలాకాలము క్రిందటనే—యిది ముద్రితమైనది. దాని ముఖ ప్రతి మిది.

శ్రీ వర్వత పురాణము

అను

శ్రీశైల ఖండము

అష్టభాషా కవితా విశారదులగు

శ్రీ నాగులూటి శేషనాథార్య ప్రసీతము

ఇది

బొగ్గరపు చెన్నయగారిచే

శైవరత్నాకర ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడినది

మదరాసు

1888.

అనగా శ్రీశైల ప్రభలో ప్రకటితమగుట కెనుబడేందు ముందుగానే ముద్రితమైనది.

గ్రంథ పరిష్కరణము

పై విషయము తెలుపును— ఏదో ఒక ప్రాచీన ప్రబంధము వెలుగులోనికి వచ్చినది గదామని సంతసితమన్న నదియు సమకూడలేదు—3 వ పుట కవితా ప్రశంసలో, పూర్వ ముద్రణముగఁగన్న యీ క్రింది పద్యములేదు.

శా. చేతఁబుక్కిక యందునిల్చి, కళలం

జేకూరి శాస్త్రోదక

వ్రాతంబక్షరమూర్తి మౌక్తికములై

వర్ణిల్లుదున్ నత్రభు

భ్యాతోపేత గుణ ప్రయుక్త సద లం

కారాంగ హారాళిగా

రీతిన్ పత్కవిగూర్చ వేర్పును బుధ

క్రేజీఃశాగంబునన్

ఇక నిందు స్థానముగా గనవచ్చు యతి ప్రాసగణ భంగములను జూడుదు.

యతిభంగములు

పుట

31

105

107

130

152

160

161

145

పంక్తి

5

11

12

17

23

2

5

12

'నీ వింక గణాభిలోప నాక
లెక్కునుగా'

భవత్యోప చారుడై నెరు

గును-నైతిని

గుంధిల్లు బిల్వభూజంబు

క్రింద

జిహ్వలము లేక మర్ద్దింతు

విష్ణుములను

గనుగొని వీరాగ్రదణ్యుండు

శ్రీగిరితాపన జనభాస్వరమని

కు కలాఘంబుద చనా

సమీరమని

నిత్యాత్ముక కదళి తపోధన

వరుల్పల్కుక పారంగతుల్

ప్రాస భంగములు

పుట 131. చివరి పద్యము.

ఉ. పొందుచు బుగ్గలింపుచు

నభోగతి దాటుచు మీటి పాటుచున్

మ్రోగుచు నాపులింపుచును

మూల్గుచు మీనము లోరగించి తా

నంగము పాచి నిల్చి యలి కాగము

నుక్కుడ వార మార్పుచున్

ముంగల జిహ్వ పాగ నిడి

మూతులు వాకుచు హత్తరింపుచున్

పుట 148. 3 వ పద్యము.

క. తెలిసిరును తలిరాకును

బరి క్రొవ్విరితేనే దోంగుపాడి నెత్తాపుల్

1. పద్యములకు సంఖ్యలు లేనందున పుట సంఖ్య యాయబడినది. పద్యములకు సంఖ్యలు లేవు. అంతేకాదు క. చ. ఉ. సీ. మ. శా. మున్నగు ఛంద స్సంజ్ఞలుకూడలేవు.

చిలికింప కమ్మ తెమ్మెర
లలరులపైఁ దేటి దాట లావిన వరసేన్.

ఇందు ప్రాస భంగము, రెండవ పాదమున యతి భంగము గలవు.

గణ భంగములు

పుట 145. 4 వ పద్యము.

కందము 4 వ పాదము.

‘ద్రాక్షామాకందకుంద తరు భవనముల్’

|| 148. 2 వ పద్యము.

కందము 3 వ పాదము

‘దారక తత్త్వ మహత్వముచే’

|| 151. 5 వ పద్యము శార్దూలము 4 వ పాదము.

భీరజ్ఞాన కలా కళావముల

బృభింతున్ ప్రతాపిస్తుతిన్

|| 154. 3 వ పద్యము గీతము మొదటి పాదము.

సాధకుం దవలఁ గల్గొక్తి జనము చెసి

|| 157. 4 వ పద్యము సీసము మొదటి పాదము.

‘శ్రీ గిరిపై జన్మశేఖరి లీలా వి

రాంబు లశ్వమేధా ధ్వరములు’

అందే—3 వ పాదముయంది

కాదీశు సమర్పణములు చేయు.

స్థాతీపురాక న్యాయమున కొన్నిమాత్రమే చూపితిని.

ముద్రణ దోషములు

పుట 105 మోహినియను జగంబును చూచుట.

ఈ శీర్షిక క్రింద పద్యమున

చ. ఎదురుగ మోహిని గజముపెచ్చి పద్య మున గజము—అని యుండగా మీద జగము.

పుట 145 18 వం.

వటుపులతో వేదభాష్య వాక్యార్థంబుల్

వాక్యార్థంబుల్ అని యుండవలెను.

అదే పుట 24 వం.

ఏటి కంధర పహారమిచ్చిన పిదపన్

ఏటి కంధరుపహార మిచ్చిన పిదపన్

అని యుండవలెను. మచ్చునకు కొన్ని మాత్రమే చూపితిని.

కావ్యకర్త శేషనాథుడు

విజ్ఞానమున సీతవిగూర్చి యిట్లు కలదు.

‘క్రీ. శ. 1560 ప్రాంతముల వర్తిల్లిన శ్రీ వాగలూటి శేషనాథార్యకవి ఈ మహాత్మ్య గ్రంథ మును మనోహరముగా రచించినాడు. పెదపాటి జగ్గన్న ప్రబంధ రత్నాకరములో నీ కవి పద్యము లుదాహరించి నాడు. భద్రకవి, లింగకవి ఈతనిని పూర్వకవిగా స్తుతించినారు.’

ఈ వాక్యములన్నియు నసంబద్ధములు.

(1) ఈతడు క్రీ. శ. 1560 ప్రాంతము వాడుకాడు. ఇతడు క్రీ. శ. 1500 లకు ముందు వాడని యిప్పటికి ముచ్చది యేదేండ్ల క్రిందట ‘నాగు లూటి శేషనాథుడు’ అను నా వ్యాసమున నిర్ణయించి యున్నాను.²

(2) ప్రబంధ రత్నాకరములో పెదపాటి జగ్గన్నకవి పద్యము లుదాహరించినాడు—అని బహు వచనము గలదు. అది తప్పు—పెదపాటి జగ్గన్న యువా హరించినది ఒక్కపద్యము మాత్రమే—ఆ పద్యమిది.

ఉ. తత్తటపిటుల్ నిరులు దద్దయు

మాన్వగంజాలు కమ్మ ను

వైతున వేల్పు మూకలకు

విందులు వెట్టెడు కమ్మ దమ్మియున్

మొత్తము నత్తలచ్చికిని

మున్నగం బుట్టిన ముద్దుపట్టిమే

వెత్తిలంజాచు కమ్మగల

యెట్టిడి వేలుపు గొల్తు విచ్చలున్

(ప్రబంధ రత్నావళి 135 పుట.)

2. భారతి జూన్—1938.

గ్రంథవిమర్శ

ఈ పద్య మీ గ్రంథమున వవతారికలో 5 వ పద్యము.

(3) భద్రకవి లింగకవి ఈతని పూర్వకవిగా స్తుతించినారు. ఇది తప్పే - భద్రకవి-లింగకవి యమ కవు లిరువురు కారు. భద్రకవి-లింగకవియను నత డొక్కడే. అతడు సానందోపాఖ్యానము అను ద్విపద కృతిలో శేషనాథుని స్తుతించినాడు. దీనినిబట్టి ప్రకాశకుం కెవరో తెలిసినది విమర్శింపక యట్లే విశ్వానవమున చేర్చినట్లు తోచుచున్నది.

శ్రీ పర్వత పురాణ కావ్య విశిష్టత

శ్రీ పర్వత పురాణము ప్రశస్తతరమైన కృతి. కమనీయమైన కవితా రచన గలది. అంతేగాక వేఱొక ప్రత్యేకతకూడ దీనికి గలదు. ఇది పాల్కురికి సోమ నాథుని పండితారాధ్య చరిత్రయందలి పర్వత ప్రకరణము ద్విపదకు పద్యానువాదము-మచ్చునకీ క్రింది వచనలు ద్విపదలు చూడుడు.

పుట. 14 వ. కుంభనంభవునిచేతఁ జర్చింప బడిన వింధ్యాదిదర్శించెఁగ, గోవిందునిచేత నెత్తంగ బడిన మందరంబు సుందరఁబెంత, రావణాసురోత్పాటించెన కైలాసంబు విలాసంబెంత, జలజాత మరీచికలకుం గాక యనలు వారించు హిమవత్పర్వతంబు గర్వంబెఁగ, ర్చరంబైన గర్వంబుననా విర్బవించిన మిత్ర లేఱం బణగించు నస్తాచలము శస్తంబెంత, చందన నందోహంబు దిక్కుదక్కిన వృక్షంబుల నోలయని మలయ భూధరంబు మహత్త్వంబెంత'-

పండితారాధ్యచరిత్ర-ద్వి-పర్వత ప్రకరణము.

ద్వి. భంగించి కుంభనంభవుడు మున్నొక్క గుంగిన వింధ్యాంధ్ర గురుత దానెంత తూలి రావణుని చేతులమానబడిన కైలాస పర్వత గాంధీర్యమెంత కమరవైరుచులకాకకు నశియించు హిమవన్నగంబు మహిష్మత యెంత

తలన చందనము నేదక్క కావ్వంబు గలుగని మలయవగంబు పెంపెంత-
కడుపు పొచ్చిన మిత్రు ఘనతన లేఱ మడగించు నస్త్రాదియాధిక్యమెంత'

శ్రీనాథమహాకవి
పండితారాధ్య చరిత్ర
ద్విపదానువాదము

శేషనాథునికన్న ముందు శ్రీనాథమహాకవి పండితారాధ్య చరిత్రము పద్యకావ్యముగా రచియించినట్లు వైషధమున గలదు.

క. జగము మతివంగఁ జెప్పితి
ప్రెగడయ్యకు వాయుమంగుఁ బెద్దనకుఁ గృతుల్
నిగమార్త పార నంగనా
మగునయ్యారాధ్య చరిత్ర మాదిగఁ బెక్కుల్
(1-26)

ఇవలతారాధ్య చరిత్రయనగా పండితారాధ్య చరిత్ర. శ్రీనాథుడు తన పద్యకృతిలో పాల్కురికి సోమనాథుని ద్విపదలనే యథాతథముగా పాదిగించినాడని పిడు వర్తి బనవన చెప్పినాడు. కాని శ్రీనాథుని పద్యకృతి లభ్యము కాలేదు. ఈ శేషనాథుని పర్వత పురాణము సావధానముగా బరిశీలించిన-నాతడు శ్రీనాథుని గ్రంథము ననుసరించనట్లు తోచుచున్నది.

పుట 13. సీ. సాతాళగంగా కుంభ పీచిచ్చటా
ఘూర్ణిత బ్రహ్మాండ గోళకంబు

ఉ ప యో గ క ర మై న సరికొత్త గ్రంథములు

వ్యవసాయము-పిడి-కోళ్ల పెంచకము-అడవులు-
తొటపని-యింజనరింగి-నైద్యము-వివిధ సాంకేతిక
విషయములపై గ్రంథములు గలవు. కేటలాగు ఉచితము.
ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.

N. K. PAUL & SONS,
P. B. No. 12202, Calcutta-5.

విశ్వవిశ్వంభరా విర్భావ నిర్భావ
మండల శ్రీ కర్ణ కుండలంబు
భాస్వత్ ప్రజేంద్రన సాషణ వాలులా
జ్యోతిస్తటి ప్రభా శోభితంబు
దీపిత త్రిభువన తీర్థముక్తానల
ప్రద్యూత కారణ భువనరాశి

గీ. పారదా మృతకుండికా స్పర్శవేది
సర్వనంజీవనీ మహాషధ వితాన
పుణ్యసావన కానరాద్యుత మాతృత్వ
పలద మహిమోన్నతంబు శ్రీవర్చతంబు.

ఈ సీనవద్యపు నడక అచ్చముగా శ్రీ నాథునిదే.

పుట 26. క. మలహరు గుడి గోమయమున
నలికిన మర్మ్యండు నలుకనట కన్నారీ
మలయజ పంకము దివి ష
జ్జల జాతులలోచనా కుడద్వయ వీధిన్

ఇట్టి భావన శ్రీ నాథుని జన్మ పాక్కు.

కావ్యమున—‘అఘమర్షణ స్నానము’ — ‘నడకు
గుబ్బలి రావవారు’ మొదలగు పదబంధములను బట్టి
చూడగా శేషనాథునికి నేడు లభ్యము కాని శ్రీనాథుని
పండితారాధ్య చరిత్రము లభించియుండెనా అను సందే
హము గలుగుచున్నది.

శేషనాథుని శ్రీ పర్యత పురాణము—సుపరిష్కృత
ముగా సంకీర్తన ముద్రణమున్న శ్రీనాథుని పండితా
రాధ్య చరిత్ర కృతిలోని కొంత భాగమైన లభ్యమగు
నని చెప్పవచ్చును. ప్రచురణ కర్త అట్టి—సంస్కరణ
ముద్రణమును విపుల వీరికా వ్యాఖ్యానములతో వెల
యించిన శ్రీశైల క్షేత్ర మాహాత్య మాండ్రులకు
కరతలాపక మగును.

మైలార దేవ

తెలుగు సాహిత్యమున పౌరాణిక దేవతలను
గూర్చియేగాని, చారిత్రక కాలమునాటి దేవతలను
గూర్చి పరిశ్రమ జరుగలేదు. అట్టి చారిత్రక కాల
మున ప్రసిద్ధి కెక్కిన దేవతలలో నొకడైన మైలార
దేవునిగూర్చిన పరిశోధన గ్రంథమీ మైలారదేవ.

ప్రథమముగానీ మైలారదేవునిగూర్చి పరి
చయము చేసినది క్రీడాభిరామము—అందోరుగంటిని
నెలకొనియున్న ‘శనివారసిద్ధి’ నజ్జన పారిజాతము
నైన మైలారదేవుని ఉత్సవ విశేషములలో—మైలారి
వీరభటుశెట్టి సాహస కృత్యములు చేయువారో—యిట్లు
వర్ణితమైనది.

సీ. అజజన ముండునెట్టిని చండమల్లెల
చోద్యంపు గుండలు చొచ్చువారు
కరవాడి యులుగులర గనవ పాతర్లలో
మట్టిచేరులుగోసే యులుకువారు
గాలపుర గొంకిర గంకాళ చర్మము గ్రుచ్చి
ఉడువీధి నుయ్యెల లూరగువారు
కటికి హాన్వాళంబు గండకత్తెర వట్టి
మిసిమింతులును గాక మింగువారు

గీ. నందులను నారనంబులు నలుపువారు
యెడమ కుడిచేత నారతు లిచ్చువారు
సాహసము మూర్తిగొప్ప నరణి వారు
దీర హృదయులు మైలార వీరభటులు

కాకతీయుల రాజధానియైన ఓరుగంటియందే
గాక, ఓరుగల్లు ప్రాంతముననున్న అయ్యనవోలులో
నొక మైలార దేవాలయమున్నట్లు, రేచెర్ల పంశీయు
డైన—అనసోతానాయని అయ్యనవోలు శాసనము
తెలుపుచున్నది.

‘శ్రీ సింగమనాయని అనసోతానాయనిం గారు,
ఓరుగల్లు భువనగిరి, రాజకొండ, సింగపురము మొద
లైన తెనుంగుదేశ మా చంద్రతార ముత్తరోతరాభి
వృద్ధిగాను ధర్మరాజ్యము వీయుచును, దిగ్విజయ
యాత్ర ప్రసంగనను అయ్యనవోలి తీర్థస్వామి
యైన మైలారదేవరను దర్శించి’ ఈ శాసన కాలము
క్రీ. శ. 1369.

పై వివరములను బట్టి మైలారదేవుడు—కాక
తీయుల కాలమున—క్రైస్తవ శకము, పదమూడవ శతా
బ్దమున—ప్రసిద్ధ దైవముగా నుండెనని తెలియు
చున్నది.

గ్రంథవిమర్శలు

ఈ 'మైలార' అను పదము కూడ—కాకతీయుల కాలము వెనుక—రెడ్డిరాజుల కాలమున—గవ్వట్టుచున్నది. శ్రీనాథునికి దినవెచ్చ మొనగిన దాత పంట మైలారురెడ్డి.

ఇట్లున్నను మైలార శబ్దము (క్రీ. శ. 1190 ప్రాంతమువాడైన పాల్కురికి సోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రలో కానవచ్చుచున్నది.³

ఈశ్వరుడు మాదిగవాని వేషము వేసికొని సూరసానమ్మ యను బ్రాహ్మణ భక్తురాలా లాతని చర్చించినపు డగ్రహారములోని బ్రాహ్మణులాలెను చుట్టు ముట్టుటకు వితర బ్రాహ్మణులను పిలుచు సందర్భమున—

ఓరోరి మైలారి, ఓరి యగ్గెన్న
ఓరోరి కూడెన, ఓరోరి జన్న...
.....
.....కేశ
భట్టును, మైలార భట్టుపాద్యారు
భట్టును.....

అని మైలార నామము గానవచ్చుచున్నది. విశేష మేమనగా మైలారుడను దేవుని పేరు—బ్రాహ్మణులు ధరించెడివారు.

వేములరాడ భీమకవి కాలమున — (క్రీ. శ. 1160 మైలమ భీమన యను ప్రసిద్ధ సామంతరాజు కలడు. ఈ మైలమ—శబ్ద వ్యుత్పత్తి తెలియరాలేదు. 'మైలారమ్మ'—అను దేవతయే మైలమగా పరిణమించి యుండునని తలంచుచున్నాను. ఇంకను పరిశోధన చేయవలెను. దీనిని బట్టి క్రైస్తవ శకము పదవ శతాబ్దినుండి—మైలార దేవుడు పూజల నందుచున్నట్లు నిశ్చయింపవచ్చును.

ఈ గ్రంథమున మైలార దేవునిగూర్చియే గాక కాకతమ్మ—కాకతిశక్తి—ఎల్లారమ్మ—ఏకవీరమున్నగు శక్తి దేవతల విషయమై అనేకాద్యుతాంశములు వెల్లడి చేయబడినవి. కేవలము చారిత్రకముగనే కాక, శిల్పశాస్త్ర దృష్టి, ఈ దేవతల పుట్టు

పూర్వోత్తములు—గవేషణము చేయుట ప్రశంసనీయమైనది.

ఈ కాలమున క్రోడీకరణ విధానమేతప్ప పరిశోధనలో మాలికమైన మార్గము త్రొక్కినవారు (వేళ్లపై లెక్కపెట్టదగినవారు మాత్రమే. అట్టి వారిలో పేర్కొనదగినవారు ప్రస్తుత గ్రంథకర్తలు శ్రీ జి. ఆర్. పర్యగారు. వీరిది నిర్దిష్ట పరిశ్రమ.

గోడే వేంకట జగ్గారావు—

గోడే నారాయణ గజపతి రావు

విశాఖపట్టణమున కడచిన శతాబ్దమున ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విజ్ఞాన సమన్వయము గావించిన జవాందారులు గోడే వంశీయులునైన యిరువురనిగూర్చి యీ గ్రంథమున దెలుపబడుట యెంతయు నభినందింపదగినది. గోడే వేంకట జగ్గారావుగారు (క్రీ. శ. 1846 లోనే విశాఖపట్టణమున — నక్షత్ర శోధనశాల (Observatory) స్థాపించిన విజ్ఞానవేత్త. ఆంగ్ల భాషలో రచనచేసిన ప్రథమ భారతీయులు తెలుగు వారిరువురిలో జగ్గారావు గారొకరు. ఖగోళశాస్త్రము విషయమై వ్రాసిన వ్యాసములు Madras Journal of literature & Science అనుప్రతిక మొదటి సంపుటము. (క్రీ. శ. 1820) లో గలవు.

గోడే నారాయణ గజపతిరావుగారు హైందవ మత విద్వాంసులై హైందవ సంస్కృతిని పునరుద్ధరించినారు. వీరు కట్టించిన హిందూ పఠశాలందరము నేటికిని విశాఖపట్టణమున గలదు. వీరు గ్రంథ రచన చేసిరి. సాహిత్య ప్రయులు. తిరువతి వేంకటకవులు—

'సంగర శక్తిలేదు, వ్యవసాయము
సేయుట సున్న, సంతలో
నంగడివైచి యమ్ముకొను టప్పటికన్న
పాళక్కి చక్కగా
బొంగు బుజాన నైచికొని
పోయెద మెక్కడికైన ముష్టి చెం

3. పండితారాధ్య చరిత్ర—దీక్షా ప్రకరణము—సూరసానమ్మ కథ.

బుం గొనిపెట్టు మొక్కటి
యమోఘము మాకది దంతిరాల్లాప్తా'

అని చెప్పిన పద్యవీరాతని గూర్చినదే.

దంతి రాల్లాప్తా డవగా వారాయణ గజవతిరాజు.

గోడేవారి సంస్కృతాంధ్ర భాషాసేవ అత్యంత ప్రశంసనీయమైనది. యావద్భారత వర్షమున ప్రథమ మున ఆకాశాదిగా సంస్కృత నిఘంటువును తయారు చేయించినది గోడే సూర్యప్రకాశరావుగారు.

ఇట్టి గోడే వంశీయులను గూర్చి గాని వారి వైజ్ఞానిక సాహిత్యసేవను గూర్చి గాని చూచినాటి వారికి పరిచితము కాదు. వారిని గూర్చి ప్రత్యేకముగా వ్రాయ దగినంత గ్రంథ సామగ్రి యున్నది.

శ్రీ వర్మగారు గోడే వంశీయుల చరిత్ర వ్రాసి ఆంధ్ర లోకమున కర్పింతురు గాక—

ఓరుగంటి చరిత్రము

'వరంగలు' అని నేడు వ్యవహారములోనున్న పట్టణము పూర్వకాలములో 'ఓరుగల్లు' అమనది. ఇది కాకతీయులకు రాజధానియై, వారి కాలమున మహావైభవముతో విరాజిల్లి ఆంధ్రదేశముననే గాక దక్షిణ భారతమున నొక ప్రసిద్ధి కెక్కిన నగరముగా నుండెడిది. ఓరుగల్లును గూర్చిన విపుల వర్ణన— ఏకామ్రనాథుని ప్రతాపచరిత్ర యందును, వల్లభ రాయని క్రీడాభిరామమునందును గలవు. తెలుగు సాహిత్యమున క్రీ. శ. 1250 మండి ఓరుగల్లు ప్రస్తావన గలదు. అందు ఓరుగల్లు ఏకశిలా నగర ముగా పేర్కొనబడినది. ఓరుగల్లునకు సంబంధించిన సంస్కృత శాసనములలో నిది—ఏకశిలా నగరము అనియే పేర్కొనబడినది.

ఓరుగంటి చరిత్ర—అను నీ గ్రంథమున—128 పుటలు గలవు. 32 పుటల యమబంధము లున్నవి. అయితే—ఈ 160 పుటలలోను—ఓరుగంటి చరిత్ర అను పేరు సార్థకము చేయు విషయ మొక్కటియు గానరాలేదు. చూడు డిందలి విషయములు—శీర్షికలు.

1. ఆధారములు.
2. చరిత్ర పూర్వ రంగము.
3. పూర్వ పోరాట ప్రయత్నములు.
4. ఇందులూరి అన్నయమంత్రి—కొలని రుద్ర దేవుడు.
5. ఓరుగంటి హద్దులు—సహరాజ్యములు.
6. కావయ నాయకుడు—బహమనీ రాజ్యవ తరణ.
7. బహమనీ సుల్తానులు—అమిత్ర చర్యలు.
8. తూర్పు కోస్తా—భక్తిరాజు వ్యవహారములు.
9. కావయ నాయకుడు—రెడ్డిరాజులు.
10. కావయ నాయకుడు—రాచకొండ ప్రభువులు.
11. అనైక్యత—దాని వరిణామములు.
12. విదేశీ దండయాత్రలు—కొన్ని ముఖ్యం శములు.

పై శీర్షికలను బట్టి—యీ గ్రంథమున ఆంధ్ర దేశ చరిత్రయే యున్నది గాని—ఓరుగల్లును గూర్చి ప్రత్యేకముగా వేమియు లేదని వ్యక్తము కాకమానదు— ఓరుగంటి పరిహద్దులు సహరాజ్యములు — అన్న శీర్షికలో ఓరుగల్లు పట్టణమెన్నడు విర్మాణము గావించబడినది? ఆ పట్టణ వివరమెట్టిది? కాక తీయులవెనుక వే యే రాజులు ఓరుగల్లు పాలించిరి? అన్న విషయము లేమియు లేవు—ఇంతేకాదు—తక్కిన శీర్షికలలోను—ఓరుగంటి చరిత్రకు సంబంధించిన మునునూరి ప్రాంతము, కావనాయకులు—సింగమ నాయ కుని విషయముదక్క తక్కిన వన్నియు ఓరుగంటికి సంబంధించినవిగానే కావు —

రెడ్డిరాజులలో మొదటివాడైన ప్రాంతమునేనూ రెడ్డి గూర్చి—42 మండి 62—20 పుటలున్నవి— ఇట్లే—పీఠ కంపిలిరాయలు—అర్విటి సోమరాజు పారి హరరాయలు బుక్కరాయలు అనువారలను గూర్చి— మఱి 14 పుటలున్నవి—వీనికిని ఓరుగల్లు చరిత్రకు సంబంధమేమి?

ఇక అఘబంధమున—పిల్లలమఱి రేవెల్లరెడ్డి

సేనానుల వంశవృక్షము-ఆరేంటి రాజుల వృక్షము-
రెడ్డిరాజుల వంశవృక్షము, విజయనగర భూపతులు-
బహుమనీ మల్తాసులు, బిరుదుగద్యము 20 పుటలలో
నుదాహరింపబడినవి. వీనికి ఓరుగంటి చరిత్రతో
నేమూతము సంబంధము లేదు-గ్రంథకర్తలు వీని
నుదాహరించుటలో ప్రయోజనమేమియో దురూహ్యము-

ఈ గ్రంథమున కాకతీయ పాత్రావస్థ వర్ణనా
సంతరమున ఓరుగల్లు-ముస్లిముల హస్తగతమైన
వెనుక-ఆంధ్రదేశమున-సుసుమారి ప్రాయ కావయ
నాయకుల మూలమున దేశమెట్లు స్వతంత్రత పొంది
నది తెలుపుటకు ప్రయత్నము కావించబడినది. అందుచే
నిది ఓరుగంటి ప్రత్యేక చరిత్రకాదు. ఈ స్వాతంత్ర్య
పరమమున-ప్రాయ వేమారెడ్డి-హరిహర రాయ
బుక్కరాయలు-భాగ్యములని - ఒక్క వాక్యములో
చెప్పదగిన దానిని-పుటలకొద్దీ పెంచుటచే-ఓరుగంటిని
గూర్చి చర్చించవలసిన విషయములన్నియు నిండు
పూర్తిగా లోపించినవి-

శాసనములు

గ్రంథకర్తలు తమ గ్రంథరచన కారముగా
14 శాసనములను పేర్కొన్నారు. వీనిలో ప్రాయ
నాయకుని విలస తామశాసనము - పూర్తిగాను,
కావయ నాయకుని ప్రాయశాసనము-అని తల్లి
కలుగజేరు శాసనము కొంత భాగమును అనుబంధమున
నియబడినవి. కాని యీ వందర్శమున ఓరుగంటి చరి
త్రకే కాక, ఆంధ్రదేశ చరిత్రకు ముఖ్యమైన-

షీతాబుఖాను-

వరంగల్లు శిలా శాసనము క్రీ. శ. 1504.

ప్రసక్తియే-ఈ చరిత్రలో గవ్వట్టుడు. ఇది
యన్నింటికన్న చిత్రము!

వరంగలు కోటలోనున్న ఈ శాసనమును
తొలుత గుర్తించి, దీని ప్రకటించుటకు పూను
కొనిన కీర్తి. కీర్తికేసులు కొమఱ్ఱాజు వేంకట లక్ష్మణ
రావుగారిది. తారది పూర్తిచేయకుండ దివంగతు లగు

టచే, డాక్టరు హేరానందశాస్త్రిగారిచే-సమగ్ర వాఙ్మ
ప్రాయించి నిజాము ప్రభుత్వపు ఆర్డర్లుగావారు-
1932 లో ఆంగ్లమున దీనిని ప్రకటించిరి. విద్యా
వయోవృద్ధులగు శ్రీ ఆదిరాజు వీరభద్రరావుగారు-ఈ
శాసనముతోపాటు-షీతాబుఖాను - చరిత్రను-తెనుగున

షీతాబుఖాను (చిత్రావళాను)

అను

షీతావతిరాజు

అను పేరితో 1961 లో లక్ష్మణరాయ పరిశోధక
మండలి (హైదరాబాదు) వక్తమున-ప్రకటించినారు.
ఇందు ఓరుగల్లు ఏకశిలా నగరముగానే పేర్కొన
బడినది.

శాసనమున పేర్కొనబడిన షీతాబుఖాను నీతా
వతిరాజు అను పేరుగల ఆంధ్రవీరుడు-అతడు-
60,000 వేల మంది ధనుర్వరులతో శ్రీ కృష్ణ
దేవరాయలు-ఓరుగల్లు జయింపకుండ-కాపాడినవాడు-
కుతుబ్ షాహి కాలములో స్వతంత్రముగా ఓరుగల్లును
పాలించినవాడు.

ఈ శాసనము క్రీ. శ. 1504 లో వేయించ
బడినది. ఇందు 36 శ్లోకములు గలవు. ఇందు
చిత్రావళాను వంశము. ఏకశిలా నగరము నాక్రమించి
పాలించిన విషయము-ఆరడెట్లు దేవబాహ్మణ భక్తి
గలిగి, ధర్మకార్యము లొనర్చెనన్న విషయములు వివర
ముగా చెప్పబడినది. అతడు మహాదాత-ఓరుగల్లు
స్వయంభూదేవ లింగమును ప్రతి దినము నర్పించు
మూఢక్తుడు-నీతావతిరాజే, వరంగలు నాక్రమించిన
తరువాత చిత్రావళానుడైనాడు-చిత్రావళానే షీతాబు
ఖాను.

ఏకశిలా నగరము

ఈ శాసనమున-ఓరుగల్లు ఏకశిలా నగరముగా
పేర్కొనబడినదని తెలిపితిని. పంస్కృత శాసనము
లన్నింటియందును-ఏకశిలా నగరమనియే గాని 'ఓరు
గల్లు' అన్న పేరుండనే యుండదు.

అట్లే సందర్భమున—గీ ఓరుగంటి చరిత్ర
128 పుటలలోను ఎచ్చటనూ. ఏకశిలా నగరము
అన్న పర్యాయపదమే వాడుక చేయబడలేదు—

తెలుగు సాహిత్యమున—బమ్మెరపోతన భాగవత
మున ఓరుగల్లు అనువాదిని 'ఏకశిలానగరము' అనియే
వ్యవహరించినాడు. కడవ మండలమున—ఒంటిమెట్ట
అను గ్రామముండునుచేతను అది ఓరుగల్లునకు
పర్యాయపదముగా నుండుటచేతను, అరువదేండ్లక్రింద—
బమ్మెరపోతన—ఓరుగల్లువాడా, ఒంటి మెట్టవాడా
అను పెద్ద సవాదమాంధ్ర సాహిత్యమున చెలరేగినది—

కొఱవి గోపరాజు—న సింహాసన ద్వాత్రింశకలో
ఉ. ఆకాశనీలి శాస్త్రునిచుడై

గురువీడ్కొని యేగెనంతటన్
గాకితమూలకక్తిగనిగా నొనరించిన
పైండిచుట్టు నా
నేక శిలాభిధానమున
నెన్నిక కెక్కిధర్మిలలోననే
పోకల బోనియట్టి సిరిపుట్టిన
యంటికి నొరుగంటికిన్ (8-150)

అని క్రీ. శ. 1440 ప్రాంతమున—ఏకశిలానగర
మోరుగల్లేయని నిర్ధారణ చేసియున్నాడు—ఈ
గ్రంథము ప్రకటితమైన తరువాత (1936)
నీ వాదము పోయినది—కొఱవి గోపరాజు సమకాలికముగ
వెలసిన క్రీ. శ. భిరామములో—

'మంగననింటి వోవిన వో మన్నుధుడేక శిలా
పురంబులో' అనియు— 'ఓరుగంటి పురంబు సాధ
ముల పై నొప్పారెడిన్—అనియు—నీరెండు పర్యాయ
ములుగా జెప్పబడినవి—

ఏకశిలా నగరము మాటయటుండగా తెలుగు
సాహిత్యమున—ఓరుగంటి ప్రస్తావన ఏమున్నది అను
విషయవే యీ చరిత్రమున లేదు—చరిత్రకు శాసన
ముల తరువాత—సాహిత్యము — ప్రధాన సాధనమని
చారిత్రకుల సిద్ధాంతము—

చిత్రభారతము

ఇది చిత్తవభానుని మంత్రియగు—ఎనుముల
పల్లి పెద్దనా హాశ్యవి కంకితము చేయబడిన
ప్రబంధము శతలేఖనీ సుర్తాణుడగు చరిగొండ
ధర్మప్ప విరచితము క్రీ. శ. 1504 ప్రాంతములలో
ఓరుగల్లు ఎల్లుండ్రెసిద్ద్ ఈ గ్రంథమున వర్ణింపబడి
నది—

సీ. అశ్వయ క్షాభారదక్ష దక్షిణ భుజా
కాక్షేయక క్షత్ర రక్షితంబు
కూట కౌటీశాత కుంభ కుంభ ప్రభా
మండితాంభోజాస్త మండలంబు
గంధ సింధురదాన గంధాంధ మత్తపు
ష్పంధము ఝుంకార బంధురంబు
విశ్వవిశ్వంభరా వశ్వైశ్వరైశ్వర ప్ర
దాశ్వ రత్నవ్రాత శాశ్వతంబు
గీ. సంతతౌత్సవతపిత శంభులింగ
నమ్ముఖేందు శిలానంద చారుమంల
వ న్దలీవృత్త చందనాపాదరణిత
నూప్రరంబగు నేక శిలాపురంబు— (1-10)

ఈ చిత్రభారతమున చిత్తవభానుని వర్ణన
యెంత ఉదాత్తముగా నున్నదో చూడుడు—

సీ. అనురత్నరంబు బ్రాహ్మణులకు గోసహ
ప్రములిచ్చు నృగనరేశ్వరుని రీతిఁ
గుంధులకెనగఁ బాకాల చెర్వాదిగాఁ
జెఱపులు నిల్పు నగరుని రీతి
దీన్యత్రతాపుడై దిగ్విజయంబు గా
విండు మాంధాత్య భూవిభునీల
దేవ భూదేవతార్థి శ్రేణి కగ్రహ
రములిచ్చు భార్గవరాము పగిది

గీ విండు శేఖర సాదారవింద యుగళ
భావనాపరుడంగనా పంపబాణు
డతుల దైర్యాభిభూత హిమాచలుండు
మానభూపాల చిత్తాంబు భాస విభుడు—

ఈచిత్ర భారతిమేగాక, పైని నేను పేర్కొనిన సాహిత్య గ్రంథములేవియు ప్రస్తుత చరిత్రమువలెవు— ఇంకనూ నిందు చెప్పవలసిన విషయము ఎవేకము లున్ననూ గ్రంథవిస్తర భీతిచే విరమించితిని—ఇక నీ గ్రంథ ప్రయోజనము పాఠకతోకమే నిష్ఠానుప గలదు—

శ్రీ సర్వత పురాణము : (రచయిత : శ్రీ నాగు లూటి శేషనారాయణ కవి, వెల : 3 రూపాయలు, ప్రకాశకులు : జ్యోతిబర్ బుక్ హౌస్, అరండల్ పేట, గుంటూరు—2.)

మైలారదేవ : (రచయిత : శ్రీ జి. ఆర్. వర్మ, వెల : పది రూపాయలు, ప్రకాశకులు : వర్మన్ పబ్లి కేషన్స్, రిపబ్లిక్ వర్మ వీధి, తాడేపల్లిగూడెం.)

ఓరుగంటి చరిత్ర : (రచయిత : శ్రీ తేరాల సత్యనారాయణశర్మ, వెల : అయిదు రూపాయలు, ప్రకాశకులు : విజయభారతీ నిలయం, నల్గొండ.)

—శ్రీ సిడుదవోలు వేంకటరావు

కవితా కదంబము

(శ్రీమతి తల్లాగ్రంథ విశ్వసుందరమ్మ, క్రొన్ 235 పేజీలు—వెల రు 6/- (ప్రాప్తిస్థానం : -మల్లి వరపు ప్రచురణలు - 'ఆంధ్ర వస్త్ర'; ద్వారకానగర్; విశాఖపట్నం—4.)

విశ్వసుందరమ్మ—మాతృదేశారాధన శత్రురమైన కుటుంబములో పుట్టి పెట్టుటచే—'రక్తమ్ములో దేశభక్తి భావమ్ము ఉప్పెనగా బొంగ నుద్రేకమునను' (103 పేజీ) అని ఆమె చెప్పిన రీతిగానే దేశభక్తి ఈమె కవనమున భాసిల్లుచున్నది. చివరి 'రాజకీయ సాంఘిక గీతావళి' గాంధీయుగ జాతీయోద్యమమున ప్రతి పుట్టానికి వైతాళిక గీతంగా ఉన్నది. కాని, నేటి దేశ నైతికస్థితిని ఈమె చూచివుంటే, ఈమె మానసము ఎట్లా పొక్కిరియ్యేదో. కాబట్టి ఈ గీతా వళి ప్రయోజనం యిప్పుడు తీరిపోయినట్లున్నది.

ఈ రచయిత్రి భావశబలతయొక్క ఇంపుకు గల సుకుమారభాష—ధాత రచనకు సామర్థ్యము గూర్పు

చున్నది. చక్కటి మడికారము ఈమె సామ్ము. ఈ సాధ్య జీవిత వృంతము నడుమ ప్రతుంచితమబడక పోయియుండిన, కవిత వరివక్తమై ఆంగు లన్నిటిని చేకూర్చుకొనియుండును. ఇంగ్లండులో 'లెక్' కవులవబడే వడ్డీవర్తు మొదలైన మహాకవుల వలెనే ఈమెకు ప్రకృతి సౌందర్యముపై నాక్కువ ఎక్కువ. 'పరశశమును బొందజేయు ప్రకృతి సీమ లుండగ నిక వలునాగరికంపు జనావాసముల వసించినేల?' (7 పే) అని ఉప్పొంగి, 'రాత్రి అంతయు గగన సామ్రాజ్య మేల చంద్రు డుదయించె చలువ లొలయ' అని చక్కటి మడికారంతో అస్పృశాంశునికి స్వాగత మిచ్చి నది. 'చిటచట బిండుపుల్ చెట్ల కొమ్మలను మేలి ముత్తెంబుల జాలుగా రాల్చె' అని ప్రకృతి సౌందర్య మనకు ముగ్ధురాల గనుచున్నది. ఈ వైచిత్ర్యపులో, మన ప్రబంధ కవులు అన్ని జాతివృక్షాలను ఒకే చోట మొలపించినట్లు, ఈమె అనమయ పుష్పములను పూజకు సమకూర్చుచున్నది. మూలతి చంపక వక్రశ సుమరాజితోదాటు మల్లయును పేర్కొను చున్నది. ఇవి మామూలలో పూసి (మాస్కం) వసంతానికి కనబడకుండాపోతవి. (67.)

ఈమె మడికారంలో తెనుగు తియ్యదనమున్నది. 'మలయ పవనడు మరచిపోయెను మాలతీ మృదు సారభము గొని, విలువ యెఱుగని చలువ కానుక లిచ్చిరాదు గదమ్మ నీకు' (39). 'అంజర సౌధమ్ము లింక అల్లకు' (36). 'పృథ్వీమను సంధాన కది లాడియల లెన్నె ఉత్సాహమును గూర్చె చిలకా' (33) ఇట్లాటి వనవదనలు చాల ఉన్నవి. ఈ ఉత్సాహంలో కొన్నిచోట్ల క్రమము లివ్వగొట్టినది. ఇది ఎవరి తప్పు అయినా ముందుగా చూచిన పెద్దలు సవరించి యుండవలసినది. (40) 'తూర్పు కొండపై తోచె నదె నూర్పుండు' అని చెప్పి, వెంటనే 'ఉషతోడ మంచనమ్ముల నాడి యురులందు దెసల పొగమంచు తెరల తొలగించి యుదయించె' అని సర్దిబెట్టినది. ఈ పనిముందు జరిగినదని అనుకోవలసినప్పటికీ 'సుగ్ధి పోయెను వేగుజక్క' అంటున్నది, అరుణోదయ్యానికి

ఇది సురిగిపోతుంది. భావన భాష బాగున్నవి; (కమ మునో భాషనో సవరించిన బాగుండేది.

'రాశి'కి బహువచనం 'రాషులు' అనేది సవరించి ఉండవలసినది. (72) ఇక 'భ' విషయమై ఆంధ్రు లందరికీని నిరాదరణనే ఈమె గూడ చూపుచున్నది.

చాలమంది పురుషుల వలెనే ఈమె గూడ భావకవిత్వం భాషకతతో చెప్పినది. ఈ మధురప్రేమ విజస్వామిని గురించియే కావచ్చును.

'కథాకవిత' చాలా పేలవంగా, కవితా దృష్టిలో వెలితిగా మన్నని. అర్జును తీర్థయాత్ర అసలు భారతంలోనే వన్నెందు వెలలిది వన్నెండేండ్లుగా సా రసాభాసగా మన్నది. ఇందు మణిపుర యాత్ర 90, 92 పాఠ్యంలో భిన్నభిన్నంగా చెప్పబడి ఉన్నది. 'సుజన స్తుతి' ఉదాత్తంగా ఉన్నది. ముఖ్యంగా పీఠేశలింగం స్మరణ అన్ని కోణాలలో అద్భుతంగా ఉన్నది. ఆయన గావింపిన పతిత్రస్తీ రక్షణ కరుణామయం. సర్వకలా కుశలుడైన ఆ మహాంధ్రునికి ఇది తగిన పద్య నిరాజనం. ఆశావాదిగా ఈమె చెప్పిన పద్యాలు నేటి కలుషిత వాతావరణంలో ఊరట పలుకులుగా మన్నవి.

— శ్రీ మధుపూరు కోడండరామరెడ్డి.

భారతీయ సంస్కృతి

(గ్రంథకర్త: వేదవిద్యా విశారద, విద్యాన్ పద్మర్యసం—సోమసుందర శర్మగారు, డెమ్మి సైజు 189 పేజీలు. వెల అయిదు రూపాయలు. ప్రతు లకు ప్రొద్దుటూరు—శ్రీరాములపేటలో ఉన్న గ్రంథ కర్తకు ప్రాయశః.)

'చత్వారింశతా సంస్కారైః సంస్కృతః' అనే స్మృతి నూతాన్ని అనుసరించి భారతీయులకు— అంటే—భారతదేశంలో పుట్టి వేదమార్గాన్ని అనుసరించినవారికి నలభైనాలుగు సంస్కారాలు నియతములై ఉన్నవి. వాటి ప్రముఖ్యం, వానిని ఆచరించడంవల్ల కలిగే ప్రయోజనం, ఆచరించవండు

వల్ల కలిగే ప్రత్యవాయాలూ, సంస్కారాలను ఆచరించే విధానం మున్నగు విషయాలను తెలియజేసే గ్రంథం ఇది. పెద్దలు మాచించిన మాచన మేరకు ఇది రచింపబడినట్లు గ్రంథకర్త తెలుపుతున్నాడు.

భారతీయులకు హిందువులనే పేరు పాశ్చాత్యుల మూలంగా వచ్చినదనీ, అర్యసంప్రదాయానికి అనుగుణంగా 'భారతీయు' అనడమే ఉచితమని గ్రంథకర్త చెప్తున్నాడు.

ఇది 'భారతీయ సంస్కృతి'లో మొదటి భాగం. ఇందులో కొన్ని 'సంస్కారాదులను గూర్చి వివరించి వ్రాయగడగితిని' అని రచయిత వాక్యం. అందువల్ల మరొకన్ని భాగాల్లో మిగిలిన సంస్కారాలను గురించి వారు వివరించవలసి యుండవచ్చును. ఇందులో గర్భాధాన, పుంసవన, జాతకర్మ, వామకరణ, అన్నప్రాశన, చౌల, ఉపనయన, వేదవ్రత, స్నాతకవ్రత, వివాహ సంస్కారాలను గురించి, గృహస్థులు ఆచరించవలసిన విధులను గురించి ఉన్నది. పీఠీలో వివాహోపనయనాల విషయమే విపులంగా ఉన్నది. ఉపనయనాన్ని గురించి 35 నుంచి 78 పుటల వరకూ, వివాహాన్ని గురించి 78 నుంచి 145 వ పుట వరకూ ఉన్నది. వేదవ్రత, స్నాతకవ్రతాలను గురించి ఏమీ లేదు. 'ప్రాజాపత్యాచి వేదవ్రత చతుష్టయమును విర్య ర్తించి, స్నాతకవ్రతము ఆచరించి యనంతరము వివాహము చేసికొనవలయును ద్విజాలు' (పుట 77) అని మాత్రం చెప్పబడింది.

ఇందులో ప్రతిపాదించబడిన విషయాలను బట్టి చూస్తే యిది భారతీయుల వందరినీ గురించి కాక, ద్విజాలను మాత్రమే ఉద్దేశించి వ్రాయబడినట్లు స్పష్టమవుతున్నది.

ద్విజాలలో చాలామంది ఈ సంస్కారాలను ఆచరిస్తున్నారు. కాని, అవి ఎందుకోసం ఆచరించాలో గ్రహించి ఆచరించేవారు తక్కువ. అలా గ్రహించ లేని వారికి ఈ సంస్కారాల స్వరూప ప్రయోజనాదులను గురించి తెలిపే ఇట్టి గ్రంథం ఎంతో అవసరమైనదే! కాని, యీ గ్రంథం పరియ్యైన పద్ధతిలో

గ్రంథ విమర్శలు

ముద్రించబడనందున ఆశించినంత ప్రయోజనం కలగజేమో అని పందేహించవలసి వస్తున్నది.

ఇందులో ఎన్నో శీర్షికలు ఉన్నవి. ముఖ్యమైన కొన్నిటికి సంఖ్యలు ఇయ్యబడినవి. 'వివాహం' మువ్వుగు ముఖ్యమైన కొన్నిటికి సంఖ్యలు లేవు. 'ఏవి ముఖ్యలో', ఏవి ఉపశీర్షికలో తెలుసుకోదానికి 'విషయ సూచిక' అవసరం. అది యిందు లేదు. అందుకోసం కావలసిన శీర్షికకోసం వెతుక్కోవలసి వస్తుంది. కొన్ని శీర్షికల పేర్లు తప్పుగా వడినవి. విషయ సూచిక ఉంటే ఏ మాట సరియైనదో తెలుసుకోదానికి వీలు ఉండేది.

గ్రంథకర్త చెప్పిన ప్రతి విషయానికి ప్రమాణాలు ఇవ్వబడినవి. కొన్నిసూత్రాలూ, కొన్ని మంత్రాలూ, కొన్ని సంస్కృత శ్లోకాలున్నా వీటిలో నూటికి తొంభై తప్పుగా ముద్రించబడినందువల్ల ముద్రితమైనవే సరియైనవనే భ్రాంతి కలుగుతుంది.

'అచ్చిన్నపాదా గాయత్రీ
బ్రహ్మవాత్యా ప్రయచ్ఛతి,
భిన్నపాదా తు గాయత్రీ
బ్రహ్మవాత్యా వ్యసోపాతి'

అని ముద్రణలో (పుట 67) ఉన్నది. ఇది.

'అచ్చిన్నపాదా గాయత్రీ
బ్రహ్మ వాత్యా ప్రయచ్ఛతి,
భిన్నపాదా తు గాయత్రీ
బ్రహ్మ వాత్యా వ్యసోపాతి.'

అని ఉండవలసి యున్నది.

'మాంగళ్య తంతు వానవ
మమజీవన హేతునా,
కంతే బధ్నామి సుభగే
త్వంజీవ శరదాం శతం'

అని 138 వ పుటలో ముద్రితమైన శ్లోకం

'మాంగళ్య తంతు వానవ
మమ జీవనహేతునా

కంతే బధ్నామి సుభగే
త్వం జీవ శరదాం శతమ్.'

అని ఉండవలసి ఉన్నది. 152 వ పేజీలో ఉన్న

'అనుకూలా నదాహ్వాస్త్యే
దక్షా సార్వీ ప్రజావతీ,
ఏఖరేవ గుణైర్యుక్తా
(శిరేవ స్త్రీ వనంశయః)

అనే శ్లోకం

'అనుకూలా నదా హ్వాస్త్యే
దక్షా సార్వీ ప్రజావతీ,
(ఏఖరేవ?) గుణైర్యుక్తా
(శిరేవ స్త్రీ వనంశయః)

అని ఉండవలసి ఉన్నది. 'ఏఖరేవ' అని దేనికి మారుగా వడిందో? పాడ్డింగులలోనే 'గర్వాధావం, చౌం'లకు మారు 'గర్వాధావం, కాలం' అని వున్నది. 'శాలగ్రామం' (పు 71) 'శ్యాత్' (పు 81) అపోశనం'కు ఆరోశానం (పు 47) 'బ్రాహ్మ'కు 'బ్రహ్మ' (పు 79) 'కన్యాంకు' 'కన్యానాం' (పు. 137) ఇట్టి తప్పులు లెక్కలేనన్ని ఉన్నవి. 'భిండివాళం' ఒకే పదమైనా, విడదీసి రెండు అయ్యుదాలుగా చెప్పబడినవి. ముద్రణ జరిగేటప్పుడు శ్రద్ధ చూపలేదని వీటివల్ల తెలుస్తున్నది. ఇలా ముద్రించడం కన్న పంక్తుల భాగాలను విడిచిపెట్టి, తెలుగు లోనే విషయం తెలుపుతూ గ్రంథం ప్రకటిస్తే చాలా పేజీలు కలిసివచ్చి ఉండేది. రచనలోకూడా కొంత శ్రద్ధ చూపడం అవసరం. రచయిత పునర్ముద్రణలో అయినా శ్రద్ధ చూపగలరని భావిస్తాను.

ఆంగీరసశ్శ

తిరుపతి వేంకట కవులు

(రచయిత—అచార్య—దివాకర్ల—వెంకటాచదాని. ఎమ్—ఏ (అనర్కు) పి—హెచ్—డి. 130 పుటలు— వెల పాదా ప్రతి రు. 2-00 గ్రంథాలయ ప్రతి రు. 4-00 ప్రకాశకులు—ఎ—పి. సంగీత నాటక అకాడమీ, కళాభవనీ, హైదరాబాదు.)

ఈ శతాబ్దిలో బహుళ వ్యాప్తి నొందిన కీర్తి శేషులు—దివాకర్లు—తిరుపతి శాస్త్రిగారు, చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు కలసి వీరి పేరులు తిరుపతి వేంకట కవులు. వీరి రచన లనంభ్యాకములు—శిష్యోప శిష్యులు వేలకొలదిమంది కలరు. శతావధానాష్టావధాన ములు నానుమాత్రముగా నుండినవి. వీరి కాలములో చాల వ్యాప్తి చెందినవి. చాలమంది రాజాలవద్ద బహు మానములు పొందుట మొదలగు పంగతులతో ప్రజలలో వ్యాప్తి చెందిన వీరి కీర్తిని జగత్తునకు తెలియు నట్లు శ్రీయుత దివాకర్లు—వెంకటావధానిగారు త్రిలింగ దేశములకు ప్రకాశమగునట్లు వెల్లడించినారు. లలిత పదములతో భావగాంభీర్యమును పద్ధతిని కవిత్వము ధారాళముగా శైలితో రచించిన గ్రంథములను చదివి దాని నీ గ్రంథమున చిహ్నముగా చర్చించి చూపి యున్నారు. గళారవాడాది నక్కరములు పొందట, దిగ్విజయము చేయుట, ఢీకొన్నవారితో నెట్టివారై నను లెక్కింపక ఎదురువాదముతో శాస్త్రీయముగా జయించి నిర్విఘ్న లగునట్లు చేయుట, అత్యగృహ కవితాశక్తి కల్గి కవ్యములు, నాటకములు, ప్రబంధ ములు, ప్రహసనములు, కోకోల్లలుగా వ్రాయుట, వీరలకు సాధారణమైన పని. నభలలో ప్రజలు అనం దించు నట్లునన్యసించుట వీరి కుగ్గుతో పెట్టినదే. అట్టివారి సామర్థ్యమును గ్రహించుటకు తగు సామ ర్థ్యము కలవారు ఈ వెంకటావధానిగా యొక్కరే కనబడుచున్నారు. వీరు రచించిన—తిరుపతి వేంకట కవులు—అను గ్రంథమే సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది. ఆధుని కాంధ్ర కవులలో వీరితో ననుముగా తులతగువారు వీరలే. 'గగనం గగనాకారం సాగర స్సాగరం' అను నట్లు వీరికి వీరే సాటి—అని వీరలు రచించిన గ్రంథ ములు తెలుపుచున్నవి వీరి పాండిత్యము శాస్త్రజ్ఞానము అనితర సాధ్యమైనవి. వీరి కవిత నొక పరి పరిచిన వెంటనే స్మృతి పథమున మాటిమాటికి తోచుచు అనం దము నొసగును. కేవల కాలమున లెక్కలేనంతమంది కవులున్నారు. కాని వేలల కంపాసగని కఠిన సమాసము లతోనింపి మామూలు మేమేయని జిజ్ఞాసువులనున్నారు.

లక్షలార్జించుచున్నారు. ప్రజాబాహుళ్యమునకు పనికి రాని కఠినసారితో సాకమునుమించిన శైలితో వ్రాసినవ్వయు మాముందు పనికిరాడని ప్రగల్భములు పలుకుచున్నారు. జీలిబిలి పలుకులు చెడుకుదమన్నను గ్రంథమంతయు సొంతముగా పఠించినను ఒక్కటి గూడ కావరాదు. అట్టి కవిత్వముగాని భావ శూన్యమైన పదములుకాని రసవిహీనమైన పదములుకాని వీరి కవితలో కాన్పింపవు. సొల్ల పదములు అనలే కాన్పింపవు. గీరరములో ఒక పద్యములో వీరిట్లు వెల్లడించి యున్నారు.

చ॥ ఎవని కవిత్వమున్ పని యు
హీనమహా మహిమాను భావతా
కపులిఁవో కవిత్వమని
కంపిత శీర్ష చక్రస్త్రియా మహా
త్వన సవిశేష సందిత ను
ధారన ధాళి ధళికులొదురో
కవి యనగా నతఁడ యగు
గాక కా కవులే కవులేని గాకవులే'

భట్టారకుడు 'సాధ్యోపా రసోయధాజయం కవిభిః' అని కదా వక్కాణించియున్నాడు. అట్టివారి పాండిత్య మును గ్రహించుటకు తగు సామర్థ్యము కలవారు వేటి కాలములో వేముంటి కొక్కరుండురేమో. 'కవితా రస మాధుర్యం వ్యాభ్యాతా శైలిన్ కవిః' అని కదా లోకమున ప్రసిద్ధి నొందినది. వీరి నానుములు కూడ స్వారస్యముగా కుదిరియున్నవి. చర్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రి గారికి శిష్యులు పలువురున్నను వీరు దెచ్చినవారు వీరలే కన్పించుచున్నారు. శాస్త్రములలో సాధారణ ప్రజ్ఞ కలిగి అవధానములతో దానిని దిద్దుకొను సామ ర్థ్యము కల్గినవారు వీరలే. పండితులను ఎదురించి తప్పము ఒప్పుగా ననరించుకొను శక్తి ఒకవారు వీరలే. అట్టి మహాకవుల జీవిత విశేషములను వ్రాయుటకు వీరి కెక్కువ సామర్థ్యము కలదని వీరు రచించిన గ్రంథము సాక్ష్య మొసగుచున్నది. గురువుగారు వీరు లను కర్ణాటక సీమరామశాస్త్రులతో పోల్చుట వీరి సామ ర్థ్యమును కచ్చితంగా వక్కాణించి యున్నారు. వెను

కటి దినములతో. (బాబుడూ—బాబుడే. గంగాధరుడు గంగాధరుడే. కర్ణాటకుడు కర్ణాటకుడే — అని ప్రసిద్ధి పండితులను బాలశాస్త్రిగారిని, గంగాధర శాస్త్రిగారిని కర్ణాటక నీతారామశాస్త్రిల వారిని గోదావరీ తీరవాసులగు కోపసీను పండితులు నేడు నూరు వాస్తవ్యులు. పండితరాయలవారు కాశీలో నుడువుచుండెడివారట. 'ఉల్లివనాంతరాళేతు బోరిగః కోకిలాయితే, అనునట్టి పండితులు అప్పడు కాశీ పట్టణమందు మందునకైన కాన్పించువారుకారట. అట్టివారి చరిత్రలు తల్లిక్రిందులగువట్లు వ్యాకరణాది శాస్త్ర పాండిత్యముకల్గి దేశములో నలుమూలల ప్రఖ్యాతిగాంచిన విపులగవులైన వీరి సామర్థ్యము నేటి కాలమున నెవ్వరు గ్రహింపగలరు. శ్రవణానందము పాణిగ్రహీత మొదలగు కావ్యములు రసవంతముగా వ్రాయవలెనన్న వీరికి మించిన సామర్థ్యము కలవార లేవరున్నాడు. ఇట్టివారి చరిత్రను విపులముగా వ్రాసి తెల్పినవారు శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచలనిగాంకరే అని చెప్పటకు వీరి గ్రంథమే తెల్పియానందమును కలుగజేయుచున్నది. 'కావేత్తి కవితా చత్వం రుశ్యరో వేత్తివానా'

శ్రీ వేంకటేశ్వరశర్మ.

సర్వధర్మ సమన్వయము

(కర్త : ఆకురాల్ చలమయ్య; పుటలు : 500; వెల : 25 రూపాయలు; ప్రచురణ : శాంతి నిలయ గ్రంథమాల, కాకినాడ చీరాల.)

'దేశమీ నాడు మతకలహములతో, జాత్యభిమానములతో అల్లకల్లోల పరిస్థితులతో నున్నది. పాతకులీ గ్రంథములోని విషయములను శ్రద్ధతో పఠించి గ్రహించిన యెడల మహానుభావుల, మతప్రపక్తల బోధలన్నియు నొకే సత్యమును బోధించుచున్నవనియు, సర్వమానవ బ్రాతృత్వమునే బోధించుచున్నవనియు గ్రహింపగలరు. తద్వారా మతకలహముల నుండి, ఈర్ష్యాద్వేషములనుండి, సంకుచితత్వముల నుండి పరమేశ్వరుడు మనలను రక్షించును.'

గ్రంథకర్త పేదనలోని యీ వాక్యము సార్థకములని సునంతమును పఠించిన వారికి స్పష్టమగును.

పరమేశ్వరుని యునికియందు సమ్మికలేని వారందఱు నొక మతము స్థాపించికొని, పరమత ద్వేషము పెంచికొని కడ్యమునకు కాలుదుప్పుట మన మెరిగిన విషయమే! అన్నిమతములను చక్కని ధర్మములనే ప్రబోధించుచున్నవి. సర్వమానవ కల్యాణమునే యాకాంక్షించు చున్నవి. సర్వజన సమ్మతములైన నీతులనే ప్రతిపాదించుచున్నవి. మతముల మూల సూత్రములన్నియు నొకటే! అయినను నా విషయమును విస్మరించి, మానవులనాది కాలమునుండియు నొకరిపై నొకరు కారములు మీరియములు నూరుకొనుట యనివేకము గాకమరేమి?

విషయవాటికలోని గంభీరతనుపై నిర్మించబడిన మూలమునిద లభించిన 'సర్వధర్మ సమానత్వము లేక సర్వధర్మ సమాన్వయము' అను సిద్ధాంతము రచయిత కెంతో యుత్సాహము నొనగెను. రచయితకు వేదములు, ఉపనిషత్తుల విషయములు తెలియును. అద్భుత వశమున శాంతి నికేతనమున విశ్వ భారతి విద్యార్థిగానుండు భాగ్యము కలిగెను. మాక్ డోనల్ గారి వేదిక్ రీడరును జదివి హిందూ ధర్మ ధర్మమును ఋగ్వేదమును బట్టి నిర్ణయింపవలెనని నిశ్చయించెను. అందులో జాతి భేదమును, వర్ణ భేదమును గురించిన విషయములు లేవని తెలిసికొనెను. గురుదేవుడు రవీంద్రుడు రచయితకు బెంగలీ పాఠములు బోధించెను. రాజర్షి రాజారామ మోహన రాయల గ్రంథములన్న రచయిత కొనక్తి మెండు. ఈ యనుభవము లన్నియు రచయితనీ గ్రంథ రచనకు ప్రోత్సహించినవి. 'నా వివేదన'లో రచయిత యిట్లు వ్రాసిరి.

'నా హృదయమైన అట్టి విషయములను ఉదారమైన విశ్వజనీనమైన సర్వమత సమ్మతమైన ఈర్ష్యాద్వేష రహితమైన అధర్మములను దివ్యబోధలను బోధించు మరికొన్ని గ్రంథములలోని అభిప్రాయములు

ల్యము లయిన విషయములను సేకరించి వాని పాఠముతో వేసి గ్రంథమును రచియింప గలిగితిని. ఈవాటి మత కల్లోలముల సమయములో దీనిని సంపూర్ణముగా పఠించి, మన శాస్త్రములను మహాదౌడార్య భావములను, విశ్వమైత్రీ భావములను గ్రహించెదరని నా ప్రార్థన.'

ఈ గ్రంథమును గ్రంథిక భాషలో రచించుట ప్రశంసా పాతము. ఈ విషయమునకు తగిన భాష గ్రంథికమే! భాష సరళముగా సాగిపోయినది. ఒక్క పక్కయము తిరిగి చూచికొనియున్నచో రచయిత యీ గ్రంథము నింకను చక్కని గ్రంథిక భాషలో వెలువరించియుండెడివారని నా యభిప్రాయము. వ్యావహారికములో వ్రాసియున్నచో నింత బాగుండెడిది కాదనుటలో పందేవాము లేదు!

ఈ పుస్తకమున సూటయిరునది యొక్క యధ్యాయము లున్నవి. ప్రతి దానిలో నేదో యొక గొప్ప విషయముండును. లేదా చక్కని కథ యుండును. పెక్కు ముఖ్యవిషయములు యథాతథముగ నాయో యుద్గ్రంథములనుండి యెత్తి వ్రాయబడినవి. ఇట్లు వ్రాయుట పాఠకుల కెంతయు మనయోగకరము. సంస్కృతము, ప్రాకృతము, అంగ్లము, బెంగాలీ, అరబీ భాష లుపయోగింపబడినవి. వాని క్రింద వర శాంధ్రమున ననువాదము లున్నవి. ఇంత కంటెను కోరదగిన దేమున్నది?

'బొంబ ధరావాయె శాంతిర వారి' యను ప్రసిద్ధమైన రచించుని ప్రార్థనా గీతముతో పర్యధర్మ సమన్వయము ప్రారంభమగుట గమనార్హము. గాంధీమహాత్ముని యవతార మూర్తిగ భావించి, రచయిత పెక్కుసర్వాయము లా మహాత్ముని పసిడి పలుకులను మటంకించిరి. మతకర్తల ప్రతిజ్ఞలలోను, మహాత్ముల సందేశములలోను, వారి ప్రబోధముల లోను రచయిత యేకత్వమును నిరూపించిరి. ప్రపంచము లోని మతకర్తల ధర్మ సూత్రములను పుష్కముగా జెప్పిరి. 'బైబిలు క్రీస్తుధర్మమునకు ప్రాణము, కొరాను ముస్లిమ్ ధర్మమునకు ప్రాణము, అటులనే వేదములు హిందూ ధర్మమునకు ప్రాణము. ఇదియే

హిందువులకు ిర్మశాస్త్ర పట్టుతమైన మహా పత్యము' అని వక్కాణించి 'వేదములలో ఋగ్వేదమే పకల వేదముల సారము' అని నిదర్శనములను జూపిరి. ఋగ్వేదము ప్రకారము హిందూ ధర్మసారమును వివరించి, యీ నాటి వారి నమ్మకములను నమ్ము జేసిరి. 'అస్పృశ్యత-జాతిభేదము-ఋగ్వేద విరుద్ధమైన మహాపాపములు' అనుట గమనార్హము. రచయిత యీ విషయమును వివరించుటకు పెక్కు ఉదాహరణము లిచ్చిరి. మహాభారతములోని వనపర్వము, అంగర పర్వమునందుగల దృష్టింతమువలన హిందూ మతమునందలి వర్ణవ్యవస్థ కర్తమును రాబట్టవచ్చును. లేకున్న రచయిత యుదాహరించిన లోమశముని కథను జదివి హిందూ మతము జాతి భేదమును పాటించుచున్నదో లేదో నిశ్చయింప వచ్చును.

ఈ నాటి భారతీయుల వాదనలు వారి యునికమున కద్దము పట్టుచున్నవి.

'గోవును తిన వచ్చునా-లేనా'

యనునది యొక పశుస్య!

'పసిష్మడు తినెనుగదా! మనమెందుకు తిన కూడదు?'

ఇది యొక యాలోచన!

అన్ని మతములు జీవహింసను నిషేధింపుచుండ హిందూమతము ప్రోహించునా? ఎవడో ఋషితనెను గావున హిందువులందరు గోవును తిన వచ్చునని యర్థమా? హిందూ మతమునకు కర్త యా మునిశ్వరుడా? ఇట్టి యాలోచన లెన్నియో గ్రంథకర్త మనసులో సుండియుండవలెను. ఈ గ్రంథమును జదువుచున్నప్పుడు 'ఓ యునికమా! ఇంకవైన మావారిపై నీకు దయ పుట్టలేదా? దయతో మావారి మతులనికపై చెడగొట్టక వెడలి పోనే తల్లి!' యని రచయిత ప్రార్థించుచున్నట్లు పాఠకులకు దొరుకును. రచయిత కోరిక తీరుటకంటె మనకు కోరదగిన దేమున్నది!

ఏ ఘటమును వర్ణన వ్యవస్థను జెప్పలేదు. ఇక

హిందూమతములో నది లేనే లేదు! కాలానుగుణముగ కొన్ని మార్పులు వచ్చుట సహజము. అది మతము తప్ప కాదు. మన తప్ప! ఈ విషయము లన్నియు 'సర్వధర్మ సమన్వయము' చదివినచో వుష్ణముగ తెలియును. మన యనునావము లెన్నో పట్టావంచ లగును.

హిందూమతము మూఠ విశ్వాసములకు నిలయ మని నిందించుట యీ వాటి వారికొక గొప్ప! మాంసాహారులు జంతుబలులను నిందించుచు కవిత్వములు వ్రాచుచున్నారు. నాదగుతలల పైందవ నాగరాజును దూషించుచున్నారు. నిజమునకు హిందూ మతము జంతుబలిని ప్రోత్సహించుటలేదు! ఇట్టి నమ్మకము లన్ని మతములలోను నున్నవి. అయా వమ్మకముల సారూప్యమును గ్రంథకర్త చక్కగా నిరూపించిరి. సేఖ్ సాదీ కథను వివరించి మానవ సేవయే మాధవసేవయని మనోహరముగ చెప్పిరి. సర్వధర్మ సమన్వయముతో పాటు బ్రాతృత్వమును గూడ రచయిత మనోరంజకముగ బోధించిరి. దీనికి కథలను సాధనములుగ తీసికొనిరి.

'బ్రాహ్మణోవ్య ముఖ మాసీత్ బాహూ రాజవ్యకృతః ఊరూ తదప్యయద్వైశ్యః పద్భ్యాం శూద్రోఽజాయత'

ఇది ఋగ్వేదములోని ఋక్—అని కొందరు చెప్పుచున్నారు. బ్రాహ్మకు ముఖము బ్రాహ్మణుడు. బాహువులు క్షత్రియులు. ఊరువులు వైశ్యులు. చరణములు శూద్రులు—అని శ్లోకమున కర్థము. ఈ సూక్తమే సంపాతంలోను, పురాణములలోను వేరువేరు రూపములు ధరించినది. నిజమునకీది ఋగ్వేదము లోనిదికాదని పెద్దలు నిరూపించిరి. ఇక దీనిపై వాదోపవాదములకు తావులేదు. ఈ విషయమును వివరించుచు చలమయ్యగారిట్లు చెప్పిరి.

'జ్ఞాన ప్రచారములో బ్రాహ్మణులు. వారు లేనిచో సంఘము జ్ఞాన విహీనమగును. బలము క్షత్రియులలో గలదు. వారు లేనిచో కార్యములు గావించు శక్తి లోపించును. కృషి వాణిజ్యములకు బలము వైశ్యులు వారు లేనిచో సంఘము యొక్క ఊరువులు నిలువజాలవు. సేవవేయుట శూద్రుల కార్యము. వారు లేనిచో సంఘముయొక్క హస్త

పాదములు అన్నియు దుర్బలమైపోవును ఇదియే ఆ పురుష సూక్తములోని అర్థము. బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రతత్వము, సమ్మిళితమైన ప్రజాసమిష్టియే పరబ్రహ్మదేహము. పరబ్రహ్మ కాయము ఆర్యులలో, అనార్యులలో సకలజాతులలో సరివ్యాప్తమైయున్నది. పూర్వకాల మానవులు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ వైశ్య, శూద్ర సంఘములుగా నేర్పాటు గావించు కొనినను ఎవరిని ద్వేషించు కొనలేదు. హిసముగా చూడలేదు. అందరము ఏక జాతికి చెందిన వారమనియు, అందరము ఏకోదర సోదరులమని అనాటి మానవులు గ్రహించిరి. అనాడు ఆ విధముగా సంఘభేదములు ఉండేడిన. కాని జాతి భేదములేదు.'

విజమైన బ్రాహ్మణు లెవరు ?

యున్న శూద్రో దమే సత్యే కర్మేచ సతతోద్దితః
దం బ్రాహ్మణమహం మన్యేన్నతేన హి భవే ద్విజః.

శూద్రులు నిగహమందు, సత్యమునందు, సతతము అనురక్తులై యున్నచో వారు బ్రాహ్మణు లగుచున్నారు. ప్రవర్తనవల్లనే ద్విజాలగుచున్నారు. ఈ సద్గ్రంథమున నిట్టి వివరణలు పెక్కులున్నవి.

ఈ గ్రంథమున పెక్కు కథలున్నవి. ఒక్కొక్క కథ యొక్కొక్క రత్నము. అన్ని మతముల కథల కును సమాన ప్రాముఖ్య మీయబడినది. ఈ చమ త్కారపు కథలు కీతకీతలు పెట్టి నీతులను చెప్పును. కన్నీరు చిరికించియు ధర్మబోధను గావించును! అద్భుత సందేశముల నందించును! ఏకనాథునికథ లిందు కుదాహరణములు. గాయత్రీ మంత్రోఽష్టమ నకల మానవుల సంపదగా భావించిన రచయిత చలమయ్య!

వేటి సమాజమునకీ గ్రంథ మమృత తుల్యము!

దీనిని జదివిన వారధృష్ట వంతులు!

గ్రంథకర్త ధన్యుడు!

—శ్రీ పులిచెర్ల సాంబశివరావు.

1. చీకటిలో జ్యోతి

2. అమృత గీతాంజలి

(కర్త: శ్రీ చర్ల గణపతిశాస్త్రి. ప్రతులకు : రచయిత, లలితా ప్రెస్. 6-2-977/1 ఖైరతాబాదు, పైదరాబాదు-4. చీకటిలో జ్యోతివెల 2-50. అమృత గీతాంజలి వెల : 4-50.)

ఈ రెండు పుస్తకాలలోను మొదటిది టాల్ స్టాయి రచించిన 'ది లైట్ షెన్స్ ఇన్ ది డార్క్ నెస్' అన్న నాటకానికి అనువాదము.

ఇది టాల్ స్టాయి చరమ దశలో రచించాడు. అప్పటికి ఆయనలో ఆధ్యాత్మిక దృష్టి ఒక అవధికి వెళ్ళిపోయింది ఒక వ్యక్తిలో తన జీవించారే సాత్తు అంతా ఇతరుల దగ్గరనించి దొంగిలించినదే అన్న ఆలోచన బాగా ప్రబలింది అందుచేత ఆయన అది అంతా ఆయా రైతులకు తిరిగి ఇచ్చి వెయ్యాలని ఆలోచిస్తాడు. కాని అతని భార్య దాని కంగీకరించదు. భార్య భర్తలమధ్య అభిప్రాయ భేదా లేర్పడతాయి. సంగ్రహంగా ఇది ఈ నాటకంలోని కథ.

మూలంలో టాల్ స్టాయి ఈ నాటకం పూర్తి చెయ్యలేదు. చాలావరకు రచించి, ముగించడానికి కావలిసిన వివరాలు ఒక నోటు బుక్కులో — వ్రాసుకున్నాడు. అయితే అనువాదకులు ఆ వివరాల ప్రకారం ఇది అయిదంకాల నాటకంగా మలిచారు. ఈ నాటకంలోని కథ అంతా చాలావరకు టాల్ స్టాయి జీవితానికి సంబంధించినదే అని విమర్శకులంటారు. ఈ ఊహ సరిఅయినదే.

ఇటువంటి మహారచయితల నాటకాలు అనువదించ దలుచుకున్నప్పుడు యథాతథంగా అనువదించడమే సముచితము. ఆ పైన నాటకాలేమైనా ప్రదర్శనానికి అనువుగా ఉండాలి. అనువాదకులు గడ్డు గ్రాంథిక భాషలో అనువదించినందువల్ల ఇది నేటి రంగస్థలానికి అనుకూలంగా లేదు. గ్రాంథిక భాష కూడా చాలా చోట్ల సరళంగా. జాతీయంగా కొనసాగలేదు. పైగా పాశ్చాత్య వాగ్గేయకారకుల పేర్లకు బదులుగా అనువాదకులు తమ అనువాదంలో మీరా భాయి, త్యాగరాజు, దీక్షితులు మొదలయిన వారి

పేర్లు వాడారు బానియా అన్న వ్యక్తి ఈ నాటకంలో 'పాకవదేమరా!' అన్న కీర్తన పియానోవీద వాయిస్తుంది. ఇలాగ ఈ అనువాదం బాగా అసంగతంగా తయారయింది.

రెండవ అమృతగీతాంజలి టాగూరు ఆంగ్ల వంగ గీతాంజలి పంపుటాలకు రెండింటికి స్వేచ్ఛా గద్యనువాదము.

వంగ గీతాంజలిలోని గీతికల అనువాదాలు కొన్ని ఆంగ్ల గీతాంజలిలో చేరలేదు. పైగా ఆంగ్ల గీతాంజలి వంగ గీతాంజలిలోని గీతాలకు గద్యనువాదం మాత్రమే. కనకనే రచయిత వంగ గీతాంజలికి నవగ్రానువాదం రూపొందించాలని ప్రయత్నించారు.

వంగ గీతాంజలిలోని రచనలన్ని చాలావరకు గేయాలు. 'అంత్యానుప్రేషలతో మనోజ్ఞంగా సాగి పోతాయి.

భగవానుని గురించిన భక్తి అందమయిన కవితామయంగా పలికించగల గొప్ప శక్తి టాగూరు గీతికలలో అడుగడుగునా తరళిస్తుంది. కనకనే గీతాంజలికి అంతటి. సంపద ప్రశస్తి లభించింది.

అనువాదకులు, ఆ గీతికలు గద్యంలోకి అనువదించినందువల్ల మూలంలోని గేయ రచనా మాధురి లోపించడంతో ఆశ్చర్య మేమిలేదు.

అయితే లలిత సరళమయిన శైలితో మూల రచనలలోని భావచ్ఛాయలు కొంతవరకు తెనుగులో ప్రతిఫలించ జెయ్యగలిగారు శ్రీ గణపతి శాస్త్రిగారు. సమగ్ర వంగగీతాంజలి స్వరూప స్వభావాల అవగాహనకి అనువాదం చాలావరకు ఛాయామాత్రంగా సహకరిస్తుంది.

—'శాస్త్రి'.

సంస్కృత వాఙ్మయమునకు

ఆంధ్రుల సేవ

Contribution of Andhra to Sanskrit Literature by Dr. P. Sriramamurti M. A , Ph. D., Andhra University, Waltair, Rs 15/-

సంస్కృత వాఙ్మయమునకు ఆంధ్రుల సేవను గురించి సమగ్రమైన యీ పంపుటము డాక్టరేటు

బిరుదును కొఱకు చేయించిన చరిత్రక గ్రంథము. ఏతదవయిత శ్రీరామమార్గిగారు, సుప్రసిద్ధ పరిశోధక వేత్తలైన డాక్టర్ కున్జరాజు, రాఘవన్ మహాశయుల క్రింద తయారైనవారు. రాఘవన్ గారి పర్యవేక్షణ క్రిందనే దీనిని రచించినారు.

సంస్కృత వాఙ్మనమునకు ఆంధ్రుల సేవ యనుటలో ఏదో ప్రత్యేకత ధ్వనించుచున్నది. సంస్కృతమునకు ఆంధ్రులు దూరమైనట్లు, సంస్కృతాంధ్రములే భిన్నములైనట్లు, కాబట్టి స్వకీయము కాని దాని సమాదరణలో నొక ప్రత్యేకతయో విశిష్టతయో యున్నట్లు లోచనపట్టుచున్నది. ఇది ఆధునిక భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర విభజనవలన వచ్చిన భ్రమ. మన ప్రాచీనులు అట్టి భావమునకు తావియలేదు. సంస్కృతము అనేకుపామాచుము ఉమ్మడిభాషగా పెంపొందినది. అందరి సామ్మ. వైదిక సంస్కృత వాఙ్మయకాలము వాచిపోయిన తర్వాత తాకికాభిరూపిండుచుండిన కొలది సంస్కృతి విద్యాపీఠములు కాశ్మీర నేపాళములనుండి కలసి, మధుర కేరళముల వఱకు వ్యాపించి నానా రాజాస్థానములలో విలసిల్లుచుండినది. దేశమందు, సంగీత సృష్టాదులలో మార్గదేశి రచన ఉన్నట్లు భాషలో కూడ మార్గ సంప్రదాయము సమర్పించిన సంస్కృతమును ప్రాంతీయులైన భాషలును ఉండినవి. సంస్కృతము అఖిల భారత భాషగాను ఆంధ్రాదిభాషలు తత్ప్రత్యాంతీయ వ్యావహారికములుగాను వర్ణిల్ల సాగినవి. స్థానికులు దూర ప్రదేశములకు పోలేవారు ప్రాంతీయ భాషా సంస్కృతులను చేపట్టగా అఖిల భారతదేశ సంచారకవర్గము సంస్కృతము నాశ్రయించినది. ఇటు పరిణతివందిన ఈ సంస్కృతులలో క్రమముగా నొక వైవిధ్య మేర్పడి ప్రాంతీయము జాతీయముమీద తన ప్రభావమును కాలక్రమమున చూపసాగినది. ప్రయాణ సౌలభ్యము లేక శత్రుచోర వ్యాపూరిత భయాపీడ మగు సాంద్రరద్యములు అలభిక బనులు ఈ విశాల భారత భూమిలో ఆంధ్ర ప్రదేశ విజ్ఞులు కేరళ మహారాష్ట్ర, అంగవంగ కలింగ మగధమాళవ గుర్జర కాశ్మీర నేపాళ దేశముల గా నెచ్చి పోయిరి. పరిపాలకులును భిన్నులై నిరంతర యుద్ధకార్య

నిమగ్నులై యుండినందున ప్రాంతీయభేదము ప్రస్ఫుటమై భిన్న సంస్కారతా భావమునకు దారి తీసినది. ఇట్లు విడిపోయినను ప్రాంతీయ సంస్కారము అఖిలభారతీయ భాషయగు సంస్కృతముమీద మరల తన ప్రాంతీయ ప్రభావమును చూపసాగినది. వివిధ ప్రాంతీయులు తమతమ చిత్తవృత్తుల ననుసరించి గ్రీవాణవాణికి అలంకార ప్రాయములైన కావ్యనాటకము లను రచించి సేవింపసాగిరి. ఈ ప్రాంతీయ ప్రత్యేకతను జల్లెడపట్టి చూపుట సాధ్యముకాద గాని, ఆయా ప్రాంతములలో వర్ధిల్లిన గ్రంథరాజముల పట్టికలను నిర్మించుట సులభము. అనంతర పరిశోధనకు సాపానము. ఈ ప్రాంతీయ వైశిష్ట్యము ప్రత్యేక గ్రంథరూపమున నిరూపింప దగినది. మున్నుండు సులభసాధ్యమగును. కావున ఒకపాటి ప్రణాళికతో, ప్రవేశికారూపమున, ప్రాంతీయ పండితుల రచనల పట్టికగా ప్రాంతీయ సంస్కృత సాహిత్య చరిత్రను నిర్మించుటకు ఆధునిక విశ్వవిద్యాలయముల వారు కొందఱు ఈ సత్కార్యమునకు పూనుకొనిరి. పంగదేశీయ సాహిత్య చరిత్రను డా. ఎన్. కే. డే గారును, కేరళ సాహిత్య చరిత్రను డా. కే. కుంజణ్ణి రాజాగారును సంతరింపగా మన వాడైన డా. శ్రీరామమూర్తిగారు ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారి ఆదరమున ఆంధ్రుల గీర్వాణవాణి సేవను, డా॥ రాఘవన్ గారి దర్శకత్వమున చక్కని సంపుటముగా సన్నని గుర్జరములలో, డెమ్మా ఆకృతిలో, రెండువందల పుటలలో నాతి దీర్ఘమును నాతి సంగ్రహమునుగా నిషయ కేంద్రీకరణ మొనరించి మనోహరముగా రచియించినారు. శ్రీ రాఘవన్ గారి మున్నుడి దీనికిని, ఆంధ్రుల కృషికిని కైవారము.

ఆంధ్రదేశమునందలి సంస్కృతికొక విశిష్టత కలదు. వైదిక కాలమునుండియు నేటివఱకు ఆంధ్రుల కొక విధమైన ఎడతెంపులేని అతిదీర్ఘ చరిత్ర యుండులే గాక అనేకు నిన్నత భారతవర్షోత్తర దక్షిణ భాగములకు సరిగా విద్యుత్త భాగము స్థానము దొరికినది. ఆధునిక పరిశోధన నట్టి ఆర్యుల విడ సంప్రదాయములను సాగములను ఒకపాటి కలయికను సమకూర్చుమనే మనోహర విభిన్నతా వైశిష్ట్యమును ప్రతిపాదించినది ఆంధ్ర

భూమియైన దక్షిణాపథము. ఆర్యావర్తమునుండి దక్షిణాగ్రమునకుపోయి ఒక్కొక్క విశ్వాన స్రవంతియు ఆంధ్రభూమిమీదుగానే పోవలసి యుండినంగనలన ఆంధ్ర సంవర్షముచే ఆంధ్రత్వ లక్షణములతోనే కావేరితీర కేరళ ప్రాంతమును ఆశ్రయించుట సంభవించినదేమో! గీర్వాణాణి ఉత్తరమునుండి బయలువెడలి ఆయా రాజాస్థానములలో కొంతకాలము విలసిల్లి అటు వెనుక క్రిందికి దిగుట గీర్వాణాణి చరిత్రలోనే ఒక విచిత్రము.

ఆంధ్రదేశము కృష్ణా గోదావరుల నడిమి దేశమే యైనను కొంత పైకిని క్రిందికి విస్తరింపక యుండలేదు. మౌర్య చక్రవర్తుల కాలములో మెగాస్తనీసు రాయబారిగా వచ్చినప్పుడు ఆర్యావర్తమున మౌర్యులు, దక్షిణాపథమున ఆంధ్రులు, కావేరికి దక్షిణమున చేరచోట పాండ్యులు, తూర్పున కాళింగులు నుండిరి. సంస్కృత వాఙ్మయమునాటికే ఎంతో ఏర్పడి మౌర్య చంద్రగుప్తుని నాటికి చాణక్యుడు అర్థశాస్త్రము సంస్కృతములో వ్రాసినట్లు కనబడుచున్నను కావ్య వాఙ్మయ మేదియు, వాల్మీకి రామాయణము, మహాభారతము తప్ప కీ. పూ. రచన మనకు స్పష్టముగా లేదు. తాళిఖాన నిర్ణయములు వివాదగస్తములు. సంస్కృతము కూడ శాసనభాషగా క్రి. తర్వాత రెండవ శతాబ్దము నాటికే కనబడుట వింత. ఇట్లుండ దక్షిణాపథమున శాతవాహనుల నాటి సంస్కృత రచన యెట్లుండును.

ప్రాచీనాంధ్రులైన శాతవాహన రాజులు క్రీ.పూ. 240 ప్రాంతమునుండి క్రీ. శ. 240 దాదాపు వఱకు ఉండిరి గాని వారి భాష ప్రాకృతము. గాథానవ్తశతి (శాలివాహన నవ్తశతి) ఆంధ్రులదే గాని బృహత్కథ విషయము చాల నందోహాస్పదము. కథా పరిత్యాగర మందలి కథా పీఠంబలాది కథనమును బట్టి శ్రీరామ మూర్తిగారు గుణాధ్యశ్వనర్మల కథలనుబట్టి నాడు ఆంధ్రమున సంస్కృతము వర్దిల్లి నదనియు ఈ శ్వర వర్మయే కాతంత్ర వ్యాకర్తయనియు వ్రాసియున్నారు. సంస్కృత వాఙ్మయముమీద బృహత్కథ ప్రభావ ముండియుండవచ్చును, 'ఉదయనకథా కవిత గ్రామ వృద్ధు' అండియుందురు. భాసాదులు పాటములకు ఆ బృహత్కథ పనికి వచ్చియుండునుగాని, బృహత్కథ

కును అనగా ఉదయనుని కథకును శాతవాహనులకును సంబంధము మృగ్యమనియు, అనలు గుణాధ్యక్షు కల్పిత పురుషుడనియు, అదిలో బృహత్కథ జైమల కథయనియు, ఒక్క ఉపాఖ్యానముగాని, లంబక తరంగాది విభజనగాని లేని ఉదయన నరవాహనదత్తుల కథయ్యాయు, అఱుకాండములుగా విభక్తమనియు, కాశ్మీరకైవులును, నేపాలకైవులును దీనికి క్రొత్త కైవరూపము కల్పించి, నానాకథాజాలమును ఇందు లోని కెక్కించి, తుదకు సార్థక నామధేయముగా కథానరిత్యాగరమని పేరిడిరని (నదీనాం పాగర్గతి.) యు, విషయము తెలియక ధనిక ధనంజయాదులు నాటకాదులకు (నాటకీ వాదనాదులకు) కథలు బృహత్కథనుండి గ్రహించబడినట్లు తలంచియుందు రనియు-నేను 1960 జూన్ నెల భారతిలో విపులము చర్చించియున్నాను. ఇంతవఱకు పండితులెవరును నాయభిప్రాయమును ఆక్షేపింపలేదు. 'బృహత్కథ' ఉదయన కథలకేగాని మిగిలినవానికి 'Source book' కాదు. ఆయాకథలను ఇందులోని కెక్కించి కైవరయితలు లోకమును భ్రమలపాలు గావించినారు. శ్రీ రామమూర్తిగారు నా వ్యాసమును గుర్తించినట్లు కానరాదు. ఆకథయే నిజమైనచో బృహత్కథ, నాడే సంస్కృతీకరించ బడియుండును.

శ్రీ రాఘవన్ గారు వ్రాసినట్లు వల్లన చక్ర వర్తులు పతనమందిన చాలకాలమునకు గాని ఆంధ్ర దేశమున సంస్కృత వాఙ్మయము అభివృద్ధి కాలేదు. ప్రపథమమున కాకతీయుల నాటికే సంస్కృత కావ్య వాఙ్మయ పోషణ ఆంధ్రమున కనబడుచున్నదని రాఘవన్ గారు వ్రాయుటలో తత్కార్యము లేదనియు, శాసనాదులలోను వ్యవహారమందును కనబడుచున్నను బృహత్కథాణ మేదియు జరుగలేదనియు అర్థమగు చున్నది. శ్రీరామమూర్తిగారి రచనయు దీనికి అనుకూలమే. కాగా శాతవాహనుల నాటినుండి కాకతీయుల నాటివఱకు ఆంధ్రరాజుల యాస్థానములలో సంస్కృతమందు ఒక కావ్యము గాని ఒక నాటకము గాని వెలువడలేదు. వెయ్యేండ్ల కాలము ఇట్లుండి పోయినది ఆశ్చర్యజనకము.

ఆంధ్రదేశమును శాతవాహనుల తర్వాత పాలించినవారు అనేకులు. పైగా ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క

ప్రాంతమును పాలించిరే గాని వారి వలె సర్వదక్షిణాపథమును పాలించినవారు లేరు. ఇక్ష్వాకులు, బృహత్పలాదులు, సాలంకాయనులు మున్నగువారు ఆంధ్ర మధ్యమున కనబడుచుండ దక్షిణమున వల్లపు లభి వృద్ధి యొరికి. క్రమముగా దక్షిణాపథము ఆంధ్ర కర్ణాటకములుగా చీలి, చాళుక్యులు తలయెత్తిన తర్వాత కూడ సంస్కృత కావ్యరచన లేదు. క్రీ. శ. ఏడవ శతాబ్దము నాటికి బాణునికి నమకాలికముగా దక్షిణమున కావ్యాయుల విరాడికి బుద్ధి సోయినది. నాటికి పులకేశి (11) బహుళ శాసనమున కాలిదాన భారవుల పేర్లు కనబడుచున్నవి. అప్పడే వల్లవరాజులును సంస్కృతమును పోషింప సాగిరి. కాని ఆంధ్రమున ఈమూలము కూడ లేదు. క్రీ. శ. రెండవ శతాబ్దమున శాసనభాషగా కనబడి శ్లోకముల రచన యున్నను, నన్నయార్యులు ఉభయభాషా కవులై యుండినను కావ్యవాఙ్మయసోషణ భాగ్యము కాక తీయులకే దక్కినది. శ్రీరామమూర్తిగారు మొదటి రెండు ప్రకరణములలోనే చారిత్రక విషయములను చక్కగా చర్చించియున్నారని కాకతీయుల నాడేర్పడిన సంస్కృతభాషా వికాసము ఆంధ్రదేశమున లత్యూర్వ పేలలేకపోయినదో వివరించియుండిన బాగుండెడిది. ఆంధ్రులైన కాకతీయులు రాజరాజ నరేంద్రునివలె ఆంధ్ర కావ్యరచనను పోషించి సంస్కృత వాఙ్మయమునే అదరించుటయు, ఆంధ్ర వాఙ్మయము సామంత మాండలికులకడనే యభివృద్ధి యగుటయు ఎందులకో సకారణముగా విరూపింపదగిన విషయములు.

మూడవ ప్రకరణమున కాకతీయుల గీర్వాణవాణి సోషణమ తెలుపుచు శాసనములను చక్కగ ఉపయోగ పరచుకొనిరి. రెండవశతాబ్ద (1080) భాజీపేట శాసనము మొదలుకొని శాసనకవుల చరిత్రను క్రమముగా చూపి గణపతి చక్రవర్తి నాటి నృత్య రత్నావళ్యాదుల రచనా పరిధి చరిత్రను వివరించి యున్నారు. ప్రతాపరుద్ర చక్రవర్తి కాలమున సంస్కృత వాఙ్మయాదరణ మేరుశిఖరము నందు కొన్న విషయములను విపులముగా వివరించినారు. విద్యానాథుడే అగస్త్య మహాకవిమనుటకు మంచి ఉపసత్తులు లేవని వీరి యభిప్రాయము.

కాకతీయులను ప్రతాపరుద్రుని వాటివాడే

యైనను అనంతర విజయనగర రాజుల యాస్థాని వాడు. విజయనగర హరిహరరాయల నమకాలికాడని వీరే ప్రాసీయున్నారు. (పుట 54) ఇతనిని కాకతీయు యుగమునకంటే విజయనగరరాజ ప్రకరణమున పెట్టియుండదగును. ఆంధ్ర లక్షణకారులలో విన్న కోట పెద్దవతోకలిపి కాకతీయులైనను అప్పకవి చెప్పి యున్నాడు. సందికాలము వాడుగా ముందును. కాకతీయుల పండితులెందరో విజయనగరమున కనబడు చున్నారు.

కాకతీయుల వతనానంతరము సంస్కృత వాఙ్మయము రెడ్డి వెలమ విజయనగరరాజుల యాస్థానము లలో వర్ధిల్లిన చరిత్రను చూడగా 'ఆంధ్రవాఙ్మయము కంటెను ఆంధ్రులు ఈ కాలమున సంస్కృత వాఙ్మయమునే నమాదరించిరా!' యను సంతటి ఆశ్చర్యము కలుగును. కాకతీయుల కాలమునుండియు ఈ మార్పు కనబడుచునే యున్నది. పై మూడు రాజాస్థానములలో వర్ధిల్లిన కవులయొక్కయు వారి రచనల యొక్కయు పట్టికలుగా కుదిరినవి వీరి ఆయా ప్రకరణములు. సంస్కృతకావ్య వాఙ్మయమందు ఆంధ్రేతర లక్షణకారులు చెప్పని శుద్ధకావ్య లక్షణములను ఆంధ్రుడైన విద్యానాథుడు చెప్పటయు, ఉదాహరణాది ప్రక్రియలలో సంస్కృతాంధ్రములలో రచనలు సాగించిన వారు ఆంధ్రులే యగుటయు చూచి విరును, నేటి ఉదాహరణ విమానాసా రచయితల నమకరించి, ఇది ఆంధ్రత్య లక్షణమని తలంచినారు. కాదు. అది ఇదివరలోని యభిప్రాయము. ఉదాహరణాదిక రచనా ప్రక్రియలు మనకు మహారాష్ట్రముండి సంక్రమించి యుండునని తోచుచున్నది. ఈ విషయమును గుఱించి నేను ఈ పంచత్పరాది ఆంధ్రపత్రిక ఉగాది సంచికలో విపులముగా ఆంధ్రవాఙ్మయముపై మహారాష్ట్ర ప్రభావము అను శీర్షిక క్రింద చర్చించియున్నాను. శ్రీరామ మూర్తిగారి గ్రంథము అంతకుముందే రచితమై యుండును.

విజయనగర మాధవ విద్యారణ్యులు భిన్నపురుషులని వీరి రభిప్రాయపడుచున్నారు. మఱి విద్యారణ్యులెవరుగా ముందురు. ములకనాటి బ్రాహ్మణులనియు, 'హరిహర రాయలకు రాజ్యసాలయం దవేకులు మిత్రులు హితులు మిత్రులు మున్నగువారు తోడ్పడియున్నారు.

వీరియం ద్రగగణ్యుడు విద్యారణ్యస్వామి బుక్కరాయలకు ఉదయగిరిని జయించుటకు సహాయభూతుడై యుండిన మాయణ మాధవాచార్యులే నవ్యసింహిన పిమ్మట విద్యారణ్యులను నామను ధరించినయి, గావున మాధవాచార్యులును, విద్యారణ్యులును నేక పురుషులే గాని భిన్నవ్యక్తులు గానియు ప్రాచీన కాలమునుండియు నొక ఇతివృత్తము పరంపరగ వచ్చుచున్నది' అని శ్రీ డా. నేలూరి వెంకటరమణయ్య గారు చాలకాలము క్రిందనే సిద్ధాంతీకరించినారు. ఈ యభిప్రాయము పండితావేదమును పడసినది. దీనిని మీరు చర్చించియుండిన బాగుండెడిది.

రెడ్డివెలమ విజయనగర రాజులలో రాజకీయ స్పర్ధతో కూడ కావ్యసాహిత్య నిర్మాణ స్పర్ధము కున్నట్లు తోచుచున్నది. శ్రీ నాథాధి మహాకవులు ఆయా రాజాస్థానములకు పోయి తమ పాండిత్య ప్రకర్షలను వివాద ప్రజ్వలచే ప్రకటించుచు, రాజులు కూడ రచనలుగా విలసిల్లుటయు, శ్రీనాథుడు నైషధమును అంధీకరింపగా మల్లినాథసూరిదానికే వ్యాఖ్య వ్రాయుటయు, అద్దంకివాడైన వామన భట్ట బాణుడు పెదకోమటి వేమారెడ్డి ఆస్థానివాడై యుండి, కొండవీటికి రాక విజయనగరముననే నాటకాది రచనలుగా కాలము గడపుట—ఇత్యాది విషయములు, నాటి పండితుల స్పర్ధలును మనోభావములును కొంత విశ్లేషించియుండిన మనోహరముగా నుండును.

కాటను వేమారెడ్డిని కొండవీటిరెడ్డి రాజుల ప్రకరణమున పెదకోమటి వేమారెడ్డికి ముందుగా మీ సమకూర్చిరారు. కుమార గిరిరెడ్డి ముందువాడే (1402) గాని కాటయవేమడు ఆ తర్వాత రాజమహేంద్ర రాజ్యమునకు పాలకుడగుటయు పెదకోమటి వేమకాటయవేమల పోరాటములు కొంత కాలము సాగుటయు చరిత్ర ప్రసిద్ధములు. క్రీ. శ. 1410 లో కాటయవేమడు విజయనగరమునకు పోయి రాయల సాయ మపేక్షించియుండెను. తర్వాత జరిగిన రామేశ్వర యుద్ధమున కాటయ వేమారెడ్డి పెదకోమటి వేమారెడ్డిని ఓడించుటయు 1416 కు కొంతముందు జరిగిన కాకరపర్తి రణరంగమునో ఎచ్చటనో ఓడియో లేక పోయినో గతింపగా దొడ్డయ అల్లాడరెడ్డి రాజమహేంద్ర రాజ్యస్థాపకుడగుటయు వారి

త్రక విషయములు. ఈకాల క్రమాదికముల ననుసరించి ప్రకణ శీర్షికను The Reddis of Kondavidu and Rajahmundry అని కూర్చియుండిన విశదముగా ముడి యుండును.

చివర ఉపనంహారమునకూడ గుణాధ్యని బృహత్కథ సాతవాహనుల నాటిదని యుద్ధాంటించి నారు వివరణీయును. సన్నయభట్టు ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిని వ్రాసినట్లు చరిత్రకారులొప్పురు. ఇత్యాది అభిప్రాయభేదము లుండినను పలువిధముల ఈ పరిశోధక రచన (దీసిను) జాసితాగానైనను సకలాంధ్ర గీర్వాణ రచయితలను 'ఒక్కచోటనే యెడగూర్చు మత్సహించి కాలాను క్రమమున నిర్మితమగుటచే ఎల్లవారికిని అవశ్యపడనీయుము. మొన్న మొన్నటి రచయితలను కూడ వదలక చక్కని అకారాది విషయ సూచికతోను, అనార ప్రమాణ గ్రంథముల పట్టికతోను పరిశోధక వివార్థులకు కూడ నిది మార్గదర్శకము.

—వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి.

సాహిత్యసమితి వ్యాసావళి-3

వెల : నాలుగు రూపాయలు. సాహిత్యసమితి, తిరుపతి.

తిరుపతిలోని పలువురు ప్రసిద్ధ సాహితీవేత్తలు సభ్యులుగా ఏర్పడిన సాహిత్యసమితి 1969-1971 ల మధ్య జరిపిన గోష్ఠిలలో వక్తల ప్రసంగాలు కొన్నింటిని ఏరి ఈ వ్యాసావళి మూడవ సంపుటంగా ప్రచురించింది. దీనిలో వాల్మీకి, లీలాళుకుడు వంటి ప్రాచీన కవులనుంచి, శ్రీశ్రీ, ఓగిబర కవులవరకూగల ఆధ్యాధునికల రచనలవరకూ, తెలుగులో వాక్యరచన, స్టైలిస్టిక్స్ వంటి కేవల శాస్త్రచర్చలనుంచి ఆరు తెలుగు నవలల సోపానరణ సమీక్షలవరకూ చాలా ఆసక్తిదాయకములయిన వ్యాసాలు పదమూడున్నాయి. ఎంతో సులభంగా బోధించవలసిన అతిసామాన్య తాకిక విషయాన్ని దేవీ దేవల సించేసి డా. టి. కోటేశ్వర రావుగారు 'సరస్వతీ తత్త్వము-వాల్మీకి' వ్యాసాన్ని అతి గహనంగా తయారు చేసేరు.

మన ప్రాచీన సాహిత్యకారులు సాహిత్యం పరమార్థం గురించి అనాదిగా సమాలోచన జరుపుతూనే వున్నారు. కవి భావనకు అక్షర రూపం కలిగించినంత మాత్రాన చాలదనీ, సహృదయుడైన పతిత దానిని చదివి భావస్ఫూర్తి నొందినప్పుడే అది విజయవంతమైనట్లు భావించాలనీ వారు నిర్దేశరణకు వచ్చేరు.

కవిభావన, దానికి అక్షర రూపం ఇవ్వడం— ఇదొక అర్థవంతం. చదవరి దానిని అర్థంచేసుకొని రసస్ఫూర్తి నొందడంతోగాని ఆ చక్రం పూర్తి కాదన్నారు.

అత్యానందంకోసమే కావ్యం వ్రాస్తున్నామనే వారికీ, కావ్యం ప్రవాహాత్మకం కాకూడదనే వారికీ కూడా పూర్వపురుషులు అనాదిగా పున్నారు. వారి కిది సమాధానం.

అయితే ఈ సమాధానానికి దైవత్వం కల్పించేరు. అది అనాటి సమాజంలో వున్న విశ్వాసాల ఫలితం కావచ్చు. లేదా దానికి శ్రేష్ఠత్వం ఆపాదించడానికి మ్రాతమే చేసేందీ కావచ్చు. పరంజ్యోతి రూపం అలో నరస్పతి తత్వం అలో ఈ 'చక్రా'నికి సహిత్యం అందినా, దాని ప్రాతిపదిక సూహించేటప్పుడు దృశ్యమాన ప్రపంచాన్నించే పుదాసారణలు తీసుకుంటారు. 'జగద్గ్రావ ప్రశ్నం నిజరసభరాత్పారయతి'— శ్లోక పాదమే ఐదుకు పుదాసారణ. దానిని క్ష్యం చేసి వ్యాస రచయిత కూడా శబ్దం, కావ్యం, సం మొదలైన వానికి పూర్వ లిచ్చిన దైవత్వ భావనల దృష్టిలోంచే ఈ వ్యాసాన్ని చివరికంటూ నడవడంచేత వారు పండితులని మాత్రమే బాగా అర్థం అవుతూంది చదువుకి విషయ గ్రహణం కష్టమవుతూంది.

డా. ఎన్. టి. నరసింహాచారిగారు వ్రాసిన 'దిగంబర కవిత—ఒక పరిశీలన' ఒక మంచి వ్యాసం. సమాజ పరిస్థితులు చూసి, అనుభవించి, క్రోధోన్మత కుయిన యువతరంలోని విరాళ సాహిత్యంలో దిగంబర కవుల వంటి వారిని సృష్టించింది. 1956 లోనే తిలక్ తన కవితలలో ఐ విషయమై దుఃఖం, క్రోధం, వెగలు చూపించేడు.

కుందుర్తి, సి విజయలక్ష్మి మొదలైనవా రెందరినో ఇదే కోవలో పేర్కొనవచ్చు. కానీ దిగంబర కవులలో అదొక వుద్యమరూపం తీసుకొంది. దీనికి రెండు కారణాలు. వాొక సంఘటనగా వ్యవహరించడం. అది ముఖ్యమైనది రెండోది వారి రచనారీతి. గతాన్నంతనూ నిరసించి, ద్వేషించి. తోసిపుచ్చే ధోరణి. తమ్ము సమాజ భవిష్యత్తుకు కర్తలనుగా, సిర్దేశలనుగా ఆరోపించు కొన్న స్వనిష్ఠిత అతిశయాలోచనాధోరణి, ఈ రెండో లక్షణం జ్ఞాతంగానో, అజ్ఞాతంగానో వారియొడ ఒక వ్యతిరేక భావాన్ని సృష్టించింది. ఫలితంగా ఆ కవుల రచనలను కవిత్యపు విలువల దృష్టిలోంచిగాని, సాహిత్య లక్షణాల దృష్టిలోంచిగాని చూడడం జరగడంలేదు. ఆ దృష్టితో సమీక్షిస్తున్న వ్యాసం బహుశా ఇదే మొదటిది కావచ్చు. శ్రీ నరసింహాచారిగారిది అభినందించ వలసిన ప్రయత్నం.

అలాగే 'శ్రీ శ్రీ కవిత్యంలో కొత్త అలంకారం' వ్యాసంకూడా ప్రశంసనీయముయిన కృషి.

'బాల గంగాధర తిలక్ — అభిరుచులు - అలవాట్లు' అన్నది ఒక అనంతపూర్ణవ్యాసం. తిలక్ పేకాట వ్యామోహం, వక్కపాడి అభిరుచిన్న ఆయన కవితలకూ, రచనలకూ వెనుకనున్న 'ఇన్స్పిరేషన్' ఏమన్నా తెలిసివుండి వ్రాస్తే చాల బాగుండేది. అటు వంటి ప్రయత్నం వ్యాసం ఓవరి రెండు పేజీలలో కనిపిస్తూంది. బహుశా ఆ భాగం ఈ సంకలనంలో లుప్తమైపోయిందో యేమో. తిలక్ మరిలేడు. ఆయన అలవాట్లూ, అభిరుచులూ మంచివో, చెడ్డవో అవి ఆయన కువమోగించవు. మనల్ని కదిలించవు. ఆయనకు బదులు రచనలే మిగిలేయి. వానికి సంబంధించిన సమాచారం ఎంతిచ్చినా మంచిదే మనసుకొనే వాళ్లలో నేనొకడిని.

పండితరాయల వ్యాసంలో శ్రీ కె యస్. రామమూర్తిగారు ఇదివరకు ప్రచారంలో వినివుండని కొత్త విషయాలను ఉన్నట్టే జగన్నాధ పండిత రాయలను గురించి చెప్పేరు.

'పండితరాయ పదవీ విరణమాన' అని జగన్నాధ పండితరాయలు ఒకచోట గద్యంలో చెప్పకొన్నారా.

అది బిరుదుకాదు, పదవి. తరవాత ఆయనకది బిరుదుగా రూఢం అయిపోయింది. ఆ పదవిని ఇంకా చాలమందే నిర్వహించి వుంటారు. వారి కథలు ఏమన్నా జగన్నాథ పండిత రాయలకు తగిలిస్తున్నారేమో. విశేష పరిశోధన జరగవలసిన విషయం ఇది. ఏమంటే భామిని విలాసంలోని 'ధృత్యాపదనలన భీతి వశాత్పదంమే' అన్న శ్లోకాన్ని (ఇందులో వివాహ సమయంలో సన్నెకల్లు తొక్కే ఆచారం పేర్కొన్నారు) అది లవంగి పండిత రాయల ధర్మపత్నియే యవడానికి పువాచించేరు. ఆ వధువు లవంగియే అని ఆ శ్లోకం వలన ఎల్లా నిర్ధారణ అవుతూందో అర్థం కాదు. ఎవరికన్నా వర్తించగల శ్లోకం అది.

ఆలాగే 'జగవాభరణం' దాదా రాకుమారునిపై రచించిన కావ్యం అన్న అభిప్రాయం కూడా తప్పు. 'శ్రీ రాణా కవికర్ణవందన జగత్ సింహా ప్రభోర్వర్ణనం'—అన్నది అందులో వున్న శ్లోకమే.

కర్ణాకర్ణిగా విన్న కథలనే చరిత్రగా చెప్పుకోడంకన్న విశ్వసనీయమయిన సాహిత్య సాక్ష్యధారలతో జగన్నాథ పండిత రాయల జీవితం ఇంకా వ్రాయవలసే వుంది.

ఈ సంపుటిలోని శ్రీ తిమ్మావర్ణుల కోడండ రామయ్యగారి 'తెలుగులో వాక్య రచన—గర్భిత వాక్యం', శ్రీ జి. నాగేశ్వరరావుగారి 'Stylistics—సాహిత్య శిల్ప సమీక్ష', శ్రీ ఆచంట జానకిరామ్గారి 'ఆరు తెలుగు నవలలు' రచనోత్సాహంతో తప్పక చదవవలసినవి.

శ్రీ ముట్నూరి సంగమేశంగారి 'శ్రీకృష్ణ కర్ణామృతం' శ్రీ మద్వారి సుబ్బారెడ్డిగారి 'మాల వల్లిలో మాండలికాలు' సాహిత్య జిజ్ఞాసువులకు చాల పుత్సాహం కలిగిస్తాయి.

శ్రీ జి. నాగయ్యగారి 'ప్రబంధ పరమేశ్వరుని సూక్తివైచిత్రీ', డా. జాన్టీ సూర్యనారాయణగారి 'తిక్కన యుద్ధవర్ణనలు', శ్రీ కె. జయచంద్రారెడ్డిగారి 'తిరుక్కురళ్ సమీక్ష-2' మన ప్రాచీన సాహిత్యంలోని సొంపులూ, సాబగులూ అర్థం చేసుకొనేందుకు తోడ్పడే వ్యాసాలు.

ఇటువంటి మంచి పంకలనాన్ని అంతవేసిన తిరువతి సాహితీసమితి కృషి అభినందనీయం.

—కొనెంపి